

Hakkari Review

(Doğu Anadolu Sosyal Bilimlerde Eğilimler Dergisi)

E-ISSN: 2822-2989

Vol/Cilt: 8 Issue/Sayı: 1 Year/Yıl: 2024

SAHİBİ / OWNER

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ ADINA / ON POSTGRADUATE SCHOOL OF EDU.
PROF. DR. ÖMER PAKIŞ

EDİTÖR / EDITOR IN CHIEF

DOÇ. DR. EKREM YAŞAR AKÇAY

EDİTÖR YARDIMCISI

DR. ÖĞR. ÜYESİ FATİH DEMİRCİOĞLU

TÜRKÇE DİL EDİTÖRÜ

ÖĞR. GÖR. YUNUS TİKER

ÖĞR. GÖR. GÜRKAN İLTER

YABANCI DİL EDİTÖRÜ

OKT. HASAN ALKAN

ALAN EDİTÖRLERİ

Dr. Öğr. Üyesi Saim GÜNDOĞAN Hakkari Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi İdris TURAN Hakkari Üniversitesi

Arş. Gör. Dr. Murat ÖZTÜRK Hakkari Üniversitesi

BİLİM KURULU

Prof. Dr. Aysel Köksal AKYOL	Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Baskın ORAN	Emekli Öğretim Üyesi
Prof. Dr. Berrin AKMAN	Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Çağrı ERHAN	Kemerburgaz Üniversitesi
Prof. Dr. Erel TELLAL	Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Georgianna DUARTE	Texas Brownsville University
Prof. Dr. Hacı CAN	Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. Haluk ALKAN	Marmara Üniversitesi
Prof. Dr. Haluk EGELİ	Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. Mutlu Nisa Ünalđı ÇORAL	Mersin Üniversitesi
Prof. Dr. Muhsin KAR	Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Prof. Dr. Nizamettin KOÇ	Ankara Üniversitesi
Doç. Dr. Ömay ÇOKLUK	Ankara Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Beşir ÇELİK	Siirt Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Adem DOĞAN	Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Mahsun ASLAN	Hakkari Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Cüneyt DİNÇER	Hakkari Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Hamdi KARAKAŞ	Cumhuriyet Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Yusuf KIZILTAŞ	Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi

BU SAYININ HAKEMLERİ

Doç. Dr. Dr. Sami KALAYCI

Doç. Dr. Hakan YILMAZ

Doç. Dr. Mesut SERT

Doç. Dr. İhsan Seddar KAYNAR

Dr. Öğr. Üyesi Melih COŞGUN

Doç. Dr. Halil Emre DENİŞ

Dr. Öğr. Üyesi İdris TURAN

Dr. Öğr. Üyesi Fatih DEMİRCİOĞLU

Dr. Öğr. Üyesi Yunus EROĞLU

Arş. Gör. Dr. Mücahit BEKTAŞ

Arş. Gör. Dr. Buket ÇETİN

Arş. Gör. Dr. İbrahim Halil POLAT

Arş. Gör. Dr. Murat ÖZTÜRK

Öğr. Gör. Dr. Cumhuri DEMİRALP

Öğr. Gör. Dr. Engin KORKMAZ

Aksaray Üniversitesi

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi

Hakkari Üniversitesi

Hakkari Üniversitesi

Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi

Hakkari Üniversitesi

Hakkari Üniversitesi

Hakkari Üniversitesi

Hakkari Üniversitesi

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi

Hakkari Üniversitesi

Hakkari Üniversitesi

Hakkari Üniversitesi

Hakkari Üniversitesi

Hakkari Üniversitesi

Hakkari Review, Haziran ve Aralık aylarında olmak üzere yılda iki sayı yayınlanan ulusal hakemli online yayın yapan akademik bir dergidir. Hakkari Review, eğitim bilimleri, öğretmen yetiştirme, uluslararası ilişkiler, iktisat, işletme, ekonometri, maliye, sosyoloji, psikoloji, tarih, Türk dili ve edebiyatı, felsefe, hukuk ve din bilimleri alanlarında ulusal/uluslararası düzeyde bilimsel bir niteliğe sahip, özgün araştırma makalelerine ve derlemelere yer verir.

DERGİMİZDE YAYINLANAN MAKALELERDE YER ALAN FİKİRLER/DÜŞÜNCELER YAZAR/YAZARLARIN KENDİ GÖRÜŞLERİNİ YANSITMAKTADIR.

“DERGİMİZDE YAYINLANAN MAKALELERDEN DOĞABİLECEK HER TÜRLÜ SORUMLULUK MAKALELERİN YAZAR/YAZARLARINA AİTTİR”.

DERGİMİZİN TARANDIĞI İNDEKSLER

ResearchBib

ASOS Index

Journal Factor

Academic Keys

Rootindexing

Scientific Indexing Services

Eurasian Scientific Journal Index

COSMOS IF

i2or

International Scientific Indexing

infobase index

Science Library Index

DRJI

İÇİNDEKİLER

Editör'den.....	vii
ELCEZİRE İSTİKLÂL MAHKEMELERİNE YANSIYAN RÜŞVET OLAYLARI.....	1
RUH SAĞLIĞI HİZMET SUNUMUNDA SOSYAL HİZMETLERİN YERİ VE ÖNEMİ	16
DİJİTAL ORTAMLARDA FEN EĞİTİMİ DİJİTAL ÖĞRENME PLATFORMLARI ÜZERİNE FEN BİLGİSİ ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ.....	32
II. DÜNYA SAVAŞI ÖNCESİ ALMANYA'NIN YILLIK TÜRKİYE POLİTİK RAPORLARI..	56
YAYIN İLKELERİ	
ETİK KURALLAR	
YAZIM KURALLARI	

Editör'den

Yoğun bir emek ve özveri sonrasında siz sayın okurlarımızın karşısına çıktığımız bu sayı (8. Cilt/1. Sayı) ile dergimiz Hakkari Review, yayın hayatının sekizince yılına girmiş bulunmaktadır. Akademik dergicilik alanında yayına aralıksız olarak sekizince yılımıza da giriyor olmanın gururunu yaşıyoruz. Bu başarıda katkısı olan başta yazarlarımız olmak üzere dergimize emek vermiş herkese teşekkürlerimizi sunarız.

Dergimizin benimsediği amaç ve kapsam doğrultusunda bu sayımızda farklı bilim alanlarına ait 3 araştırma makalesi yer almaktadır.

Tamamı alanında yetkin yazarlar tarafından kaleme alınmış araştırmaları dergimiz ile paylaşan yazarlarımıza, yazıları özenle inceleyip değerlendirmede bulunan hakemlerimize ve derginin yayına hazır hale getirilmesinde emeği olan editörlerimize teşekkürlerimizi sunarız. Hakkari Review'in her yeni sayıda gelişerek ve güçlenerek okurlarımız ve bilim dünyasına katkı sağlaması umuduyla sağlıklı, mutlu ve başarılı günler dileriz.

Hakkari Review Editör Kurulu Adına

Editör / Doç. Dr. Ekrem

Yaşar AKÇAY

Editör Yardımcısı / Dr.

Öğr. Üyesi Fatih

DEMİRCİOĞLU

ELCEZİRE İSTİKLÂL MAHKEMELERİNE YANSIYAN RÜŞVET OLAYLARI

Girayalp KARAKUŞ¹

Özet

Mondros Mütarekesinden sonra Osmanlı Devleti'nin toprakları İtilaf ordusu tarafından işgal edildi. Başlangıçta bu işgallere yeterince tepki vermeyen halk, İzmir'in işgal edilmesiyle ölü toprağını üstünden attı ve yurdun pek çok yerinde ayaklanma başlatıldı. Bu proseste Gazi Mustafa Kemal ayaklanma başlatanlara önderlik yaptı. Ancak ülke yıllarca dışarıda ve içeride verilen savaşların etkisiyle yıprandı. Yoksulluk, asker kaçakları ve ekonomik sorunlar Milli Mücadele'nin başarıya ulaşmasını zorladı. Milli Mücadele önderleri bu sorunları aşabilmenin yolu olarak sadece sert gücü yeterli görmediler. Bu sert gücü kullanabilmenin aracı olan ordu da asker kaçakları üç yüz bini bulmuştu. Öncelikli olarak bu soruna çare bulabilmek için caydırıcı bir güç olan İstiklâl Mahkemelerini kurdular. İstiklâl Mahkemeleri'nin iki evresi var. Ben birinci evrede kurulan on dört İstiklal Mahkemesinden biri olan ElCezire İstiklâl Mahkemelerinde askerden kaçmak için yaşanan rüşvet olaylarını ele alacağım. Çalışmadaki amacım Milli Mücadele verilirken yaşanan zorluklara değinebilmek ve ElCezire İstiklâl Mahkemesinde yaşanan rüşvet olaylarının boyutunu ortaya koyabilmektir. Yöntemsel olarak ise pek çok akademik yayın ve arşiv belgelerinden faydalanarak makalemi kaleme aldım.

Anahtar Kelimeler: El Cezire İstiklal Mahkemeleri, Urfa, Nusaybin, Cumhuriyet, Milli Mücadele

Abstract

The lands of the Ottoman Empire were occupied by the Entente army after the Armistice of Mondros. The people, who did not react sufficiently to these occupations at the beginning, blew away the cobwebs with the occupation of Izmir and uprisings were started in many parts of the country. In this process, Gazi Mustafa Kemal led those who started the uprising. However, the country was worn out by years of external and internal wars. Poverty, desertions and economic problems made it difficult for the National Struggle to succeed. The leaders of the National Struggle did not consider only hard power sufficient to overcome these problems. The number of deserters in the army, which was the means to use this hard power, had reached three hundred thousand. In order to find a solution to this problem in the first place, they established the Courts of Independence as a deterrent force. The Courts of Independence had two phases. In the first phase, the incidents of bribery to evade military service in the Independence Courts of Al-Jazeera, one of the fourteen Independence Courts, will be discussed. The aim of this study is to address the difficulties experienced during the National Struggle and to reveal the extent of the bribery incidents in the Al Jazeera Independence Court. Methodologically, this article was written by utilizing many academic publications and archival documents.

Keywords: Al-Jazira Independence Courts, Urfa, Nusaybin, Republic, National Struggle

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Amasya Üniversitesi, Amasya, Türkiye. girayalp71@gmail.com, ORCID: 0000-0001-6240-5490.

1. Introduction

The idea of ensuring authority within the group or state and punishing individuals who tend to disrupt the order started with the emergence of human communities and states. In this framework, while crimes such as theft and manslaughter concerned individuals, new searches were made for crimes that concerned society. The crime of "treason" emerged in this process. (Dülger, 2017: 103).

When the Republic was first established, the "Law on Treason" was enacted to punish crimes committed against the state. The law on treason remained in force until 1991. The first article of this law was as follows:

“Those who engage in verbal, written or active opposition and mischief aimed at rebelling against the legitimacy of the Grand National Assembly shall be considered traitors.” (Dülger, 2017: 132)

The concept of betrayal is a concept that has existed since the first human communities. While the first reflections of this concept manifested itself in crimes committed against the family, later crimes committed against the state were also included in the scope of treason. Today, "treason" is included in the criminal code in the constitutions of most states (Dülger, 2017: 138).

The decisions given in the Independence Courts have been a controversial issue from past to present. While some historians in the country argue that the Independence Tribunals conducted fair trials, those who do not think so claim that exaggerated decisions were made in these courts. As a matter of fact, when the Parliament Minutes were read, it was seen that these discussions took place among the deputies between 1920 and 1923. For example, it was discussed in the Parliament that confiscating the property of executed fugitives was an exaggerated decision. Ali Şükrü Bey was one of the deputies against this law. According to him, the crime committed by one member of the family should not bind the others (İstiklâl Mahkemeleri, 2015: 129). However, it should be noted that the Independence Courts generally did not issue death sentences for deserters. Deterrent measures such as beating, imprisonment and confinement in a fortress were taken. Since there was a shortage of soldiers, deserters were captured and sent back to their units after being given a small punishment. It can be said that this practice was successful. One of the problems caused by deserters was the security of the civilian population; because deserters also engaged in looting and banditry when they returned to their hometowns.

The Independence Courts were a court with extraordinary powers and there was no appeal. Harsh decisions could be taken when the other side was deemed guilty. Their powers were similar to the courts established during the French and Soviet Revolutions. These courts cannot be compared to those in civilian life; however, it is necessary to evaluate them without falling into anachronism.

The Courts of Independence were revolutionary courts. The purpose of their establishment was to ensure the establishment of a regular army and to solve the problem of deserters. Shortly after its establishment, its powers were expanded to include crimes such as treason, corruption, robbery, assault, espionage, subversion and insurrection (Aybars, 2006: 1).

Fourteen Courts of Independence were established during the War of Independence (Aybars, 2006: 2). One of these was the Al Jazeera Independence Court. This court dealt with cases related to military desertion in the Eastern and Southeastern regions of Anatolia. The court's declaration generally touched upon this issue (Elcezire İstiklâl Mahkemeleri, 2015: 9-10)

When the minutes and decisions of the cases heard in the Al Jazeera Independence Court were examined, the intensity of the cases of evading military service in return for bribes stood out. Some people, especially those living in the region, avoided military service by bribing their acquaintances who served in the military or the soldiers with whom they later established relationships. Testimonies were also at issue in court. As a matter of fact, while there were people who were acquitted by the court, there were also those who were punished. Those who were punished generally did not face penalties such as death penalty or confiscation of their property. On the contrary punishments resulted in sub-disciplinary punishments such as beating, imprisonment and confinement in a fortress. In the following stages of the article, the issue will be clarified by giving examples from the minutes of these bribery incidents.

2. The First Stage in the Establishment of Independence Court : Law on Treason

Governments all over the world prefer to take drastic measures in times of emergency. The Turkish Grand National Assembly adopted the Law on Treason with Resolution No. 2 on April 29, 1920, during the most difficult periods of the National Struggle (Özüçetin-Dağıstan, 2011: 251). The number of participants in the parliamentary vote was 150. There were 119 votes in favor, 20 votes against and 11 abstentions. Since there were 170 people in the Assembly, 20 people did not participate in the vote (İstiklâl Mahkemeleri, 2015: 183).

The first motion regarding this law was made by Karahisarısahip Deputy Mehmet Şükrü Bey. However, a group of deputies did not want this law to be enacted and wanted to carry out this work with the laws inherited from the Ottoman Empire (Özüçetin-Dağıstan, 2011:257). Mehmet Şükrü Bey's proposal occupied the Parliament for a long time. During this process, rioters in Beypazari rebelled against the Turkish Grand National Assembly, which was enough to show how serious the situation was (Şengül, 2020: 156).

Afyon Deputy Mehmet Şükrü Bey made the following offer::

“Since the purpose and formation of the Grand National Assembly is known, there is no need to repeat the purpose of its purpose. However, all members of Ottoman Empire must agree to the regulations to be adopted by the Grand National Assembly in order to achieve the desired goal. Therefore, those who oppose or do not comply with the instructions of the National Assembly can only be traitors to the country, and such people should also be accused of treason.. ARTICLE ONE - Those who do not obey the decisions of the National Assembly, which aims to liberate our Caliph and Sultan and the Ottoman Empire from the seven foreigners, will be charged with treason. ARTICLE TWO - The law on high treason shall be applied to such persons.” (TBMM Zabıt Ceridesi, 1920: 63)

The Treason Law is important as it is the first revolutionary law enacted by the Turkish Grand National Assembly. It was necessary to resolve the issue of desertion from military service in order to fight against the enemy at the front, and this law was enacted for this situation. One of the issues that the Turkish Grand National Assembly dealt with the most were the fatwas given by Sheikh al-Islam Dürrîzade Mehmet Efendi against those who carried out the War of Independence. In the fatwa dated April 11, 1920 by Sheikhulislâm Dürrîzâde Abdullah Efendi, which was also signed by the Sultan and Caliph, it was stated that "the murder of Mustafa Kemal, who was defined as a rebel (bagi), and the members of the National Forces was obligatory". In these fatwas, the supporters of the *Turkish Revolutionaries* were accused of killing innocent people and extortion. In the fatwas, those who opposed the sultan-caliph were accused of irreligionness. The Grand National Assembly of Turkey, Rifat Börekçi and 153 muftis issued fatwas against these defamations. (Özüçetin-Dağıstan, 2011: 254-

255). The Law on Treason was adopted under these extraordinary circumstances. The articles of the Law on Treason were as follows:

“ARTICLE ONE- Any person who engages in opposition or subversion, either verbally or actually, or in writing, which amounts to rebellion against the legitimacy of the Grand National Assembly, which was formed for the purpose of liberating the office of the supreme caliphate and the sultanate and the homeland from the seven fronts and repelling attacks, shall be deemed a traitor to the homeland. ARTICLE TWO - Those who actually commit treason shall be executed. Those who are instrumental in the commission of treason, and their accomplices, shall be punished in accordance with the forty-fifth and forty-sixth articles of the Penal Code. ARTICLE THREE — Those who publicly incite and encourage various persons to commit the crime of treason by means of oration and oratory, or secretly and verbally incite and encourage them to commit the crime of treason, and those who commit such incitement and encouragement by means of various means and instruments, either verbally or in reverse, will be sentenced to temporary imprisonment. If material mischief occurs due to provocation and encouragement, the promoters and encouragers will be executed.. ARTICLE FOUR— The trial of the accused of high treason shall be conducted by the first instance criminal court in the place where the crime was committed. In cases of urgency and exigency, the court of the place where the accused is taken is also authorized to conduct the trial and render a verdict. ARTICLE FIVE— The trial of the accused of high treason shall in any case be carried out by deprivation of liberty upon a warrant of indefinite detention issued by the first instance criminal court. ARTICLE SIX— The preliminary investigation documents prepared by the police and judicial officers shall be submitted to the highest local civil servant without being submitted to the department of investigation. It is also brought to court by him, through the public prosecutors, within twenty-four hours. ARTICLE SEVEN— The prosecution of those accused of treason will be concluded within a maximum of twenty days, unless there is a compelling reason. The local police and the court committee who violate this deadline for unjustifiable reasons shall be sentenced by the local court to be punished according to the degree of the crime in accordance with the addendum to Article One Hundred and Second of the Penal Code and shall be sentenced within a maximum of twenty days after the trial by the local court. ARTICLE EIGHT— The decisions of the courts in accordance with this law are final and shall be executed in the places where they are ratified by the Grand National Assembly. If not ratified, action shall be taken in accordance with the decision to be taken by the Assembly. ARTICLE NINE— The person requested by the courts for the prosecution of this criminal order shall be issued with a writ of judgment, without the need for a summons or invitation: ARTICLE TEN— Those who make false accusations against individuals who did not participate in the rebellion are punished with the penalty of the crime they are accused of. ARTICLE ELEVEN— Persons against whom a judgment has been rendered in absentia shall, upon their arrest, be tried again and vicariously in accordance with this law. ARTICLE TWELVE— This law shall be communicated by the chief administrative officer of each locality by summoning the district, provincial and village councils of elders, and the minutes of the notification shall be kept by the administrative councils with the signatures of the members of the said councils and shall be kept by the administrative councils, and shall also be published in accordance with the

law on the publication and announcement of laws. ARTICLE THIRTEEN- The Grand National Assembly is responsible for the execution of this law. ARTICLE FOURTEEN— This law shall become effective eight hours after the date of its notification and promulgation in each place.”(Ceride-i Resmîye, 1921: 2-3)

With the enactment of the Law on Treason and Deserters, important steps were taken in the transition to a regular army. In addition, the transition to the Republic was accelerated (Şengül, 2020: 159). The establishment of the Courts of Independence was legally based on these two laws. Gazi Mustafa Kemal stated the following about these laws:

“Gentlemen, the Parliament fulfilled the natural requirements of the Revolution by enacting the Law on Treason on April 29, 1920 and the Law on Independence Courts in the following months.” (Kemal Atatürk, 2011: 302; Şengül, 2020: 159)

3. Establishment, Structure and Functioning of Independence Courts

By the end of the First World War, the number of deserters had reached 300,000 (Aybars, 2006: 33). Deserters were looting and disrupting public order in the places they went. In order to take measures against all these, the "Law on Treason and Patriotism" was enacted. However, since there was no court to enforce this law, no success was achieved. The parliamentary minutes show that there was no serious opposition among the deputies to the adoption of this law. The issues that the deputies objected to were generally against heavy penalties. After the law was passed, Tevfik Rüştü Aras and Mustafa Necati Bey proposed the idea of establishing Independence Courts. Minister of National Defense Fevzi Çakmak also supported the idea. When this proposal was approved by Gazi Mustafa Kemal, it was decided to establish these courts. Thus, it was decided to establish Courts of Independence with three members to be elected from the Parliament. On September 11, 1920, this proposal was discussed in the Assembly and the establishment of the Courts of Independence was accepted with a majority of votes (Kocakahya, 2022: 52-53).

The purpose of the establishment of the Independence Courts was initially to consolidate the power of the Turkish Grand National Assembly, to prevent desertions and to strengthen the Turkish army and ensure security in the region. The court consisted of a president and members and there was no prosecutor. Defendants defended themselves because there were no lawyers. When the courts were successful in preventing crimes, their powers were expanded. They began to deal with cases such as treason, espionage, corruption, banditry, rebellion, assault and subversion (Aslan-Dündar, 2014: 28-29)

The government would conduct the initial investigation of the cases to be tried before the Independence Courts. After conducting the investigation, the government would submit the file to the court committee, which would review the file and complete any deficiencies. Trials and executions were held in public. The court took its authority directly from the Parliament. Defendants were tried individually or collectively (Akdoğan, 2019: 14).

The Independence Courts can be divided into two periods. The first one is the period between 1920-1923, which was created to prevent deserters and harmful activities. The second one is the period between 1923-1927, when efforts were made to establish the Republican Revolutions (Savran, 2006: 10-11; Çelik, 2007: 598).

The Courts of Independence were established because normal courts could not fulfill their duties. The Nizamiye Courts left over from the Ottoman Empire could not respond to extraordinary circumstances. As a matter of fact, extraordinary courts were established to try those responsible for

the Armenian deportation, and Vahdettin V gave his approval. In other words, the Ottoman Empire and Turkey were familiar with such courts. The purpose of these courts was not to instill fear but to keep the army alive by winning over deserters (Savran, 2006: 6).

On September 11, 1920, the "Law on Fugitives" was adopted. Great debates broke out in the parliament over this law. According to some deputies, the execution of deserters or the confiscation of their property, which was introduced in the Law on Treason and Deserters, was too harsh. The deputies who objected were not against this law. However, they objected to some problems in implementation. Generally, execution or confiscation procedures were not applied to deserters. Decisions were made in the courts that they should be punished only with beatings, imprisonment and confinement in a fortress. However, the punishment for such a crime, even theoretically, would seem naturally harsh, such as death or confiscation.

The "Law on Fugitives", which was the legal basis for the establishment of the Independence Courts, was as follows:

Law on Fugitives

1) Courts of Independence, composed of members of the Grand National Assembly, have been established to independently adjudicate and execute the provisions of the civil and military laws and any other penalties that may be imposed upon those who are in active and voluntary military service and who have deserted or who have caused desertion by any means, who have shown negligence in the arrest and transfer of fugitives and those who have neglected, harbored and sheltered fugitives..

2) The number of members of these courts shall be (three) and shall be elected by a majority vote of the Grand National Assembly and one of them shall be considered as the head by them.

3) The number and districts of these courts shall be determined by the Grand National Assembly upon the proposal of the Committee of Deputies.

4) The decisions of the Independence Courts are final and their execution is subject to all forces and non-militia of the State.

5) Those who fail to execute the orders and decisions of the Independence Courts, or who show delays in execution, shall be brought to trial by these courts.

6) The salary of each independence court clerk and employee shall not exceed one hundred liras per city.

7) At the time of its commissioning, each Revolutionary Court shall use all means of notification to ensure that deserters and absconders appear within a certain period of time.

8) This law is effective from the date of its publication.

9) The Grand National Assembly is responsible for the execution of the law (Ceride-i Resmiye, 1921:22) September 11, 1336 and 28 Dhul Hijjah 1338

While there were those in the parliament who did not tolerate heavy penalties for deserters, there were also deputies who wanted harsh measures to be taken. One of them was Ferik Fevzi, Deputy of

National Defense. Ferik Fevzi Bey stated the following in the petition he presented to the Parliament on September 2, 1336:

“The frequency of desertions in the army has taken a form that endangers the peace and independence of the country. The time has come to prevent this issue from happening with drastic measures. As a matter of fact, the number of desertions increased towards the end of the war and this desertion was encouraged and incentivized by political influences following the armistice. The reason why these people have the courage to escape constantly is that they have been exempt from punishment due to many general pardons. The current Military Code's punishment for deserters consists of a few months' imprisonment, with the exception of the enemy, and the punishment of retrial and beating. These penalties seem to have no immediate effect. Therefore, all members of the nation have developed a strong belief that there is no punishment for desertion. If this suspicion and belief is not eliminated with a severe punishment, the situation and future of the army is in great danger. Many examples can be given regarding this issue. It has been understood that punishments such as beating, imprisonment and shackles are not effective in preventing escape. Although the death penalty can be very effective, it should be reserved for rare cases as it is an irreparable loss. It has been proven by experience that desertion can be prevented by announcing the imposition of penalties such as the confiscation of the property of deserters, the destruction of their houses or deportatşon by the Law Committees around the front. The implementation of this in the form of a law is proposed from almost all sides as a useful measure.” (İstiklâl Mahkemeleri, 2015: 114-115)

İbrahim Ülker gave the following information according to the figures determined in the Independence Courts, which were established in various centers while the War of Independence was continuing and operated from October 1, 1920 to May 11, 1923: *“A total of 59,164 people were tried and 4,124 people were sentenced to death. 243 of these were death sentences given in absentia and 2827 were postponed death sentences. Those whose sentences were executed immediately were 1,054. Taking into account the incomplete lists of some courts, it is estimated that the number of death sentences in absentia was higher, the number of postponed death sentences was over 5,000 and the number of executed death sentences was around 1,450 - 1,500. The total of those who were sentenced to confinement in a fortress and penal servitude was 1,786. The total number of those sentenced to other penalties was 41,678.” (Ülker, 2015: 185)*

While there were those who supported the establishment of the Independence Tribunals, there were also those who opposed it. Ali Şükrü and Hüseyin Avni Bey were against the establishment of the Independence Courts and giving the court the authority to impose the death penalty from the very beginning. Hakkı Hami Bey suggested that the Nizamiye Courts conduct trials. Salahaddin Bey also suggested that the parliament be closed temporarily. Rauf Bey, on the other hand, stated that there were differences of opinion in the Parliament regarding the Independence Courts. However, the parliament decided in favor of the Independence courts with a difference of 3 votes. (TBMM Gizli Celse Zabıtları, 1922, 607-616; Özbeyli, 2015: 50-51).

4. Bribery in the Al Jazeera Independence Courts

Al Jazeera Independence Tribunal documents, nicknamed T4, located in the Grand National Assembly of Turkey Archives, consist of 77 files in 12 folders. In addition, there are a total of 10

books belonging to the Court in the Grand National Assembly of Turkey Archives, including the main book, the main complainant book, the main record book, the decision book, the printed verdict book, the decision record book, the income and purse books (2), the embezzlement book, and the password book. The decision book, which has been transferred to today's letters, contains 90 summaries of decisions made between March 16 and May 13, 1923. However, the court minutes and files of the decisions numbered 1, 2, 3, 4, 5, 5, 6, 7, 8, 8, 9, 10, 20, 23, 27, 38, 55, 88, 90 are not available in the archive (*ElCezire İstiklal Mahkemeleri*, 2015: 3)

The Al-Jazira Independence Court was the last Independence Court established before the proclamation of the Republic. The court was responsible for the regions of Mardin, Urfa, Malatya, Siverek, Erganimadeni, Genç, Muş and Siirt. On March 10, a notice was sent to the military branches for deserters, stating that those who surrendered within 10 days would be pardoned. The court held trials in Diyarbakır, Urfa, Elaziz (Elazığ), Mardin, Siverek and Malatya and ended its activities on May 14, 1923. The following names were on the panel of the Al-Jazira Independence Court: "Hacim Muhittin Bey, Halil İbrahim Bey, Hakkı Pasha, Şevki Bey and Yasin Bey" (Halaçlı, 2019: 50-51).

The decision and the memorandum at the time of the establishment of the courts were as follows:

"To the Presidency of the Grand National Assembly of Turkey,

Sir,

Upon the necessity shown by the Ministry of Defense and National Defense, the issue of sending an Independence Court to be headquartered in Diyarbakır, to be based in the region of the Al-Jazira Front and to be exclusively concerned with the treatment of military deserters was submitted to the Assembly of Experts at the meeting of the Executive Board of Deputies dated 9.1.1339, and I hereby request that you allow me to inform you of the result of its execution.

Grand National Assembly of Turkey

Chief of Executive Deputies

Hüseyin Rauf (El Cezire İstiklal Mahkemeleri, 2015:4)

"To the Presidency of the Grand National Assembly of Turkey,

Sir,

The following is the reply to the memorandum dated 11.1.1339 and numbered 2576/6372 of the Directorate of Minutes and Kavanin:

I have been informed by the Ministry of Interior that it is deemed appropriate for the Independence Court, which is to be established with its headquarters in Diyarbakır, to limit its activities to the provinces of Diyarbakır, Bitlis, Elaziz, and the provinces of Malatya, Urfa, Mardin, Siverek, Erganimadeni, Genç, Muş, and Siird, which comprise the area of the Elzazire Front, and I hereby request the appropriate action to be taken

accordingly.

Grand National Assembly of Turkey

Chief of Executive Deputies

Hüseyin Rauf (El Cezire İstiklal Mahkemeleri, 2015:4)

The declaration sent by the court to all Civil and Judicial units on March 10 was as follows:

“1) Those who have surrendered to the military branches to which they belonged as of the date of notification to each town will not be subjected to any proceedings and will be transferred directly to their respective units.

2) The deserters who are pending trial in the courts martial and whose convictions have not yet been ratified will also benefit from this amnesty and will be transferred to their troops after the necessary procedures are carried out.

3) Those who have committed shirk or other crimes during their desertion will not be able to benefit from this amnesty.

4) All draws will be notified within one week from the date of notification to each district. A notice will be received from the discretionary council of the district court that it has been notified and explained, and the list prepared with these notices will be sent to the Court.

5) Each province shall, on the day it receives this order, immediately notify the sub-districts and notify the Court by telegram, and the District Governor of each accident shall notify the Court of the date of notification.

6) In addition, the Civil Servants and Military Officers shall announce the necessity of benefiting from this amnesty to the public through announcements, newspapers or other means, and shall explain to the public the sanctity of the purpose and the fact that military service is a religious duty, and that no amnesty shall be declared in any other way, and on the contrary, they will be subjected to the harshest penalty of the law.

7) The President of the Military Office shall notify the Court of the activities of the branches in their territory every fifteen days.

8) The first report to be submitted will also show the military treatment during February..” (El Cezire İstiklal Mahkemeleri, 2015: 9-10)

The main purpose of the establishment of Al Jazeera Independence Courts was to reintegrate deserters into the army. Escaping from military service was a common occurrence, especially in the southeastern and eastern regions of Anatolia. Bribery incidents were also common in this military desertion incident. The purpose of establishing the Al Jazeera Independence Courts was to prevent these events. A certain portion of the people in this region saw it as a way out by receiving minor punishments and getting away rather than doing military service and losing their lives in the war.

Research indicates that there are no death or confiscation sentences for those who desert the military, but prison, imprisonment in a fortress or beatings are imposed on deserters.

In the bribery cases reported in the Al Jazeera Independence Courts, which are the subject of this study, some civilians and military individuals were punished, while others were acquitted. By examining court decisions and minutes, the following case studies were reached: “Viranşehir Branch Officer Lieutenant Yahya Efendi was sentenced to five years of confinement in a fortress for causing a soldier to desert by taking a bribe.” (ElCezire İstiklâl Mahkemeleri, 2015: 19)

“Lieutenant-General Aziz and Mardin Mayor Kasım Çelebi Efendi, who took bribes to cause Hüseyin Ağa's son Cemil's desertion from the military, were punished. Aziz Efendi was sentenced to one week in prison, and Kasım Efendi was sentenced to three years in prison for abuse of office.” (ElCezire İstiklâl Mahkemeleri, 2015: 23)

“Nebi Sergeant, son of Sadullah from Siverek, was alleged to have accepted bribes by helping three people escape, and as a result of the trial, he was sentenced to confinement in a fortress for 3 years..” (ElCezire İstiklâl Mahkemeleri, 2015: 27)

“Şark District Director Ahmed Murad Bey was tried on the allegation of taking bribes, but was acquitted..” (ElCezire İstiklâl Mahkemeleri, 2015: 31)

“Davud and Şeyhmus Bey, who took bribes from the military from Mehmed, son of Nusaybinli Ali, born in 1314, and Ibrahim, son of Işo, born in 1308, and caused their escape, were sentenced to one year of shackling.” (ElCezire İstiklâl Mahkemeleri, 2015: 39)

“Haşim Çavuş, son of Mahmud from Erzurum, born in 1306, from the Gendarmerie Company, who was determined not to have arrested the fugitives on the grounds that they took bribes, and Mahir, son of Ali Naib, born in 1316, from the Gendarmerie of Savur District, Mehmed, son of Sadık from Savurlu, born in 1316, Mehmed Ali, son of Yusuf from Savur, born in 1309, Mahmud, son of Mehmed from Mardin, born in 1317, Mahir, son of Süleyman from Savur, born in 1315, Abdulhalim, son of Davud from Mardin, born in 1316, Şeyhmus, son of Abbas from Midyat, Halil from Mardin, born in 1314. Hasan, born in 1999, Abdurrezzak, son of Abdulcebbar of Baghdad, Hacı Mehmed, son of Hasan, born in 1293, Salih, son of Abdurrahman of Mardin, born in 1310, Ali, son of Mahmud of Mardin, born in 1312, and Faraç, son of Mehmed of Mardin, born in 1315 stated that they did not trust the court. Some of them were acquitted.” (ElCezire İstiklâl Mahkemeleri, 2015: 43)

“Müslim, son of Halil from Urfa, was sentenced to one year in prison on the grounds that he caused a person to desert the military by taking a bribe..” (ElCezire İstiklâl Mahkemeleri, 2015: 45)

“The Gendarmerie Company Commander of Nizib township, who allegedly took bribes from village guards, was tried for abuse of power, but was acquitted on the grounds that there was not enough evidence..” (ElCezire İstiklâl Mahkemeleri, 2015: 47)

“Abdülkadir and Emin Bey were each sentenced to six months in prison for causing a soldier to desert by taking a bribe..” (ElCezire İstiklâl Mahkemeleri, 2015: 55)

“Yunus Bey and Cevat Bey were sentenced to six months each due to the bribery incident..” (ElCezire İstiklâl Mahkemeleri, 2015: 57)

“Mehmed, son of Osman Nebo, a member of the Siverek gendarmerie, and Abdulaziz, son of Halil, a member of the branch, were acquitted of the bribery incident..” (ElCezire İstiklâl Mahkemeleri, 2015: 59)

“Monla Halil Bey was sentenced to one year in prison for the bribery incident..” (ElCezire İstiklâl Mahkemeleri, 2015: 59)

“As a result of the trial, it was decided to acquit the Savur Gendarmerie Team Sergeant Kiramozade Hacı Nasir's son Şeyhmus from the Babussur neighborhood of Mardin, who was tried for the bribery incident..” (ElCezire İstiklâl Mahkemeleri, 2015: 65)

“Nuri Efendi and Selim Corporal were duly examined in the presence of the General Prosecutor for taking bribes from deserters..” (ElCezire İstiklâl Mahkemeleri, 2015: 67)

“Hilmi Efendi and İzzet Bey were sentenced for bribery. Hilmi Efendi was sentenced to five months in prison and İzzet Bey to two months in prison.” (ElCezire İstiklâl Mahkemeleri, 2015: 73)

“The following was decided against Palu gendarmerie Hüseyin's son Reşad, Hun Mukhtar Mustafa's son Reşid, Numan's son Hüseyin, Mustafa's son İbrahim, İsmail's son Mehmed, Hüseyin's son Haydar and Hüseyin's son Ömer, who were accused of abusing their duties by releasing the detained fugitives and other members in return for bribes. : Since there was insufficient evidence to confirm the abuse and involvement of the accused Reşad and his relatives, the acquittal of the sentence was made in absentia for Haydar, the son of Hüseyin, and Ömer, the son of Hüseyin, and the others were pronounced in the presence of the Public Prosecutor.” (ElCezire İstiklâl Mahkemeleri, 2015: 75)

“Rıza Bey was sentenced to three years of confinement in a fortress on the grounds that he caused the fugitives to escape by taking bribes..” (ElCezire İstiklâl Mahkemeleri, 2015: 77)

“Şevket Efendi, son of Arabgirli Cemal, the former director of Kuyucak district, was acquitted of charges of accepting bribes..” (ElCezire İstiklâl Mahkemeleri, 2015: 83)

“Abdulgafur Bey, who was tried for bribery, was acquitted.” (ElCezire İstiklâl Mahkemeleri, 2015: 85)

“İbrahim Hakkı Efendi, born in 1312, son of Perveri Platoon Commander Lieutenant Ahmed Ağa, was sentenced to 2 years in prison for turning a blind eye to escapes in return for bribes.” (ElCezire İstiklâl Mahkemeleri, 2015: 89)

“İbrahim Hakkı Efendi, born in 1312, the son of the Commander of the Perveri Platoon of the Behisni Battalion, Major Ahmed Agha, was sentenced to two months' imprisonment for turning a blind eye to desertions in exchange for bribes..” (ElCezire İstiklâl Mahkemeleri, 2015: 89)

“The documents concerning Mehmed, son of Cemil from Diyarbekir, a member of the Fourth Company of the former Fifth Amele Battalion, were reviewed and examined. İstiklal Since the crimes that occurred before the publication of the law dated September 11, 36 and 28 Dhu'l-Hijjah 38 on the formation of the courts cannot be tried by our court and since the crime occurred in the year 1334, there is no evidence for our court, it was decided to submit the documents to the General Prosecutor's Office of the Independence Court of Al Cezire for the return of the documents to the authorities..” (ElCezire İstiklâl Mahkemeleri, 2015: 17)

5. Conclusion

After the Armistice of Mondros, the Allied Powers divided the Ottoman lands with all their might. At the end of the First World War, people in the Ottoman lands were poor, tired and had a low will to fight. However, with the occupation of Izmir, the people of Anatolia blew away the cobwebs. The people, who showed relatively little reaction to the division of Anatolia by the Entente States, started to react when the Greeks started to occupy and started to plunder. With the Greek occupation of Izmir, riots and messages of protest began to pour in all over the country. In this situation, the sultan, who was in captivity of the British, could not do anything. In this process, Gazi Mustafa Kemal and his friends started to find solutions for independence. According to Gazi Mustafa Kemal and his friends, the War of Independence should have started in Anatolia, which was tired and impoverished. Realizing that they could not do anything in Istanbul, Ottoman officers went to Anatolia one by one and wanted to start the War of Independence in Anatolia. Mustafa Kemal and his friends tried to reactivate the National Forces organizations established during the Balkan Wars. They were successful because there was a certain potential in Anatolia to support the War of Independence. The Turkish Grand National Assembly was opened on April 23, 1920. A certain part of those who attended the parliament believed that the War of Independence was carried out on behalf of the sultan and the caliph. Supporters of Turkish Revolutionaries were in favor of the establishment of a new state. However, according to them, these issues should have been discussed after the War of Independence was won.

After the opening of the Parliament, two parties emerged in the country, the Istanbul Government and the Anatolian Government. Both sides wanted to be recognized in the world public opinion. The Istanbul Government issued various fatwas to eliminate the Anatolian movement. According to the Istanbul Government, the Anatolian Government was not legitimate because the supporters of the Turkish Revolutionaries were committing banditry and corruption and persecuting the people. The Anatolian Government issued counter fatwas under the leadership of Rifat Börekçi. However, all these efforts were not enough. Uprisings against the Anatolian Movement broke out in many parts of the country. The laws left over from the Ottoman Empire were not enough to remedy the extraordinary situation. The Anatolian Government was forced to enact the first revolutionary law, the "Law on Treason". According to this law, those who opposed the activities of the Anatolian Government and deserted from the military were considered traitors. This was followed by the "Law on Deserters". Thus, the legal infrastructure of the Independence Courts was formed.

The Courts of Independence were established to prevent desertion, to eliminate those who opposed the National Struggle and to put an end to espionage. The Courts of Independence took harsh measures and succeeded in preventing desertion. The harsh measures taken by the courts were also discussed in the Parliament. Especially prominent members of the opposition such as Ali Şükrü Bey and Hüseyin Avni Bey opposed these courts. However, since a certain section of the Parliament believed that the Courts of Independence were successful, they supported these courts with expanded powers.

The main subject of this study is specifically the Al Jazeera Independence Courts. The Al Jazeera Independence Courts were the last courts established during the transition to the Republic. The purpose of the courts was to prevent military desertion. Generally, cases were handled in places such as Mardin, Urfa and Siirt. Successful results were achieved in preventing draft evasion. When the verdicts and minutes are analyzed, it is seen that bribery to avoid military service was quite high. It was seen that some people in the region preferred to be tried and sentenced with minor penalties in

order to avoid dying in the war. The high incidence of bribery in the region was important in terms of showing that corruption in the civilian and military spheres was also intense.

As a result, the Independence Courts were temporary courts. The subject of this study is related to the events that took place during the National Struggle. Fourteen Independence Courts were established between 1920 and 1923. Afterwards, the courts other than the Ankara Independence Courts were closed. In the second period of the Courts, more efforts were made to protect the Republican Revolutions . The Al Jazeera Independence Courts belong to the first period and these tribunals were established to prevent the flight of soldiers. This is clearly seen when the Declaration of the Court is analyzed.

References

Archive Documents

İstiklal Mahkemeleri (Kanun, gerekçe ve genel kurul tutanakları). (2015). Haz. Mehmet Şahin vs. TBMM Kütüphane ve Arşiv Hizmetleri Başkanlığı Yayınları.

ElCezire İstiklâl Mahkemesi (Kararlar ve mahkeme zabıtları). (2015). Haz. Mehmet Şahin vd. TBMM Kütüphane ve Arşiv Hizmetleri Başkanlığı Yayınları.

Ceride-i Resmîye. (1921). No:3, 22.

TBMM Gizli Celse Zabıtları. (1922). D:1, C:2, İ:80, 607-616.

Ceride-i Resmîye.(1921), No:2, 2-3.

TBMM Zabıt Ceridesi. (1920). D:1, C:1, İ:3, 63.

Books

Aybars, E. (2006). *İstiklâl Mahkemeleri*. Zeus Kitabevi.

Atatürk, K. M. (2011). *Nutuk*. Atatürk Araştırma Merkezi.

Articles

Dülger, İ. R. (2017). Vatana ihanet suçunun kökenleri üzerine bir inceleme, *MÜHFHAD*, 23(2), 103-142.

Aslan, S.- Dündar, T. (2014). Cumhuriyet döneminde İstiklal mahkemeleri, *Mukaddime*, 5(1), 27-44. <https://doi.org/10.19059/mukaddime.02800>

Ülker, İ. (2015). İstiklâl mahkemelerinin kuruluşu ve çalışmaları, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 23(1), 178-200. <https://doi.org/10.15337/SUH.2017.24>

Çelik, K. (2007). Milli mücadelede iç isyanlar, vatana ihanet kanunu ve İstiklâl mahkemeleri, *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, (40), 569-613. https://doi.org/10.1501/Tite_0000000073.

Özüçetin, Y.-Dağıstan, M. H. (2011). Hıyanet-i Vataniye Kanunu'nun müzakereleri ve kabulü, *Tarihin Peşinde*, (5), 251-281.

Şengül, H. (2020). Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin çıkardığı ilk kanunlardan Hıyanet-i Vataniye Kanunu ve uygulamaya konulması, *Vakanüvis*, (5), 152-179. <https://doi.org/10.24186/vakanuvis.768158>.

Thesis

Akdoğan, D. (2019). *İstiklâl mahkemeleri ve şapka inkılâbı'nın Erzurum'daki yansımaları*, (Tez No.553455) [Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi]

Kocakahya, Y. S. (2022). *Milli mücadele sürecinde Isparta ve Isparta İstiklâl mahkemelerinin faaliyetleri*, (Tez No. 733357) [Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi]

Savran, S. G. (2006). *1926 İzmir suikastı ve İstiklâl mahkemeleri* (Tez No.186565) [Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi]

Özbeyli, A. (2015). *Mersin mebusu Salâhaddin Bey'in birinci Türkiye Büyük Millet Meclisi'ndeki faaliyetleri*, (Tez No. 388031) [Yüksek Lisans Tezi, Ondokuzmayıs Üniversitesi]

Halaçlı, C. (2019). *Cumhuriyet rejiminin tesisi ve devamlılığında İstiklâl mahkemelerinin rolü (1923-1927)*(Tez No. 552974)[Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi].

RUH SAĞLIĞI HİZMET SUNUMUNDA SOSYAL HİZMETLERİN YERİ VE ÖNEMİ

İsmail AKGÜL¹

Özet

Sağlık, sakatlık ya da hastalığın olmayışı değil, biyolojik, psikolojik ve sosyal yönden tam bir iyilik haline karşılık gelmektedir. Bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, her ne kadar hem ülkemizde hem de Dünya'nın pek çok ülkesinde biyolojik temelli sağlık politikaları ve buna dayalı hizmet sunumunun olgusal gerçekliğine rağmen, sağlık; biyolojik, psikolojik ve sosyal bileşenleri ile beraber sistemli bir bütünün çerçevesini oluşturmaktadır. Başka bir deyişle sağlık salt biyolojik bir iyilik hali olmayıp, psikolojik ve sosyal boyutları da ayrılmaz, bölünemez özelliklere sahip olup, kritik öneme sahiptir.

Ruh sağlığı, bireylerin duygusal, psikososyal ve mental yönden iyilik halidir. Ruh sağlığı hizmetleri ise, bireylerin psikolojik, duygusal ve sosyal iyilik halini desteklemek amacıyla sunulan hizmetlerdir (APA, 2019). Ruhsal yönden iyi olma hali, bireylerin üretken, toplumsal ilişkilerinde uyumlu olmayı ve de yaşam becerisine sosyal işlevselliğe sahip olmayı gerekli kılar. Bu nedenle ruh sağlığı politikaları ile sosyal politikaların uyum ve işbirliğine dayalı bir bütünlük içinde hareket etmeleri gerekmektedir. Bu olgusal gerçeklik ise her iki politika alanının zorunlu birlikteliğini doğurur.

Ruh sağlığı politikaları toplumun ruh sağlığını koruma ve iyileştirme amacıyla geliştirilen stratejiler, yasalar ve uygulamalardır. Sosyal politika da, toplumun genel refahını artırmayı hedefleyen, özellikle sağlık, eğitim, sosyal güvenlik, sosyal hizmet ve istihdam gibi alanlarda yapılan düzenlemeler ve uygulamaları içermektedir (Akgül 2024).

Sosyal hizmet ise, bireylerin ve toplulukların refahını artırmak amacıyla profesyonel yardım ve destek sunan bir disiplindir. Başka bir deyişle, sosyal hizmetler, bireylerin ve toplumların refahını artırmak için tasarlanmış profesyonel müdahalelerdir. Bu müdahaleler, bireylerin yaşam koşullarını iyileştirmeyi, sosyal adaleti sağlamayı ve insan haklarını korumayı amaçlar. Ruh sağlığı, insanların yaşamın zorluklarıyla başa çıkabilme, üretken olma ve topluma katkıda bulunma kapasitesini etkiler Sosyal hizmet, sosyo-ekonomik yoksunluk içinde bulunan bireylere sosyal ve ekonomik destek sağlayarak, ruh sağlığı hizmet sunumunda ve psikiyatrik tedavi sürecinde kritik öneme haiz olan sosyal ve ekonomik destek fonksiyonlarını yerine getirir (APA 2019). Bunların yanı sıra psikososyal inceleme ve değerlendirme işlevini de yerine getirerek psikiyatrik tanı ve tedavi sürecinde kritik öneme haiz değerli bir profesyonel çalışmayı da gerçekleştirir. Bu da psikiyatrik sosyal hizmet uzmanının ruh sağlığı hizmet sunumunda stratejik ve hayati önemine işaret etmektedir. Bu yönüyle psikiyatri ile sosyal hizmet arasında organik bir ilişki vardır.

Genel sağlığın uzmanlık alanlarından olan ruh sağlığı alanı ise sosyal hizmet disiplini ile sosyal, ekonomik ve çevresel koşulları ve özellikleri bakımından kompakt ve simbiyotik bir ilişki içinde olup, ruh sağlığı ve ruh sağlığı hizmetlerinin bu yapısal değişkenlere yönelik duyarlılığı yüksektir.

Dolayısıyla ruh sağlığı ve ruh sağlığı hizmet sunumu sosyal hizmetin fonksiyonları ve müdahale araçları ile simbiyotik bir ilişki içindedir. Bu ilişkinin varlığı ise zorunlu bir sonuçtur.

Anahtar Kelimeler: Ruh sağlığı, Ruh sağlığı politikaları, Sosyal politika ve Sosyal hizmet

¹ Dr., Gazi Üniversitesi, Ankara, Türkiye. İ_akgul@yahoo.com, ORCID: 0000-0002-0592-2130.

Abstract

Health corresponds not merely to the absence of disability or disease but to a state of complete well-being in biological, psychological, and social aspects. As can be understood from these explanations, despite the factual reality of biologically based health policies and related service delivery in many countries, including our own, health encompasses a systematic whole with its biological, psychological, and social components. In other words, health is not merely a biological state of well-being but also includes inseparable and indivisible psychological and social dimensions, which are critically important.

Mental health is the state of emotional, psychosocial, and mental well-being of individuals. Mental health services are those provided to support the psychological, emotional, and social well-being of individuals (APA, 2020). A state of mental well-being requires individuals to be productive, harmonious in their social relationships, and capable of social functionality and life skills. Therefore, mental health policies and social policies need to operate in an integrated manner based on coordination and collaboration. This factual reality necessitates the compulsory unity of both policy areas.

Mental health policies are strategies, laws, and practices developed to protect and improve the mental health of the community. Social policy aims to enhance the overall welfare of society, including regulations and practices in areas such as health, education, social security, social services, and employment (Akgül, 2024).

Social work is a discipline that provides professional help and support to enhance the welfare of individuals and communities. In other words, social services are professional interventions designed to improve individuals' living conditions, ensure social justice, and protect human rights. Mental health affects individuals' capacity to cope with life's challenges, be productive, and contribute to society. Social work plays a crucial role in delivering mental health services and psychiatric treatment processes by providing social and economic support to individuals experiencing socio-economic deprivation (APA, 2020). In addition, social workers carry out psychosocial assessment and evaluation functions, performing valuable professional work critical to the psychiatric diagnosis and treatment process. This highlights the strategic and vital importance of psychiatric social workers in the delivery of mental health services, indicating an organic relationship between psychiatry and social work.

The field of mental health, a specialty area of general health, is compact and symbiotic with the discipline of social work concerning social, economic, and environmental conditions and characteristics. Therefore, mental health and the delivery of mental health services are symbiotically related to the functions and intervention tools of social work. The existence of this relationship is thus an obligatory result.

Keywords: *Mental health, Mental health policies, Social policy, Social work*

1. GİRİŞ

1.1. RUH SAĞLIĞI

Ruh sağlığı hizmetleri, bireylerin psikolojik, duygusal ve sosyal iyilik halini desteklemek amacıyla sunulan hizmetlerdir. Bu hizmetlerin etkin bir şekilde sunulmasında sosyal hizmetler ve psikiyatrik sosyal hizmetlerin önemli bir rolü vardır.

Ruh sağlığı, bireyin duygusal psiko-sosyal ve mental yönden iyilik halinde olmasıdır. Başka bir deyişle “bireyin kendi yeteneklerinin farkına vardığı, yaşamın normal gerginlikleriyle başa çıkabildiği, üretken ve verimli bir şekilde çalışabildiği ve içinde yaşadığı topluma katkıda bulunabildiği ve sosyal işlevselliğini sürdürebildiği bir iyilik halidir.” Ruh sağlığı, bireyin içsel ve dışsal çevresiyle uyum içinde olmasını, yaşamın zorluklarıyla başa çıkabilme yeteneğini ve topluma katkıda bulunma kapasitesini de içermektedir (WHO, 2021). Dolayısıyla bireyin düşünce süreçleri, duygularını yönetme yeteneği ile sosyal ilişkileri ve işlevselliği önem arz etmektedir.

Multidisipliner çalışma alanlarını da ilgilendiren ruh sağlığının bileşenleri aşağıda yer verildiği haliyle ele alınabilir.

1.1.2 Ruh Sağlığının Bileşenleri

WHO göre, Ruh sağlığının üç ana bileşeni vardır: duygusal sağlık, psikolojik sağlık ve sosyal sağlık.

1.1.3. Duygusal Sağlık:

Duygusal sağlık, bireyin duygularını tanıma, anlama ve yönetme yeteneğini ifade eder. Bu durum, stresle başa çıkma, duygusal dayanıklılık ve genel mutluluk düzeyi gibi faktörleri içermektedir (WHO, 2024).

1.1.4. Psikolojik Sağlık:

Psikolojik sağlık, bireyin düşünme, hissetme ve davranma biçimini ve özelliklerini etkileyen zihinsel süreçleri kapsar. Bu, bireyin özsaygısı, özgüveni, sorun çözme yeteneği, yaşam becerisi ve yaşam doyumu gibi unsurları içerir (WHO 2020).

1.1.5. Sosyal Sağlık:

Sosyal sağlık, bireyin sosyal ilişkiler kurma, sosyal ilişkileri sürdürme, sosyal destek ağlarına katılma ve sosyal uyum yeteneğini ifade etmektedir. Bu süreç, aile yaşam dinamikleri, arkadaş grupları ile topluluk ve kamusal alan olan ilişkileri kapsamaktadır. Ruh sağlığı, bireylerin genel sağlığının ayrılmaz bir parçasıdır ve yaşam kalitesini doğrudan etkiler. İyi bir ruh sağlığı, bireylerin strese karşı dayanıklı olmalarını, verimli bir şekilde çalışmalarını ve sosyal ilişkilerini sürdürebilmelerini sağlar. Ruh sağlığı bozuklukları ise bireylerin günlük yaşamlarını, iş performanslarını ve sosyal ilişkilerini olumsuz etkileyebilmektedir (CDC, 2024).

Bu yönüyle ruh sağlığı bireysel ve toplumsal (hatta siyasal pratiklerin de arka planında kritik etki potansiyeline de sahip) yaşamın bütün alanlarını çok yönlü ve derinden etkilemektedir. Aynı zamanda yeryüzünün bütün yaşam dinamikleri de ruh sağlığını az ya da çok, olumlu ya da olumsuz etkileyebilmektedir.

Dolayısıyla ruh sağlığı hem etkileyen hem de etkilenen bir fenomendir.

1.1. 3. Ruh Sağlığının Önemi

Ruh sağlığı, genel sağlık ve iyilik halinin temel bir bileşenidir. İyi bir ruh sağlığı, bireylerin günlük yaşamda daha etkili ve verimli olmalarını sağlar. Ayrıca, ruh sağlığı sorunlarının erken teşhisi ve tedavisi, bireylerin yaşam kalitesini önemli ölçüde artırır ve uzun vadeli sağlık sorunlarının önlenmesine yardımcı olur (APA, 2020).

1.1.4. Bireysel Düzeyde Ruh Sağlığının Önemi:

Ruh sağlığı, bireylerin kendi potansiyellerini gerçekleştirmelerine ve yaşamdan zevk almalarına olanak tanır. Sağlıklı bir ruh hali, stresle başa çıkma, duygusal dayanıklılık ve genel mutluluk düzeyini artırır (WHO, 2019)

1.1.5. Toplumsal Düzeyde Ruh Sağlığının Önemi:

Ruh sağlığı, toplumun genel refahını etkiler. İyi ruh sağlığı, üretkenliği artırır, sosyal uyumu teşvik eder ve toplumun genel sağlık yükünü azaltır. Ruh sağlığı sorunları olan bireylerin erken teşhisi ve tedavisi, toplumsal maliyetleri azaltır ve genel refahı artırır (WHO, 2005).

1.1.6. Ruh Sağlığı Sorunları ve Etkileri

Ruh sağlığı sorunları, bireylerin yaşam kalitesini ve sosyal işlevselliğini olumsuz etkileyen çeşitli zihinsel ve duygusal bozuklukları içerir. Ruh sağlığı sorunlarının başlıca etkileri şunlardır (WHO, 2024):

1.1.6.1. Duygusal ve Zihinsel Sağlık: Depresyon, anksiyete, bipolar bozukluk gibi ruh sağlığı sorunları bireylerin duygusal denge ve zihinsel işlevlerini olumsuz etkiler. Bu durum, günlük yaşam aktivitelerinde ve iş performansında düşüşe neden olabilir.

1.1.6.2. Fiziksel Sağlık: Ruh sağlığı sorunları, kalp hastalıkları, diyabet ve bağışıklık sistemi bozuklukları gibi çeşitli fiziksel sağlık sorunları ile ilişkilidir. Ayrıca, sağlıksız yaşam tarzına sahip (örneğin, yetersiz uyku, kötü beslenme) bireyler arasında ruh sağlığı sorunları yaygındır.

1.1.6.3. Sosyal İlişkiler: Ruh sağlığı sorunları, aile, arkadaş, iş ve sosyal ilişkiler üzerinde olumsuz etkiler yapabilir. Sosyal izolasyon, iletişim zorlukları ve artan çatışma riski bu sorunların başlıca etkilerindedir.

1.1.6.4. Eğitim ve Çalışma Performansı: Ruh sağlığı sorunları, eğitim ve çalışma hayatında başarıyı olumsuz etkileyebilir. Odaklanma zorlukları, motivasyon eksikliği ve artan devamsızlık gibi problemler, akademik ve profesyonel başarıyı düşürebilir.

1.1.6.5. Kendi Kendine Zarar Verme ve İntihar Riski: Ciddi ruh sağlığı sorunları, bireylerin kendi kendine zarar verme veya intihar girişiminde bulunma riskini artırabilir. Bu, ruh sağlığı sorunlarının en ciddi ve acil müdahale gerektiren etkileri arasında yer almaktadır.

Ruh sağlığı sorunları bunlarla sınırlı olmayıp, geniş bir yelpazede çeşitli mental ve davranışsal bozuklukları içermektedir.

2. RUH SAğLIğI HİZMETLERİ

Ruh sağlığı hizmetleri, bireylerin zihinsel, duygusal ve sosyal sağlıklarını korumak, iyileştirmek ve tedavi etmek amacıyla sunulan kapsamlı hizmetlerdir. Bu hizmetler, multidisipliner ekip anlayışına dayalı profesyoneller tarafından sağlanır ve farklı müdahale yöntemlerini içerir (WHO, 2024):

2.1. Danışmanlık ve Terapi: Bireyler, çiftler, aileler ve gruplar için psikoterapi hizmetleri sunulur. Terapistler, bireylerin zihinsel sağlık sorunlarını ele almak, yaşam becerilerini geliştirmek ve sağlıklı başa çıkma stratejileri geliştirmek için çeşitli teknikler kullanır.

2.2. Psikoterapi: Psikoterapi, bireylerin ruh sağlığı sorunlarını anlamalarına ve bu sorunlarla başa çıkmalarına yardımcı olan profesyonel bir müdahaledir. Bilişsel davranışçı terapi (BDT), kişilerarası terapi ve psikodinamik terapi gibi çeşitli terapi yaklaşımları vardır.

2.3. Stres Yönetimi: Stres yönetimi teknikleri, bireylerin stresle başa çıkmalarına ve genel ruh sağlığını iyileştirmelerine yardımcı olabilir. Spor, sanatsal ekinlikler (artterapi) meditasyon, yoga ve derin nefes alma egzersizleri gibi teknikler etkili de olabilir.

2.4. Psikiyatrik Değerlendirme ve Tedavi: Psikiyatristler, ruh sağlığı sorunlarını teşhis eder ve tedavi planları oluşturur. Bu planlar, ilaç tedavisi, psikoterapi ve diğer tıbbi müdahaleleri içerebilir. (APA, 2020)

2.5. İlaç Tedavisi: Bazı ruh sağlığı bozuklukları, ilaç tedavisi ile yönetilebilir. Antidepresanlar, anksiyolitikler ve antipsikotikler gibi ilaçlar, semptomları hafifletebilir ve bireylerin işlevselliğini artırabilir. (WHO, 2024)

2.6. Kriz Müdahale Hizmetleri: Acil ruh sağlığı durumları için anında destek sağlar. Bu hizmetler, intihar girişimleri, akut psikoz veya şiddetli anksiyete krizleri gibi acil durumlar için hayati öneme sahiptir.

2.7. Destek Grupları: Ruh sağlığı sorunları yaşayan bireyler için destek grupları, paylaşım ve dayanışma fırsatları sunar. Bu gruplar, benzer deneyimlere sahip kişilerin birbirine destek olmasını sağlar. Sosyal grup çalışmaları ve grup dinamikleri psiko-sosyal destek müdahalesinin önemli araçlarıdır.

2.8. Rehabilitasyon ve İyileşme Programları: Uzun süreli ruh sağlığı sorunları olan bireyler için, bağımsız yaşam becerilerini geliştirme ve topluma yeniden entegrasyon sağlama amacıyla tasarlanmış programlardır.

2.9. Toplum Temelli Hizmetler: Ruh sağlığı hizmetlerinin topluma yakın yerlerde hastaların yaşadığı çevrede sunulmasını sağlar. Bu sistem, bireylerin hizmetlere daha kolay erişimini ve topluluk desteğini artırır.

2.10. Entegre Hizmet Modelleri: Ruh sağlığı hizmetlerinin genel sağlık hizmetleriyle entegre edilmesi, (toplum temelli modele doğru geçiş) daha bütüncül bir yaklaşım sağlar. Bu, bireylerin hem fiziksel hem de zihinsel sağlık ihtiyaçlarının aynı anda karşılanmasını mümkün kılar.

2.11. Erişim ve Eşitlik: Ruh sağlığı hizmetlerine erişim, coğrafi, ekonomik ve kültürel faktörlere bağlı olarak değişebilir. Kırsal bölgelerde veya düşük gelirli topluluklarda, bu hizmetlere erişim genellikle daha sınırlıdır. Eşit erişim sağlamak, ruh sağlığı hizmetlerinin etkinliğini artırmak için kritik öneme sahiptir.

2.12. Stigma: Ruh sağlığı sorunlarına yönelik damgalama, bireylerin bu hizmetlerden yararlanmasını engelleyebilir. Stigmanın azaltılması, bilinçlendirme kampanyaları ve toplum eğitimi ile mümkün olabilir.

2.13. Farkındalık ve Eğitim: Ruh sağlığı sorunları ve hizmetleri hakkında farkındalık artırma ve eğitim programları, toplumun ruh sağlığına ilişkin bilgi düzeyini artırabilir ve damgalamayı azaltabilir.

2.14. Kaynak ve Yeterlilik: Ruh sağlığı hizmetleri için yeterli finansman ve kaynak sağlanması önemlidir. Ayrıca, bu hizmetleri sunan profesyonellerin yeterliliği ve eğitimi, hizmetlerin kalitesini belirleyen önemli faktörlerdendir.

2.15. Politika ve Savunuculuk: Ruh sağlığı politikaları ve savunuculuk çalışmaları, ruh sağlığı hizmetlerinin erişilebilirliğini ve kalitesini artırabilir. Bu politika ve savunuculuk çalışmaları, ruh sağlığı sorunlarının erken teşhis ve tedavisini olanak sağlar ve toplumsal maliyetleri azaltır (WHO, 2021).

2. RUH SAĞLIĞI POLİTİKASI

Ruh sağlığı politikaları, ruh sağlığı hizmetlerinin erişilebilirliğini artırmak, stigma ve ayrımcılığı azaltmak, ruh sağlığı bozukluklarının erken teşhis ve tedavisini sağlamak gibi amaçlarla geliştirilir.

Ruh sağlığı politikaları, ruh sağlığı hizmetlerinin erişilebilirliğini artırmak, stigma ve ayrımcılığı azaltmak, ruh sağlığı bozukluklarının erken teşhis ve tedavisini sağlamak gibi amaçlarla geliştirilir. Etkili ruh sağlığı politikaları şu unsurları içermelidir:

3.1. Erken Müdahale ve Önleme: Ruh sağlığı bozukluklarının erken teşhisi ve tedavisi, uzun vadeli etkilerini azaltmada kritik öneme sahiptir.

3.2. Hizmetlere Erişim: Ruh sağlığı hizmetlerine eşit ve adil erişim sağlanması, tüm toplum kesimlerinin bu hizmetlerden yararlanabilmesini sağlar.

3.3. Eğitim ve Farkındalık: Toplum genelinde ruh sağlığı konusunda farkındalık yaratmak, stigma ve ayrımcılığı azaltmaya yardımcı olur.

Her ülkenin, bireylerin haklarının yasal olarak korunması ihtiyacına ve kasıtsız gözaltı ve tedavinin gerçekleştirilebileceği durumların düzenlenmesine rıza gösterilmediği zaman, profesyonellerin insanları tedavi etme ihtiyaç ve isteklerini dengeleyen bir yasal çerçeveye ihtiyacı vardır. Ülkeler ayrıca engellilik, ayrımcılıkla mücadele ve sosyal yardımlar hakkında mevzuat geliştirmelidir (Mathers ve Loncar, 2006).

Ruh sağlığı politikasını geliştirirken, ruh sağlığı sorunları ve ruhsal hastalık hakkında damgalanmanın dikkate alınması önemlidir. Damgalanma sadece ruhsal hastalığı olan birey üzerinde etkili olmaz; ruh sağlığı hizmeti sunan kurumları ve çalışanları, aynı zamanda sistemi etkiler. Ruhsal hastalığı olan kişilerin sosyal olarak dışlanmasına neden olan damgalama, yalnızca ruhsal hastalığı olan kişiler için değil, aynı zamanda bir bütün olarak toplum sağlığı için de zararlıdır (Jenkins, 2008).

3. SOSYAL POLİTİKA

Sosyal politika, bireylerin ve toplumların refahını artırmak amacıyla devlet tarafından geliştirilen ve uygulanan stratejiler, programlar ve düzenlemeler bütünüdür (WHO 2024). Bu politikalar, toplumsal eşitliği, adaleti ve insan haklarını desteklemeyi, bireylerin yaşam standartlarını yükseltmeyi, sosyal koruma sağlamayı ve toplumsal uyumu teşvik etmeyi hedefler. Sosyal politika uygulamaları, sadaka ya da kişisel yardım motivasyonu ile değil, hak ve vatandaş temelli zihniyet ve politika anlayışını esas almaktadır.

4.1. Sosyal Politikanın Tarihi

Sosyal politikanın tarihi, sanayi devrimi ile başlayan sosyal ve ekonomik değişimlere kadar uzanır. 19. yüzyılın sonlarında ve 20. yüzyılın başlarında, sosyal sorunların artmasıyla birlikte, devletlerin sosyal refah politikalarına olan ilgisi de artmıştır. Bu dönemde, Bismarck Almanya'sı ve İngiltere gibi ülkelerde sosyal güvenlik sistemleri kuruldu. 20. yüzyılın ortalarına gelindiğinde, sosyal politika, refah devleti kavramının bir parçası olarak daha geniş bir kapsamda ele alınmaya başlanmıştır.

4.2. Sosyal Politikanın Bileşenleri

Sosyal politikanın çeşitli bileşenleri vardır. Bu bileşenler, sosyal refahın farklı alanlarını kapsar ve bireylerin yaşam standartlarını iyileştirmeyi hedefler (WHO 2023)

4.2.1. Eğitim Politikaları:

Eğitim politikaları, bireylerin eğitim hakkını garanti altına almayı ve eğitimde fırsat eşitliğini sağlamayı amaçlar. Bu politikalar, okul öncesi eğitimden yükseköğretime kadar geniş bir yelpazeyi içermekte ve eğitimde kaliteyi artırmayı hedeflemektedir.

4.2.2. Sağlık Politikaları:

Sağlık politikaları, bireylerin sağlık hizmetlerine erişimini sağlamayı ve toplum sağlığını korumayı amaçlar. Bu politikalar, koruyucu sağlık hizmetlerinden tedavi edici sağlık hizmetlerine kadar çeşitli alanları kapsar.

4.2.3. Sosyal Güvenlik ve Sosyal Hizmet Politikaları:

Sosyal güvenlik politikaları, bireylerin sosyal risklere karşı korunmasını sağlamayı amaçlar. Bu politikalar, emeklilik, işsizlik sigortası, hastalık sigortası ve aile yardımları gibi alanları kapsar.

4.2.4. Barınma Politikaları:

Barınma politikaları, bireylerin uygun ve güvenli konutlara erişimini sağlamayı hedefler. Bu politikalar, sosyal konut projeleri, konut kredileri ve kira yardımları gibi çeşitli araçlarla desteklenir.

4.2.5. İstihdam Politikaları:

İstihdam politikaları, işsizliği azaltmayı ve istihdamda adaleti sağlamayı amaçlar. Bu politikalar, işgücü piyasası düzenlemeleri, iş bulma hizmetleri ve mesleki eğitim programlarını içerir. Hem iktisat biliminin hem de sosyal politikanın temel hedeflerinden bir tam istihdama ulaşmaktır.

4.2.6. Yoksullukla Mücadele Politikaları:

Yoksullukla mücadele politikaları, bireylerin yoksulluk sınırının üzerine çıkmalarını sağlamayı amaçlar. Bu politikalar, doğrudan nakit transferleri, gıda yardımları ve sosyal hizmet programları gibi çeşitli araçlarla gerçekleştirilir (WHO, 2021)

4.2.7. Sosyal Politikanın Önemi

Sosyal politika, toplumsal refahı artırmak ve sosyal adaleti sağlamak için kritik bir rol oynar. Bu politikalar, toplumsal eşitsizlikleri azaltır, sosyal uyumu teşvik eder ve bireylerin yaşam kalitesini iyileştirir.

4.2.7.1. Toplumsal Eşitlik:

Sosyal politika, eğitim, sağlık, barınma ve istihdam gibi alanlarda fırsat eşitliğini sağlamayı amaçlar. Bu, bireylerin sosyal ve ekonomik koşulları ne olursa olsun eşit fırsatlara sahip olmasını sağlar.

4.2.7.2. Sosyal Koruma:

Sosyal politika, bireylerin sosyal risklere karşı korunmasını sağlar. Bu, işsizlik, hastalık, yaşlılık ve yoksulluk gibi durumlarla başa çıkabilme kapasitesini artırır.

4.2.7.3. Toplumsal Uyumu Teşvik Çalışmaları:

Sosyal politika, toplumsal uyumu teşvik eder. Bu, toplumsal çatışmaları azaltır ve toplumun farklı kesimleri arasında dayanışmayı artırır.

4.2.7.4. Ekonomik Verimlilik:

Sosyal politika, bireylerin eğitim, sağlık ve istihdam olanaklarına erişimini artırarak ekonomik verimliliği destekler. Bu süreç, genel ekonomik büyümeye de katkı sağlar (WHO, 2019).

4. RUH SAĞLIĞI VE SOSYAL POLİTİKA İLİŞKİSİ

Ruh sağlığı, bireylerin zihinsel, duygusal ve sosyal iyi olma halini ifade eder. Ruh sağlığı politikaları ise toplumun ruh sağlığını koruma ve iyileştirme amacıyla geliştirilen stratejiler, yasalar ve uygulamalardır (WHO 2013). Sosyal politika, toplumun genel refahını

artırmayı hedefleyen, özellikle sağlık, eğitim, sosyal güvenlik ve istihdam gibi alanlarda yapılan düzenlemeler ve uygulamalardır. Ruh sağlığı ve sosyal politikalar, bireylerin ve toplulukların genel refahını artırmak için önemli iki alandır (Akgül, 2024).

5.1. Erişilebilir ve Kapsayıcı Ruh Sağlığı Hizmetleri: Sosyal politikalar, ruh sağlığı hizmetlerine erişimin artırılmasını ve bu hizmetlerin kapsayıcı olmasını sağlamalıdır. Özellikle dezavantajlı grupların (örneğin, engelliler, mülteciler, düşük gelirli bireyler) ruh sağlığı hizmetlerine erişimini kolaylaştıran politikalar geliştirilmelidir.

5.2. Entegre Yaklaşım ve İşbirliği: Ruh sağlığı politikalarının etkinliği, diğer sosyal politika alanlarıyla işbirliği içinde geliştirilmesine bağlıdır. Örneğin, sağlık, eğitim, istihdam ve sosyal hizmetler arasında entegrasyon sağlanarak, bireylerin çok yönlü desteklenmesi mümkündür.

5.3. Barınma ve Yaşam Koşulları: Barınma ve yaşam koşulları, bireylerin ruh sağlığını doğrudan etkileyen faktörlerdir. Sosyal politikalar aracılığıyla sağlanan uygun barınma koşulları ve yaşam standartları, bireylerin ruh sağlığını korumada önemli bir rol oynar.

5.4. Eğitim ve İstihdam: Eğitim ve istihdam politikaları, bireylerin ruh sağlığını doğrudan etkileyebilir. Eğitimde fırsat eşitliği sağlanması ve işsizlik oranlarının düşürülmesi, bireylerin kendilerini güvende hissetmelerine ve psikolojik iyilik hallerinin korunmasına katkıda bulunur.

5.5. Sosyal Güvenlik ve Destek: Sosyal güvenlik ve destek mekanizmaları, özellikle ekonomik sıkıntı yaşayan bireyler için ruh sağlığını destekleyici bir rol oynar. Örneğin, sosyal yardımlar ve sağlık sigortası gibi uygulamalar, bireylerin stres seviyelerini azaltarak ruh sağlığını iyileştirebilir.

5.6. Önleyici Tedbirler ve Eğitim Programları: Sosyal politika kapsamında, ruh sağlığını koruyucu ve önleyici tedbirler alınmalıdır. Bu kapsamda, okullarda ve iş yerlerinde ruh sağlığı eğitim programları düzenlenmeli, stres yönetimi ve duygusal zeka gibi konularda farkındalık artırılmalıdır.

5.7. Politika Entegrasyonu: Ruh sağlığı politikalarının sosyal politikalarla entegre edilmesi, kapsamlı ve bütüncül bir yaklaşım sağlar.

5.8. Kaynakların Etkin Kullanımı: Sosyal politika alanında ayrılan kaynakların, ruh sağlığı hizmetleri için de kullanılabilmesi, hizmetlerin erişilebilirliğini artırır.

5.9. Toplumsal Farkındalık: Hem ruh sağlığı hem de sosyal politika alanında farkındalık kampanyalarının yürütülmesi, toplumun bilinçlenmesine ve stigma ile mücadelede etkili olabilir.

5.10. Sağlık Hakkı:

İnsan hakları kuramları, sağlığı temel bir insan hakkı olarak tanımlar. Ruh sağlığı, bu hakkın önemli bir bileşenidir. Sosyal politikalar, bireylerin ruh sağlığı hizmetlerine erişimini sağlamak ve bu hizmetlerin kalitesini artırmak için oluşturulmalıdır. Bu bağlamda, ruh sağlığı hizmetlerine erişim, ayrımcılıktan arındırılmış ve kapsayıcı olmalıdır.

5.11. Sosyal Adalet:

İnsan hakları perspektifinden bakıldığında, sosyal adalet, herkesin toplumsal kaynaklardan adil bir şekilde yararlanmasını gerektirir. Ruh sağlığı hizmetlerine erişim, sosyal adaletin bir göstergesidir. Sosyal politikalar, dezavantajlı ve marjinalize edilmiş grupların ruh sağlığı hizmetlerine erişimini artırmak için özel önlemler almalıdır.

5.12. Adalet ve Eşitlik:

Ruh sağlığı ve sosyal politikalar, adalet ve eşitlik ilkelerine dayanır. Bu nedenle, herkesin ruh sağlığı hizmetlerine eşit erişim hakkına sahip olması gerekmektedir. Sosyal politikalar, bu eşitliği sağlamak için stratejiler ve programlar geliştirir. Adalet ve eşitlik, toplumdaki tüm bireylerin ruh sağlığı hizmetlerinden yararlanabilmesini güvence altına alır.

5.13. İnsanın İyi Olma Hali:

İnsanın iyi olma hali, fiziksel, ruhsal ve sosyal sağlığı kapsar. Sosyal politikalar, bireylerin bütünsel iyi olma halini desteklemeyi hedefler. Bu, ruh sağlığı hizmetlerinin yanı sıra, eğitim, istihdam, barınma ve sosyal destek gibi alanlarda da kapsamlı politikaların uygulanmasını gerektirir.

5.14. Disiplinler Arası Çalışmalar:

Ruh sağlığı ve sosyal politikalar, disiplinler arası çalışmalar gerektirir. Psikoloji, sosyal hizmet, sosyoloji, halk sağlığı ve siyaset bilimi gibi disiplinler, ruh sağlığı ve sosyal politikalar konusunda ortak araştırmalar ve işbirliği yapmayı gerekli kılar. Bu disiplinler arası yaklaşım, ruh sağlığı hizmetlerinin kapsamını ve işlevini artırır.

5.15. Ruh Sağlığı Epidemiyolojisi:

Ruh sağlığı epidemiyolojisi, ruh sağlığı sorunlarının yaygınlığını, dağılımını ve belirleyicilerini inceleyen bir bilim dalıdır. Bu alandaki araştırmalar, sosyal politikaların ruh sağlığı üzerindeki etkilerini anlamak için önemlidir. Örneğin, yoksulluk, işsizlik ve sosyal dışlanma gibi sosyoekonomik faktörlerin ruh sağlığı üzerindeki etkileri bilimsel olarak incelenir. Bu da psikiyatrik hastalıkların teşhis ve tedavisinde kritik rol oynar.

5.16. Kanıta Dayalı Uygulamalar:

Sosyal politikalar, ruh sağlığı alanında kanıta dayalı uygulamaları teşvik eder. Bu, ruh sağlığı hizmetlerinin etkinliğini ve verimliliğini artırmak için bilimsel araştırmalara dayalı yöntemlerin kullanılmasını içerir. Kanıta dayalı uygulamalar da sosyal hizmet uzmanlarının ve ruh sağlığı profesyonellerinin en iyi müdahale stratejilerini belirlemelerine yardımcı olur.

Toplumsal uyum ve toplumsal düzen ruh sağlığı yerinde olan bireylerle mümkündür.

Sosyal hizmet, sosyal politikanın fonksiyonu ve araçlarından biri olması nedeniyle psikiyatri ve ruh sağlığı hizmetleri ile organik ve simbiyotik bir ilişki içindedir. Bunların yanı sıra ruh sağlığı ve sosyal hizmet arasındaki kategorik ilişki biçimleri aşağıda sıralanmıştır (Akgül, 2024).

6. RUH SAĞLIĞI VE SOSYAL HİZMET İLİŞKİSİ

Ruh sağlığı ve sosyal hizmet arasındaki ilişki, bireylerin ve toplulukların refahını artırmayı hedefleyen bütüncül bir yaklaşıma dayanır. Bu ilişki biçimini, aşağıdaki başlıklar altında incelenmek mümkündür (APA 2020 ve NASW 2019).

6.1. Bütüncül Yaklaşım:

Sosyal hizmet, bireylerin tüm yaşam alanlarını kapsayan bütüncül bir yaklaşım benimser. Ruh sağlığı, bu yaklaşımın önemli bir parçasıdır. Sosyal hizmet uzmanları, hasta ve yakınlarının sosyal, ekonomik, duygusal ve psikolojik ihtiyaçlarını dikkate alarak kapsamlı bir profesyonel destek sağlarlar. Bu yaklaşım, müracaatçı sisteminin (danışan-hasta popülasyonu) sosyal, ekonomik ve sağlıkla ilgili ihtiyaçlarının birlikte ve bütünlük içinde ele alınmasını gerektirir.

6.2. Müdahale ve Destek:

Sosyal hizmet uzmanları, ruh sağlığı sorunları yaşayan hastalara-danışanlara doğrudan mesleki müdahalede bulunarak onlara profesyonel destek sağlar. Bu psiko-sosyal destekler; danışmanlık, terapi, kriz müdahalesi ve rehabilitasyon hizmetlerini kapsamaktadır. Sosyal hizmet uzmanları, ruh sağlığı profesyonelleri ile işbirliği yaparak hasta ve yakınlarının özelliklerine ve ihtiyaçlarına uygun psiko-sosyal tedavi planları hazırlayarak onlara profesyonel hizmetler sunar.

6.3. Önleme ve Bilinçlendirme:

Sosyal hizmet, ruh sağlığı sorunlarının önlenmesi ve toplumda ruh sağlığı bilincinin artırılması konusunda önemli bir rol oynar. Sosyal hizmet uzmanları, toplulukları eğitmek, bilinçlendirmek ve desteklemek için programlar ve projeler geliştirirler. Bu mesleki çalışmalar, ruh sağlığı sorunlarının erken tespit edilmesi ve bu sorunlara müdahale edilmesi için kritik öneme sahiptir.

6.4. Savunuculuk:

Sosyal hizmet uzmanları, ruh sağlığı hizmetlerine erişim konusunda savunuculuk yapar ve ruh sağlığı sorunları yaşayan hastaların-danışanların haklarını koruma işlevini üstlenir. Bu mesleki fonksiyonlar, özellikle dezavantajlı ve marjinalize edilmiş gruplar için daha da önemli hale gelmektedir. Sosyal hizmet uzmanları, politika yapımcılarla, kamu kurumlarıyla ve sivil toplum örgütleri ile işbirliği yaparak ruh sağlığı hizmetlerinin iyileştirilmesi ve erişilebilirliğinin artırılması yönünde çalışmalar yürütürler.

Son yıllarda sağlık sisteminde yerini almış olan hasta hakları birimi de savunuculuk fonksiyonunun anlamlı bir unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır.

6.5. Toplumsal Entegrasyon:

Sosyal hizmet, ruh sağlığı sorunları yaşayan bireylerin topluma yeniden entegrasyonunu destekler. Bu entegrasyon süreci, istihdam sağlama, sosyal rehabilitasyon, eğitim olanaklarına erişim, sosyal ilişkilerin güçlendirilmesi ve toplumsal katılımın artırılması gibi alanlarda destek sağlamayı içerir. Sosyal hizmet uzmanları, bireylerin topluma uyum sağlamalarına yardımcı olarak, sosyal izolasyonun minimize edilmesi ve stigmatizasyonla mücadele etkin ve kritik rol oynar.

7. TARTIŞMA

Ruh sağlığı ve sosyal politikalar arasındaki ilişki, bireylerin ve toplulukların refahını artırmak için kritik öneme sahiptir. Mesleki açıdan, sosyal hizmet uzmanları ve ruh sağlığı profesyonelleri, Hasta ve yakınlarının ihtiyaçlarını karşılamak için bir sosyal politika aracı olan sosyal hizmet müdahalesine başvurur. Akademik olarak, disiplinler arası çalışmalar ve araştırmalar da ruh sağlığı hizmetlerinin geliştirilmesine katkıda bulunmaktadır.

Bilimsel açıdan, ruh sağlığı epidemiyolojisi ve kanıta dayalı uygulamalar, sosyal politikaların etkinliğini artırmada rol oynamaktadır (APA 2013). Adalet, eşitlik ve insanın iyi olma hali, sosyal politikaların felsefi temelini oluşturmaktadır. Sağlık hakkı ve sosyal adalet ise insan hakları kuramları açısından ise ruh sağlığı hizmetlerine erişimin önemini vurgulamaktadır (WHO 2021).

Ruh sağlığı politikaları ve sosyal politika arasındaki ilişki, bireylerin genel refahını artırmak için kritik bir öneme sahiptir. Etkili sosyal politikalar, bireylerin ruh sağlığını iyileştirerek toplumsal refahı artırabilir. Bu iki politika alanı arasındaki uyum, hem bireylerin hem de toplumun genel sağlığı ve refahı için vazgeçilmezdir. Ayrıca, ruh sağlığı

politikalarının sosyal politikalarla bütünleşik bir şekilde uygulanması, toplumda ruh sağlığı sorunlarının önlenmesine ve tedavi edilmesine yönelik daha etkili çözümler sunabilir.

Ruh sağlığı, ruh sağlığı politikaları ve sosyal politika arasında güçlü ve karşılıklı bir ilişki bulunmaktadır. Etkili ruh sağlığı politikaları, bireylerin ve toplumların ruh sağlığını iyileştirirken, kapsamlı sosyal politikalar ise ruh sağlığı üzerindeki olumsuz sosyal ve ekonomik faktörleri azaltmada önemli rol oynar. Bu iki alanın entegrasyonu, toplum genelinde daha sağlıklı ve mutlu bireyler yaratmak için kritik öneme sahiptir.

Ruh sağlığı politikaları, bireylerin ruh sağlığını koruma ve iyileştirme amaçlı stratejileri kapsar ve sosyal politika çerçevesinde yer alır. Bu politikaların etkin bir şekilde uygulanabilmesi için sosyal politikalarla uyumlu olması gerekmektedir.

Bireysel düzeyde, psikoterapi, ilaç tedavisi ve stres yönetimi gibi yaklaşımlar, ruh sağlığını desteklemek için etkili olabilir. Toplumsal düzeyde ise farkındalık artırma, destek grupları ve politika geliştirme gibi stratejiler, ruh sağlığının korunmasında ve iyileştirilmesinde kritik bir rol oynar (CDC 2019)

Ruh sağlığı hizmetlerinin etkinliği, kaynakların erişilebilirliği ve kalitesi ile doğrudan ilişkilidir. Bu nedenle, ruh sağlığı hizmetlerine yapılan yatırımların artırılması ve bu hizmetlerin tüm bireyler için erişilebilir hale getirilmesi önemlidir.

Ruh sağlığı, bireysel ve toplumsal düzeyde büyük bir öneme sahiptir. Ruh sağlığı sorunları, bireylerin yaşam kalitesini ciddi şekilde etkilerken, toplumda da ekonomik ve sosyal maliyetlere yol açar. Bu nedenle, ruh sağlığının korunması ve desteklenmesi için kapsamlı ve bütüncül yaklaşımlar benimsenmelidir.

Sosyal hizmet müdahalesi de sosyal politikanın primer araçlarından ve ana fonksiyonlarından biri olduğu için, sosyal hizmet ile ruh sağlığı arasında hayati öneme sahip organik ve simbiyotik bir ilişki vardır. Bu ilişkinin varlığı ise ontolojik bir gerçekliktir.

8. SONUÇ

Ruh sağlığı, bireylerin ve toplumların genel iyilik hali için temel bir bileşendir. İyi bir ruh sağlığı, bireylerin yaşamdan zevk almasını, stresle başa çıkmasını ve topluma katkıda bulunmasını sağlar. Ruh sağlığı sorunlarının erken teşhisi ve tedavisi, bireylerin yaşam kalitesini artırır ve toplumsal maliyetleri azaltır.

Ruh sağlığı, ruh sağlığı politikaları ve sosyal politika arasındaki ilişki, bireylerin ve toplumların genel sağlığı ve refahı açısından büyük önem taşımaktadır. Etkili ruh sağlığı politikalarının ve kapsamlı sosyal politikaların geliştirilmesi, toplumun ruh sağlığını iyileştirecek ve bireylerin daha sağlıklı, üretken ve mutlu bir yaşam sürmelerini sağlayacaktır. Gelecekte, bu iki alanın entegrasyonu ve işbirliği, toplumun genel refahını artırmada önemli bir rol oynayacaktır.

Ruh sağlığı, ruh sağlığı politikaları ve sosyal politika arasındaki ilişki, toplumsal refahın sağlanmasında önemli bir rol oynar. Sosyal politikaların, bireylerin ruh sağlığını destekleyecek şekilde tasarlanması ve ruh sağlığı politikalarının sosyal politika çerçevesine entegre edilmesi, toplumun genel sağlığı ve refahı açısından büyük önem taşır. Bu iki politika alanı arasındaki işbirliği ve entegrasyon, gelecekte daha sağlıklı ve mutlu toplumlar inşa etmek için kritik bir strateji olarak değerlendirilmelidir.

Ruh sağlığı ve sosyal hizmet arasındaki ilişki, bireylerin ve toplulukların refahını artırmayı amaçlayan bütüncül bir yaklaşıma dayanır. Sosyal hizmet uzmanları, ruh sağlığı

sorunları yaşıyan bireylere müdahale ve destek sunar, önleme ve bilinçlendirme çalışmaları yapar, savunuculuk yapar ve toplumsal entegrasyonu destekler. Bu ilişki, multidisipliner bir işbirliği ve koordinasyon gerektirir. Gelecekte, ruh sağlığı ve sosyal hizmet alanlarındaki işbirliğinin artırılması, toplumların genel sağlık ve refah düzeyini önemli ölçüde iyileştirecektir.

Ruh sağlığı ve sosyal politikalar arasındaki ilişki, bireylerin ve toplulukların genel refahını artırmayı amaçlayan çok yönlü ve kapsamlı bir etkileşimdir. Bu ilişki, mesleki, akademik, bilimsel, felsefi ve insan hakları kuramları açılarından incelendiğinde, ruh sağlığı hizmetlerinin ve sosyal politikaların entegrasyonunun önemi ortaya çıkmaktadır. Gelecekte, ruh sağlığı ve sosyal politikalar arasındaki işbirliğinin güçlendirilmesi, toplumların genel sağlık ve refah düzeyini önemli ölçüde iyileştirecektir.

Sosyal politikanın bir aracı olarak sosyal hizmetin klinik odaklı uygulama alanlarından olan 'psikiyatrik sosyal hizmet' ruh sağlığı hizmet sunumunda; psikiyatri hasta ve yakınlarına, barınma ve konaklama hizmetlerinin yanı sıra yatılı ve gündüzlü sosyal hizmet kuruluşlarına yerleştirme, sosyal ve ekonomik destek sağlamakla birlikte, hastaların sosyal rehabilitasyon programlarına katılım ve imkanların sağlanması ve de psikososyal değerlendirme ve inceleme işlemini yerine getirmek üzere saha çalışması yapar.

Bu yönüyle sosyal hizmet uzmanları, psikiyatrik sosyal hizmet fonksiyonunu yerine getirerek psikiyatrik tanı ve tedavi sürecinin önemli ve kritik bir aktörü haline gelmektedir.

Bu iki politika alanı (ruh sağlığı politikaları ve sosyal politika), birbirleriyle güçlü bir ilişki içindedir. Özellikle bu mesleki ve akademik ilişkinin varlığı, sosyal politikanın koruyucu ve önleyici hekimlik ile sosyal destek mekanizmaları bakımından hayati öneme haiz rolüne içkin bir gerçeklik olarak öne çıkmaktadır.

Sosyal politikanın ruh sağlığı alanına yönelik klinik odaklı uygulama alanı ise psikiyatrik sosyal hizmet olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kaynakça

1. Akgül, İ. (2024). COVID-19'un Ruh Sağlığı Politikalarına Yansımaları ve Bir Model Önerisi. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü. Yayınlanmış Doktora Tezi.
2. American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders* (5th ed.). Arlington, VA: American Psychiatric Publishing.
3. Centers for Disease Control and Prevention [CDC] (2021). *About Mental Health*. Retrieved July 5, 2021 from <https://www.cdc.gov/mentalhealth/learn/index.htm>
4. Çubuk, A. (1979). *Sosyal Politika*. Ankara: İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayını.
5. Eikemo, T. A., & Bambra, C. (2008). The welfare state: a glossary for public health. *Journal of Epidemiology & Community Health*, 62(1), 3-6.
6. Flatau, P., Galea, J., & Petridis, R. (2000). Mental health and wellbeing and unemployment. *Australian Economic Review*, 33(2), 161-181.
7. Glasby, J., Tew, J., & Fenton, S. (2021). UK mental health policy and practice. In G. Ikkos & N. Bouras (Eds.), *Mind, State and Society: Social History of Psychiatry and Mental Health in Britain 1960–2010* (pp. 93-102). Cambridge: Cambridge University Press.
8. Gitterman, A., & Germain, C. B. (2008). *The Life Model of Social Work Practice: Advances in Theory and Practice*. Columbia University Press.
9. Gureje, O., & Jenkins, R. (2007). Mental Health in Development: Re-emphasising the Link. *Lancet*, 369(9560), 447–449
10. Haque, M. (2021). *Social Policy: Concept, Goals and Influencing Factors*. University of Dhaka. Retrieved March 08, 2022 from <https://www.researchgate.net>
11. Hillier-Brown, F., Thomson, K., McGowan, V., Cairns, J., Eikemo, T. A., Gil-González, D., & Bambra, C. (2019). The effects of social protection policies on health inequalities: evidence from systematic reviews. *Scandinavian Journal of Public Health*, 47(6), 655-665
12. Marmot, M. (2005). Social determinants of health inequalities. *The Lancet*, 365(9464), 1099-1104.

13. Köknel, Ö. (2000). *Günlük Hayatta Ruh Sağlığı*. İstanbul: Alfa Yayınları.
14. Jenkins, R. (2008). Mental Health Policy. *International Encyclopedia of Public Health*, 393–406.
15. Knapp, M., McDaid, D., & Parsonage, M. (2011). Mental health promotion and mental illness prevention: The economic case. London: Department of Health.
16. Kokkinen, L., Muntaner, C., Kouvonen, A., Koskinen, A., Varje, P., & Väänänen, A. (2015). Welfare state retrenchment and increasing mental health inequality by educational credentials in Finland: a multicohort study. *BMJ Open*, 5(6), e007297.
17. Mirza, I., Hassan, R., Chaudhary, H. R., & Jenkins, R. (2006). Eliciting Explanatory Models of Common Mental Disorders Using the Short Explanatory Model Interview (SEMI) Urdu Adaptation – A Pilot Study. *The Journal of the Pakistan Medical Association (JPMA)*, 56(10), 461-462.
18. Mathers, C. D., & Loncar, D. (2006). Projections of Global Mortality and Burden of Disease from 2002 to 2030. *PLoS Medicine*, 3(11), e442.
19. National Association of Social Workers. (2017). NASW Standards for Social Work Practice in Health Care Settings.
20. National Institute of Mental Health. (2021). Anxiety Disorders. Retrieved from <https://www.nimh.nih.gov/health/topics/anxiety-disorders>
21. OECD. (2014). Making Mental Health Count: The Social and Economic Costs of Neglecting Mental Health Care. OECD Health Policy Studies. Paris: OECD Publishing.
22. Pektaş, İ., Bilge, A. ve Ersoy, M. (2006). Toplum Ruh Sağlığı Hizmetlerinde Epidemiyolojik Çalışmalar ve Toplum Ruh Sağlığı Hemşireliğinin Rolü. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 7(1) 43-48.
23. Rawls, J. (1971). A Theory of Justice. Harvard University Press.
24. Simpson, J., Albani, V., Bell, Z., Bamba, C., & Brown, H. (2021). Effects of social security policy reforms on mental health and inequalities: a systematic review of observational studies in high-income countries. *Social Science & Medicine*, 272, 113717, 1-18.
25. Saleebey, D. (Ed.). (2012). The Strengths Perspective in Social Work Practice. Pearson.
26. Taylor, P. (2019). *What is Social Policy?* Retrieved May 10, 2022 from <https://www.thebritishacademy.ac.uk/blog/what-is-social-policy/>
27. Thornicroft, G., & Tansella, M. (2002). Balancing Community-based and Hospital-based Mental Health Care. *World Psychiatry: Official Journal of The World Psychiatric Association*, 1(2), 84–90.
28. Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı. (2020). Türkiye Ruh Sağlığı Eylem Planı 2020-2023.
29. United Nations. (1948). Universal Declaration of Human Rights.
30. World Health Organization [WHO] (2021). *Mental health*. Retrieved November 10, 2021 from https://www.who.int/health-topics/mental-health#tab=tab_1
31. World Health Organization [WHO] (2004). Strengthening Mental Health.

-
32. World Health Organization (WHO). (2013). Mental Health Action Plan 2013-2020.
 33. World Health Organization (WHO). (2005). Mental health policies and programmes in the workplace. Geneva: WHO.
 34. World Health Organization. (2001). Mental Health: New Understanding, New Hope.
 35. Yanık, M. (2007). Türkiye Ruh Sağlığı Sistemi Üzerine Değerlendirme ve Öneriler: Ruh Sağlığı Eylem Planı Önerisi. *Psikiyatride Derlemeler, Olgular ve Varsayımlar, 1*(Özel Sayı), 1-80

DİJİTAL ORTAMLARDA FEN EĞİTİMİ: DİJİTAL ÖĞRENME PLATFORMLARI ÜZERİNE FEN BİLGİSİ ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

Mehmet POLAT¹ Murat KOÇ²

Özet

Bu çalışmanın amacı, fen bilgisi öğretmenlerinin perspektiflerinden yola çıkarak, dijital öğrenme platformlarının fen eğitimi üzerindeki etkilerini, kullanım amaçlarını, avantaj ve dezavantajlarını, ve bu platformların derslerde kullanımını engelleyen faktörleri tespit etmektir. Elazığ'ın merkez, ilçe ve köylerinde görev yapan 24 fen bilgisi öğretmeni araştırmanın çalışma grubunu oluşturmuştur. Araştırmada, amaçlı örnekleme yöntemlerinden tipik durum örnekleme yaklaşımı benimsenmiştir. Fenomenoloji deseniyle yürütülen nitel araştırmada, veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış mülakatlar tercih edilmiştir. Toplanan veriler, tümevarımcı veri analizi metoduyla incelenmiştir. Araştırma bulgularına göre, öğretmenler dijital öğrenme platformlarını genellikle pozitif değerlendirmişler ve bu platformların, soyut kavramları somutlaştırma ve ders içeriğini daha eğlenceli ve ilgi çekici kılma gibi önemli katkılar sağladığını belirtmişlerdir. Ancak, teknik sorunlar, içeriklerin güncellenmesi ve erişimdeki eşitsizlikler gibi zorluklar, platformların etkin kullanımını kısıtlayan unsurlar olarak tanımlanmıştır. Araştırma sonucunda, dijital öğrenme platformlarının eğitimdeki potansiyelini tam olarak gerçekleştirebilmesi için altyapısal iyileştirmeler, içerik güncellemeleri ve öğretmenlerin bu platformları kullanma yetkinliklerinin geliştirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Nihayetinde, dijital öğrenme platformlarının fen eğitimindeki etkinliğinin artırılabilmesi, bu platformların entegre edilmesi ve eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanmasıyla mümkün olabilecektir.

Anahtar Kelimeler: Fen Eğitimi, Dijital Öğrenme Platformu, Eğitim Teknolojileri, EBA, Akıllı Tahta

Abstract

The aim of this study is to determine the effects of digital learning platforms on science education, their purposes of use, advantages and disadvantages, and the factors that prevent the use of these platforms in lessons, based on the perspectives of science teachers. The study group consisted of 24 science teachers working in the centre, districts and villages of Elazığ. In the study, typical case sampling approach, one of the purposeful sampling methods, was adopted. In the qualitative research conducted with phenomenology design, semi-structured interviews were preferred as data collection tools. The collected data were analysed by inductive data analysis method. According to the findings of the study, teachers generally evaluated digital learning platforms positively and stated that these platforms provide important contributions such as concretising abstract concepts and making the course content more fun and interesting. However, difficulties such as technical problems, updating content and inequalities in access were identified as factors limiting the effective use of the platforms. As a result

¹ Fen Bilgisi Öğretmeni, Milli Eğitim Müdürlüğü, Elazığ, Türkiye. hvplyzbsmplt@gmail.com, ORCID: 0000-0002-5955-5620.

² Matematik Öğretmeni, Milli Eğitim Müdürlüğü, Elazığ, Türkiye. murkoc23@hotmail.com, ORCID: 0009-0007-4641-9375.

of the research, it is emphasised that in order for digital learning platforms to fully realise their potential in education, infrastructural improvements, content updates and teachers' competencies in using these platforms should be developed. Ultimately, increasing the effectiveness of digital learning platforms in science education will be possible by integrating these platforms and ensuring equal opportunities in education.

Keywords: *Science Education, Digital Learning Platform, Educational Technologies, EBA, Smart Board*

GİRİŞ

Eğitim-öğretim faaliyetleri, teknolojinin hızla ilerlemesiyle birlikte bir dönüşüm sürecine girmiş ve giderek dijital bir karakter kazanmıştır. Dijital oyunlar, çeşitli uygulamalar, web tabanlı platformlar, sosyal medya ve sanal öğrenme ortamları, eğitim süreçlerinin ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir (Hillman vd., 2020; Robertson, 2019; Williamson, 2019). Özellikle Covid-19 salgınının getirdiği sosyal mesafe zorunluluğu ve okulların kapanması gibi önlemler, eğitimdeki dijital entegrasyonu daha da ivmelendirmiş (Meier, 2021; Williamson vd., 2020) ve bu entegrasyonun eğitim sistemlerine etkilerinin kritik bir incelemesini zorunlu kılmıştır. Bu bağlamda, çevrimiçi eğitim platformları ve fen bilgisi öğretmenlerinin bu platformlara yönelik görüşleri bu araştırmanın konusunu oluşturmaktadır. Yakın zamanda, bu platformlar geniş bir yayılım göstermiş ve küresel ve yerel düzeydeki teknoloji firmaları, hem özel hem de kamu eğitim sektörlerinde bu platformların temel sağlayıcıları olarak konumlanmıştır (Van Dijck vd., 2018;). Eğitim seviyesine özgü platformlardan, öğrenci davranışlarını izleyen sistemlere kadar geniş bir yelpazede, eğitim için özel olarak geliştirilmiş dijital platformlar mevcuttur (Decuypere ve Vanden Broeck, 2020; Lewis, 2020). Covid-19 salgınının patlak vermesiyle birlikte, bu platformların kullanımını, hem mevcut hem de yeni geliştirilen araçlar aracılığıyla tasarlanan acil durum pedagojileri ile daha da artmıştır. Dijital teknolojilerin eğitim sistemlerindeki varlığı yıllardır bilinse de, pandemi dönemi bu teknolojilerin öğretim süreçlerine entegrasyonunu hızlandırmıştır. Özellikle, birçok ülkede uygulanan karantina tedbirleri, uzaktan ve hibrit eğitim modellerinin benimsenmesini zorunlu kılmıştır (Gillet vd., 2022; Perrotta ve Pangrazio, 2023; Schleicher, 2021; Yazıcı ve Özerbaş, 2022). Bu durum, dijital platformların eğitimdeki rolünü ve potansiyelini yeni bir perspektiften değerlendirme fırsatı sunmuştur. Ancak, dijitalleşmenin artmasıyla birlikte, ticari eğitim platformlarının okul kültürleri ve çocuk hakları üzerindeki etkileri gibi yeni sorunlar da ortaya çıkmıştır (Pluim ve Gard, 2018; Selwyn, 2015; Van Dijck vd., 2018; Williamson, 2016). Bu platformların öğretim süreçlerine etkisi, gençlerin eğitim fırsatlarına katkıları, sınırlamaları ve eğitim sistemleri ile devlet okullarının yönetimine olan etkileri, pandemi sonrası dönemde eğitim araştırmalarının odak noktasını oluşturmaktadır (Dovhyi vd., 2020; Rivera-Vargas, Parcerisa & Fardella, 2023; Stryzhak vd., 2021). Pandemi sonrası eğitim sistemleri, genişleyen dijital altyapıların ve BigTech ile diğer özel aktörlerin artan etkisini yansıtmaktadır. Bu aktörler, pandemi sırasında teknolojik çözümler sunarak ve dijital yenilikleri hızla yayarak önemli bir rol oynamışlardır (Cone vd., 2022; Saura vd., 2023).

Dijital teknolojiler, eğitim sektöründe dijital dönüşümün ivme kazanmasına önemli ölçüde katkıda bulunmuştur. Bu teknolojiler, okul sistemlerinin ve toplumun dijital entegrasyonunu teşvik ederek, öğrenme ve öğretme süreçlerinin yeniden şekillenmesine olanak tanımıştır. Ancak mevcut literatürde yer alan çalışmalar, dijital platformların eğitim üzerindeki etkilerinin yalnızca olumlu yönlerle sınırlı olmadığını; aynı zamanda bazı potansiyel riskler ve olumsuz etkiler de içerdiğini göstermektedir. Zuboff'un (2019) analizine göre dijital teknolojiler, toplumsal güç yapılarının vatandaşlardan elde edilen verileri düzenlemesine, denetlemesine ve yönetmesine imkan tanıyan yeni bir gözetim kapitalizmi formunun oluşumunda kritik bir rol oynamaktadır. Eğitim sektöründe dijital platformların geniş çapta benimsenmesi, yeni yönetim modellerinin gelişimini ve biyo-veri tabanlı bireylerin yükselişini desteklemektedir. Bu süreç, Williamson (2016, 2020) ve Williamson & Hogan (2020) tarafından belirtildiği üzere, platform ekonomisinin yükselişiyle uyumlu olarak,

BigTech firmalarının veri toplama, işleme ve depolama faaliyetlerini kolaylaştırmaktadır. Farklı ülkelerde ve uluslararası arenada yaşanan düzenleyici değişiklikler, veri koruma ve öğrenci gizliliği konularında yeni meydan okumaları beraberinde getirmiştir (Pangrazio & Selwyn, 2019; Zuboff, 2019). Bununla birlikte, BigTech platformlarının eğitim kurumları üzerindeki etkisi güçlü olmakla birlikte, eğitim camiasının ürettiği verilerin okullar içerisinde daha etkin yönetilmesini, kullanıcı gizliliğinin muhafazasını ve bilgiye erişimin çeşitlendirilmesini temin eden alternatif dijital platformlar da mevcuttur (Selwyn, 2021). Eğitimde platformlaşma ve verileştirme süreçleri, öğretim ve öğrenim metodolojilerini hızla dönüştürmekte, okul adaleti, mahremiyet, eşitlik ve eğitim hakkı gibi kritik meselelerde yeni zorluklar ortaya çıkarmaktadır (Mann ve ark., 2021; Pangrazio & Sefton-Green, 2021; Stoilova ve ark., 2020).

Bu çalışma, fen bilgisi öğretmenlerinin dijital öğrenme platformları hakkındaki bilgi seviyelerini, bu platformların derslerde kullanım sıklığını ve tercih edilen dijital eğitim platformlarını incelemeyi hedeflemektedir. Ayrıca, öğretmenlerin dijital eğitim platformlarını kullanma amaçları, fen eğitimi süreçlerine katkıları ve bu platformların potansiyel dezavantajlarına ilişkin görüşleri de değerlendirilmektedir. Araştırmanın temel amacı, fen bilgisi öğretmenlerinin dijital öğrenme ortamlarına adaptasyonunu ve bu teknolojilerin fen öğrenme-öğretme sürecine etkilerine yönelik görüşlerini derinlemesine anlamaktır. Bu bağlamda, aşağıdaki sorulara yanıt aranmaktadır:

1. İl, ilçe ve köylerde görev yapan fen bilgisi öğretmenlerinin dijital öğrenme platformları hakkındaki bilgileri ne düzeydedir?
2. İl, ilçe ve köylerde görev yapan fen bilgisi öğretmenleri dijital öğrenme platformlarını derslerinde kullanım durumu nasıldır?
3. İl, ilçe ve köylerde görev yapan fen bilgisi öğretmenleri hangi dijital öğrenme platformlarını kullanmaktadır?
4. İl, ilçe ve köylerde görev yapan fen bilgisi öğretmenleri dijital öğrenme platformlarını kullanırken kriterleri göz önünde bulundurmaktadır?
5. İl, ilçe ve köylerde görev yapan fen bilgisi öğretmenlerinin dijital öğrenme platformlarının öğrenme-öğretme sürecinde kullanılabilirliğine ilişkin görüşleri nasıldır?
6. İl, ilçe ve köylerde görev yapan fen bilgisi öğretmenlerinin dijital öğrenme platformlarını kullanmalarını engelleyen/zorlaştıran problemler ve çözüm yöntemleri nelerdir?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırmada, fen bilgisi öğretmenlerinin dijital öğrenme platformlarının fen öğrenme-öğretme sürecinde kullanılabilirliğine ve etkisine dair görüşlerini derinlemesine incelemek için fenomenolojik bir yaklaşım tercih edilmiştir. Fenomenoloji, bireylerin belirli bir fenomen karşısındaki deneyimlerini, hislerini ve düşüncelerini anlamak için kullanılan bir nitel araştırma metodudur. Bu yöntem, katılımcıların bir konsept veya olay hakkındaki algılarını, tutumlarını ve deneyimlerini ifade etmelerini sağlar, böylece araştırmacılar bu fenomenlerin bireyler üzerindeki etkisini daha iyi anlayabilirler. Creswell (2016) tarafından tanımlanan fenomenoloji, özellikle daha önce fark edilmiş ancak yeterli bilgiye sahip olunmayan konulara odaklanır. Yıldırım ve Şimşek (2018) ise, fenomenolojinin günlük yaşamda karşılaşılan rutin olaylara dikkat çektiğini vurgulamışlardır. Bu çalışma, Elazığ il merkezinde,

ilçelerde ve köylerdeki okullarda görev yapan fen bilgisi öğretmenlerinin, dijital öğrenme platformlarının fen öğrenme-öğretme sürecindeki kullanılabilirliğine ve etkililiğine ilişkin deneyimlerini ve görüşlerini detaylı bir şekilde ele almıştır. Araştırma, öğretmenlerin dijital öğrenme platformlarını kullanım alışkanlıklarını, ders öncesi, ders süreci ve ders sonrasında dijital öğrenme platformlarını kullanma amaçlarını, öğrenme-öğretme süreçlerine dijital öğrenme platformlarını entegre etme yöntemlerini ve kullandıkları dijital öğrenme platformlarını kapsamlı bir şekilde değerlendirmiştir. Öğretmenlerin dijital öğrenme platformlarını kullanma sıklıkları, bu platformlardan en çok hangi özellikleri faydalı buldukları, platformların ders içeriğine uygunluğu ve öğrenci katılımını artırma potansiyeli gibi konular üzerinde durulmuştur.

Çalışma Grubu

Bu araştırma, Elazığ il merkezi ve çevresindeki ilçe ve köylerde görev yapan fen bilgisi öğretmenlerinin deneyimlerini ve görüşlerini derinlemesine incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmanın temelini oluşturan çalışma grubu, 24 fen bilgisi öğretmeninden oluşmaktadır. Bu öğretmenler, araştırmanın amacına uygun olarak tipik durum örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Tipik durum örnekleme, araştırma evreninin karakteristik özelliklerini en iyi şekilde yansıtabilecek ve genellemeler yapabilmek için yeterli bilgi sağlayacak örneklem gruplarının belirlenmesi sürecidir (Marshall ve Rossman, 2014). Araştırmanın güvenilirliğini ve geçerliliğini sağlamak için, öğretmenlerin dağılımı dikkatlice planlanmıştır. İl merkezindeki okullarda görev yapan 8 öğretmen, ilçelerdeki okullarda görev yapan 8 öğretmen ve köy okullarında görev yapan 8 öğretmen ile yapılandırılmış mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Bu çeşitlilik, araştırmanın kapsamlılığını artırarak, farklı eğitim ortamlarındaki öğretmenlerin deneyimlerini kapsayıcı bir şekilde ele almayı mümkün kılmaktadır. Çalışma grubunun demografik özellikleri, cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, mesleki deneyim gibi faktörleri içerecek şekilde Tablo 1’de özetlenmiştir. Bu bilgiler, araştırmanın bulgularının daha iyi anlaşılmasını ve öğretmenlerin profillerinin detaylı bir şekilde incelenmesini sağlar.

Tablo 1. Araştırmaya katılan öğretmenlerin demografik özelliklerine ilişkin bulgular

Cinsiyet	f	%
Erkek	15	62,5
Kadın	9	37,5
TOPLAM	24	100,0
Mesleki deneyim		
1-5 yıl	7	29,2
6-10 yıl	4	16,7
11-15 yıl	5	20,8
16-20 yıl	3	12,5
21 yıl ve üzeri	5	20,8
TOPLAM	24	100,0
Mevcut okuldaki çalışma süresi		
1-5 yıl	11	45,8
6-10 yıl	9	37,5
11-15 yıl	4	16,7
TOPLAM	24	100,0
Haftalık ders sayısı		
9-16 saat	12	50,0

17-24 saat	7	29,2
25 saat ve üzeri	5	20,8
TOPLAM	24	100,0
Görev yapılan yer		
İl Merkezi	8	33,3
İlçe	8	33,3
Köy	8	33,3
TOPLAM	24	100,0

Tablo 1, araştırmaya katılan öğretmenlerin demografik özelliklerini detaylı bir şekilde ortaya koymaktadır. Cinsiyet dağılımına bakıldığında, erkek öğretmenlerin oranı %62,5 ile kadın öğretmenlerden (%37,5) daha yüksektir. Mesleki deneyim açısından incelendiğinde, katılımcıların büyük bir kısmı (%45,8) mevcut okullarında 1-5 yıl arasında görev yapmıştır. Ayrıca, haftalık ders saatleri dikkate alındığında, öğretmenlerin yarısı (%50,0) 9-16 saat haftalık ders yüküne sahip oldukları görülmektedir.

Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada, fen bilgisi öğretmenlerinin eğitim süreçlerinde dijital öğrenme platformlarını ne ölçüde ve nasıl kullandıkları, bu platformların etkililik ve kullanılabilirliğine dair görüşleri yarı yapılandırılmış mülakatlar vasıtasıyla incelenmiştir. Mülakat soruları, Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde görevli üç akademisyenin katkılarıyla geliştirilmiş ve nihai formuna ulaştırılmıştır. Elazığ'da merkez, ilçe ve köylerdeki okullarda görev yapan öğretmenlerle, 2023-2024 eğitim-öğretim yılında 20 ile 60 dakika arasında değişen sürelerde yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmelerde, öğretmenlerin derslerde hangi tür etkinlikleri tercih ettikleri, günlük hayatlarında teknolojiyi ne sıklıkta ve amaçlarla kullandıkları, dijital öğrenme platformlarını eğitim süreçlerinde kullanma durumları, bu platformları tercih ederkenki karar verme süreçleri ve dijital öğrenme platformlarının fen eğitimi bağlamında kullanılabilirlik ve etkinlikleri hakkındaki düşünceleri araştırmacılar tarafından hazırlanan altı soru ile değerlendirilmiştir. Görüşmeler, öğretmenlerin onayıyla kaydedilmiştir.

Verilerin Analizi

Bu araştırmada, katılımcı öğretmenlerle yapılan mülakatların ses kayıtları yazılı metne dönüştürülmüştür. Bu süreçte, şehir merkezlerinde görev yapan öğretmenler "M" harfi ile, ilçe merkezlerinde görev yapanlar "İ" harfi ile ve köy okullarında görev yapanlar "K" harfi ile başlayan kodlarla anonimleştirilmiştir. Her bir katılımcıya özgü numaralar (M1-M10, İ1-İ10, K1-K10) atanarak, verilerin gizliliği korunmuştur. Yazıya aktarılan veriler, içeriksel benzerlikler ve anlamsal ilişkiler temel alınarak analiz edilmiştir. Bu analiz sürecinde, NVIVO gibi nitel veri analizi programlarından yararlanılmıştır. Program, metinler arasındaki ilişkileri belirlemeye ve verileri tematik olarak düzenlemeye yardımcı olmuştur. Böylece, öğretmenlerin görüşlerinin derinlemesine incelenmesine olanak tanınmıştır. Her bir öğretmenin cevapları, ilgili temalar altında dikkatlice kodlanarak, araştırmanın amacına hizmet edecek şekilde sınıflandırılmıştır. Oluşturulan bu kodlar, daha sonra belli başlı kategorilere ayrılarak, araştırmanın bulgularını açıklayabilecek geniş kapsamlı temalar haline getirilmiştir. Analiz sürecinin sonunda, elde edilen bulgular titizlikle değerlendirilmiş ve araştırmanın sonuçlarına dair kapsamlı bir rapor hazırlanmıştır. Bu rapor, öğretmenlerin eğitim pratikleri ve deneyimleri hakkında değerli içgörüler sunmakta ve eğitim alanında gelecekteki uygulamalar için önemli önerilerde bulunmaktadır.

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde fen bilgisi öğretmenlerinin dijital öğrenme platformlarının fen eğitiminde kullanılabilirliğine ve etkililiğine ilişkin görüşlerine yönelik bulgulara yer verilmiştir.

Öğretmenlerin Teknoloji Kullanımlarına ve Dijital Öğrenme Platformlarına İlişkin Görüşlerine Yönelik Genel Bulgular

Bu çalışmada, 24 fen bilgisi öğretmeniyle yapılan mülakatlar neticesinde elde edilen veriler incelenmiştir. Öğretmenlere yöneltilen soruların yanı sıra, bu sorulara verilen yanıtların frekans analizi yapılarak ve öğretmenlerden alınan örnek yanıtlar raporlanmıştır. Ayrıca, fen bilgisi öğretmenlerinin bir ders sürecinde tipik olarak uyguladıkları eğitim stratejileri ve sınıf içi etkinlikler Tablo 2’de detaylı bir şekilde sunulmuştur.

Tablo 2. Ders içeriğinin öğrencilere aktarımı için fen bilgisi öğretmenleri tarafından uygulanan sınıf içi etkinlikler

İfadeler	f	%
Düz anlatım yöntemi	9	37,5
Soru-cevap	11	45,8
Deney	8	33,3
Tartışma	10	41,7
Drama	7	29,2
Örnek olay	9	37,5
Ders kitabı	8	33,3
Etkileşimli tahta	17	70,8
Web 2.0 araçları	6	25,0
Test	7	29,2
Kavram haritaları	3	12,5
TGA etkinlikleri	5	20,8
Grup çalışmaları	2	8,3
Görsel ve işitsel materyaller	3	12,5

Tablo 2, fen bilgisi öğretmenlerinin ders içeriğini öğrencilere aktarmak için kullandıkları çeşitli sınıf içi etkinlikleri ve bu etkinliklerin kullanım sıklığını göstermektedir. Etkinlikler arasında, en yaygın kullanılan yöntemler soru-cevap (%45,8) ve etkileşimli tahta (%70,8) olup, düz anlatım (%37,5) ve tartışma (%41,7) yöntemlerinin de önemli oranda kullanıldığı görülmektedir. Deney (%33,3) ve ders kitabı (%33,3) gibi geleneksel yöntemlerin hâlâ önemli bir yer tuttuğu görülürken, Web 2.0 araçları (%25,0) ve görsel-ışitsel materyaller (%12,5) gibi daha yenilikçi yaklaşımların kullanımının nispeten daha düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Grup çalışmaları (%8,3) ve kavram haritaları (%12,5) gibi etkinlikler ise daha az tercih edilmiştir. Araştırmaya katılan fen bilgisi öğretmenlerinden bazılarının görüşleri aşağıdaki gibidir:

M1: Ders başlarken öğrencilerin konuya ilişkin ön bilgilerini ve kavram yanılgılarını belirlemek için soru-cevap yöntemini kullanırım. Daha sonra öğrencilere konuyu düz anlatım yöntemiyle anlatırım ve günlük yaşamdan birtakım sorunlar sunarak öğrencilerin problem çözme becerilerini geliştirmeye çalışırım. Ünite sonlarında ise öğrencilerin konuya ilişkin öğrenmelerini belirleyebilmek için test ve grup çalışmaları yaparım.

M4: Dersin başlangıcında, öğrencilere dersin içeriğini basit bir dille açıklıyorum. Dersin anlatım kısmı tamamlandığında, öğrencilerin dersi ne kadar anladıklarını ve hangi bölümlerde zorlandıklarını belirlemek amacıyla onlarla etkileşimli bir soru-cevap seansı gerçekleştiriyorum.

İ5: Ders konusu ile alakalı pratik uygulamalar mümkünse, öğrencilerle birlikte laboratuvar ortamında deneyler gerçekleştiriyorum. Konuyla ilgili olarak hazırlamış olduğum sunumları ve EBA ile YouTube üzerinden eriştiğim materyalleri, sınıftaki interaktif tahtayı kullanarak öğrencilere aktarıyorum. Dersin bitiminde, öğrencilerin dersi ne derece kavradıklarını anlamak için soru-cevap yöntemine başvuruyorum.

İ8: Ders içeriğini ve öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarını dikkate alarak, öğretim stratejilerimde çeşitlilik göstermekteyim. Bununla birlikte, sıklıkla tercih ettiğim

yöntemler arasında doğrudan anlatım ve etkileşimli soru-cevap oturumları bulunmaktadır.

K1: Çoğunlukla, ders içeriğini doğrudan ve kitap odaklı bir yaklaşımla öğrencilere aktarıyorum

K7: Öğretim sürecimde, dersin içeriği ve hedeflenen öğrenme çıktılarına uygun olarak, simülasyonlar ve deneyler düzenlemeyi önceliklendiriyorum.

Fen bilgisi öğretmenlerinin “Dijital öğrenme platformu nedir?” sorusuna yönelik yanıtlarının frekans ve yüzde dağılımları Tablo 3’te gösterilmektedir.

Tablo 3. Fen bilgisi öğretmenlerinin dijital öğrenme platformu kavramına ilişkin yanıtları

Dijital öğrenme platformu nedir?	f	%
İnternet üzerinden eğitim veren uygulamalar	14	58,3
Konulara ilişkin ders anlatımlarının yer aldığı uygulamalar	17	70,8
Çevrimiçi ya da çevrimdışı eğitim uygulamaları	5	20,8
Ders anlatım videolarının bulunduğu uygulama	9	37,5
Öğrencilerin derslerini desteklemeye yönelik geliştirilen uygulamalar	3	12,5
Okul dışı ders anlatım içeriklerinin yer aldığı uygulamalar	8	33,3
Görsel ve işitsel ders materyallerinin yer aldığı dijital uygulama	2	8,3
Fikrim yok	2	8,3

Fen bilgisi öğretmenleri “dijital öğrenme platformu nedir?” sorusuna konulara ilişkin ders anlatımlarının yer aldığı uygulamalar (%70,8), internet üzerinden eğitim veren uygulamalar (%58,3), ders anlatım videolarının bulunduğu uygulama (%37,5), okul dışı ders anlatım içeriklerinin yer aldığı uygulamalar (%33,3), çevrimiçi ya da çevrimdışı eğitim uygulamaları (%20,8), öğrencilerin derslerini desteklemeye yönelik geliştirilen uygulamalar (%12,5), görsel ve işitsel ders materyallerinin yer aldığı dijital uygulama (%8,3) ve fikrim yok (%8,3) yanıtlarını vermişlerdir. Fen bilgisi öğretmenlerinin bazı yanıtları aşağıdaki gibidir:

M4: Dijital öğrenme platformları, öğrencilerin fen bilgisi derslerini öğrenmelerine yardımcı olan internet uygulamalarıdır.

M7: Zaman ve mekân kısıtlaması olmadan bireylerin çevrimiçi ya da çevrimdışı erişim sağlayabilecekleri çevrimiçi ya da çevrimdışı öğrenme-öğretme uygulamalarıdır.

İ1: Derslerimi genellikle laboratuvarında işliyorum ve ders kitabında yer alan etkinlikleri yapıyoruz. Teknolojiyi çok fazla takip etmiyorum. Bu yüzden dijital öğrenme platformlarının ne olduğu konusunda herhangi bir fikrim yok.

İ8: Konulara ilişkin ders anlatım videolarının olduğu bir teknolojik uygulamadır.

K5: Öğrencilerin okul dışı öğrenmelerini desteklemeye yönelik ders anlatım videoları ve farklı birtakım uygulamaların yer aldığı çevrimiçi ya da çevrimdışı internet uygulamalarıdır.

K7: Görsel ve işitsel ders materyalleri sunarak öğrencilerin öğrenmelerini destekleyen okul dışı internet uygulamalarıdır.

Fen bilgisi öğretmenlerinin “Bildığınız dijital öğrenme platformlarına örnekler verebilir misiniz?” sorusuna yönelik yanıtlarının frekans ve yüzde dağılımları Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. Öğretmenlerin bildikleri dijital öğrenme platformları

Bildiğiniz dijital öğrenme platformlarına örnekler verebilir misiniz?	f	%
EBA	21	87,5
MEB Vitamin	15	62,5
Morpa Kampüs	11	45,8
Doping Hafıza	6	25,0
Okulistik	10	41,7
Youtube	19	79,2
UzemGO	1	4,2
Hiçbirini bilmiyorum	3	12,5

Fen bilgisi öğretmenleri “bildiğiniz dijital öğrenme platformlarına örnekler verebilir misiniz?” sorusuna EBA (%87,5), Youtube (%79,2), MEB Vitamin (%62,5), Morpa Kampüs (%45,8), Okulistik (%41,7), Doping Hafıza (%25,0), hiçbirini bilmiyorum (%12,5) ve UzemGO (%4,2) yanıtlarını vermişlerdir. Fen bilgisi öğretmenlerinin bazılarının yanıtları aşağıdaki gibidir:

- M2:** *Derslerimde de sıklıkla kullandığım EBA, Morpa Kampüs, Youtube ve bunun dışında kullanmadığım ancak adını internetten yaptığım araştırmalarda duyduğum UzemGO'yu biliyorum.*
- M6:** *Çok fazla kullanmıyorum bu platformları ancak EBA ve Okulistik bildiğim platformlardır.*
- İ1:** *Dijital öğrenme platformu olarak en çok EBA, Youtube, MEB Vitamin uygulamalarını biliyorum.*
- İ4:** *Dünyanın giderek dijitalleştiği günümüzde istesek de istemesek de duyuyoruz bu tür uygulamaları. EBA, Vitamin, Okulistik ve Morpa Kampüs bildiğim ve daha önce kullandığım bu tür platformlardır. Ancak daha önce hiç kullanmadığım sadece reklamlarda duyduğum Doping Hafıza var bir de. Bunların dışında da dijital öğrenme platformu olarak sayılır mı bilemiyorum ancak Youtube'yi de söyleyebilirim.*
- K1:** *Milli Eğitim Bakanlığı'nın geliştirdiği bir uygulama olduğu için EBA'yı biliyorum. Bunun dışında bu tür uygulamalar hakkında hiçbir fikrim yok.*
- K5:** *EBA, Youtube, Vitamin gibi uygulamaların olduğunu düşünüyorum.*

Fen bilgisi öğretmenlerinin “Dijital öğrenme platformlarını öğrenme-öğretme ve değerlendirme sürecine entegre ediyor musunuz?” sorusuna yönelik yanıtlarının frekans ve yüzde dağılımları Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5. Fen bilgisi öğretmenlerinin dijital öğrenme platformlarını derslerine entegre etme ve yararlanma/yararlanmama durumlarına ilişkin yanıtları

Dijital öğrenme platformlarını öğrenme-öğretme ve değerlendirme sürecine entegre ediyor musunuz?	f	%
Evet	14	58,3
Hayır	6	25,0
Kısmen	4	16,7
Bu platformlardan neden ve nasıl yararlanırsınız/yararlanmazsınız?		
Soyut konu ve kavramları somutlaştırmak	19	79,2
Dersleri eğlenceli hale getirmek	16	66,7
Platformda yer alan animasyon, soru ve etkileşimli oyunlarla dersi ilgi çekici hale getirmek	17	70,8

Farklı zekâ türlerine sahip öğrencilere hitap etmek	6	25,0
Yardımcı kaynak olarak kullanmak	13	54,2
Okulda öğrenilen bilgileri pekiştirmek	18	75,0
Farklı soru türlerini gösterebilmek	12	50,0
Ders süresince daha fazla öğrenme-öğretme materyali sunmak	10	41,7
Öğrencilerin dikkatini çekmediğinden yararlanmıyorum	7	29,2
Sınıf yönetimini zorlaştırdığından yararlanmıyorum	5	20,8
Platformlarda yer alan içerikler güncel olmadığından yararlanmıyorum	14	58,3
Platformlardaki bazı içerikler konu ve kazanımların aktarılmasında yetersiz kaldığından kullanmıyorum	2	8,3

Fen bilgisi öğretmenleri “dijital öğrenme platformlarından neden ve nasıl yararlanırsınız/yararlanmazsınız?” sorusuna soyut konu ve kavramları somutlaştırmak (%79,2), okulda öğrenilen bilgileri pekiştirmek (%75,0), platformda yer alan animasyon, soru ve etkileşimli oyunlarla dersi ilgi çekici hale getirmek (%70,8), dersleri eğlenceli hale getirmek (%66,7), yardımcı kaynak olarak kullanmak (%54,2), farklı soru türlerini gösterebilmek (%50,0), ders süresince daha fazla öğrenme-öğretme materyali sunmak (%41,7), farklı zekâ türlerine sahip öğrencilere hitap etmek (%25,0) için yararlandıklarını; platformda yer alan içerikler güncel olmadığından (%58,3), öğrencilerin dikkatini çekmediğinden (%29,2), sınıf yönetimini zorlaştırdığından (%20,8) ve platformdaki bazı içeriklerin konu ve kazanımların aktarılmasında yetersiz kaldığından (%8,3) yararlanmadıklarını ifade etmişlerdir. Fen bilgisi öğretmenlerinin bazılarının yanıtları aşağıdaki gibidir:

- M3:** *EBA'yı derslerimde sürekli kullanırım. Konuyu anlattıktan sonra soyut bilgileri somutlaştırmak ve oyun içerikleriyle eğlenceli bir öğrenme-öğretme ortamı oluşturmak için dijital öğrenme platformlarını kullanıyorum.*
- M4:** *EBA ve youtube'yi derslerimde kullanıyorum. Bu platformlarda yer alan içeriklerle çocuklar hem eğlenebiliyorlar hem de okulda gerçekleştiremeyeceğim etkinlikleri ve deneyleri gözlemleyebiliyorlar.*
- M8:** *EBA, Vitamin ve diğer birtakım platformlarda yer alan içerikler her yıl aynı ve bu durum öğrencilerin platformlardaki içeriklere yönelik ilgilerinin ve dikkat düzeylerinin düşük olmasına neden oluyor. Bu nedenle bazen nispeten daha güncel içeriklerin yer aldığı youtube dışındaki dijital öğrenme platformlarından derslerimde yararlanmıyorum.*
- İ3:** *Müfredat çok yoğun olduğu için çoğunlukla derslerimde konu anlatıyorum. Bu nedenle bu platformları derslerimde kullanmıyorum.*
- İ4:** *Öğrenciler platformlara evlerinde erişim sağlayabildiklerinden dolayı ders sırasında bu platformlar yeterince ilgi çekemiyor ve bu durum sınıf yönetimini zorlaştırıyor. Ayrıca platformdaki bazı içerikler konu ve kazanımların aktarılmasında yeterli olamıyor. Bu nedenle derslerimde bu platformları kullanmıyorum.*
- İ6:** *Soyut konuları anlatırken kısmen konuyu somutlaştırabilecek içerikleri EBA ile işliyorum. Derslerimde çok fazla kullanmıyorum.*
- K4:** *EBA ve youtube'de öğrencilerin ilgisini çeken birçok içerik yer alıyor ve bu içerikler derslerimi eğlenceli bir şekilde işlememi sağlıyor. Bu yüzden derslerimde bu platformları sıklıkla kullanıyorum.*

K5: Değerlendirme aşamasında nasıl kullanılacağı hakkında bir fikrim yok ancak konu anlatımlarına ilişkin görsel materyaller sunması açısından derslerimde kısmen kullanıyorum.

K7: Dijital öğrenme platformlarının tek başına öğrenmeyi sağlamada yetersiz olduğunu düşünüyorum. Bu nedenle bu platformları derslerimde yardımcı kaynak olarak kullanıyorum.

Fen bilgisi öğretmenlerinin “Öğrenme-öğretme sürecinde kullanacağınız dijital öğrenme platformlarına nasıl karar veriyorsunuz?” sorusuna yönelik yanıtlarının frekans ve yüzde dağılımları Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Fen bilgisi öğretmenlerinin öğrenme-öğretme sürecinde kullanacakları teknolojiye karar verme kriterlerine ilişkin yanıtları

Öğrenme-öğretme sürecinde kullanacağınız dijital öğrenme platformuna nasıl karar veriyorsunuz?	f	%
Konu ve kazanımların özelliklerine uygun içerikler buldurmasına dikkat ediyorum.	21	87,5
İçeriklerinin güncelliğine dikkat ediyorum.	18	75,0
MEB tarafından onaylı olmasına dikkat ediyorum.	10	41,7
Öğrencilerin yaş ve gelişim düzeylerine uygun içerikler buldurmasına dikkat ediyorum.	16	66,7
Ücretsiz olmasına dikkat ediyorum.	4	16,7

Fen bilgisi öğretmenleri “öğrenme-öğretme sürecinde kullanacağınız dijital öğrenme platformuna nasıl karar veriyorsunuz?” sorusuna konu ve kazanımların özelliklerine uygun olmasına dikkat ediyorum (%87,5), içeriklerinin güncelliğine dikkat ediyorum (%75,0), öğrencilerin yaş ve gelişim düzeylerine uygun içerikler buldurmasına dikkat ediyorum (%66,7), MEB tarafından onaylı olmasına dikkat ediyorum (%41,7) ve ücretsiz olmasına dikkat ediyorum (%16,7) yanıtlarını vermişlerdir. Fen bilgisi öğretmenlerinin bazılarının yanıtları aşağıdaki gibidir:

- M2:** Öğrencilere konuyu anlattıktan sonra öğrencilerin öğrendikleri bilgileri pekiştirebilecekleri, konu ve kazanımların aktarılmasına uygun içerikler bulduran platformları kullanmaya dikkat ediyorum.
- M6:** Öncelikle dersimde konu ve kazanımların özelliklerini belirliyorum ve konu ve kazanımların öğrencilere aktarılmasını sağlayacak içeriklere sahip dijital öğrenme platformlarını belirliyorum. Sonra belirlediğim içeriklerin öğrencilerin ilgi ve dikkatlerini çekip çekemeyeceğini göz önünde bulunduruyorum. Bu platformları belirlerken aynı zamanda öğrencilerin okul dışında da kullanabilmeleri için MEB tarafından onaylı ve ücretsiz platformlar olmasına da dikkat ediyorum.
- İ4:** Güncel, dikkat çekici ve konuya uygun içerikler sunan dijital öğrenme platformlarını kullanırım.
- İ5:** Ders sırasında dijital öğrenme platformlarını kullanmayı çok tercih etmiyorum. Ancak öğrencilerin okul dışında ödevlerini yaparken yardımcı olması ve derste öğrenemediklerini telafi edebilmesi açısından ücretsiz olmasının platformların seçiminde göz önünde bulundurulması gereken en önemli unsur olması gerektiğini düşünüyorum.
- K1:** Teknoloji her geçen gün daha hızlı geliyor ve daha farklı ve zengin içerikler sunan yeni platformlar ortaya çıkıyor. EBA, vitamin ve morpa kampüs gibi platformlarda yer alan içerikler güncelliğini yitirdi ve artık güncellenmesi gerektiğini düşünüyorum. Bu platformların ücretsiz olması, kullanım oranlarının yüksek olmasını sağlıyor bence. Ancak ücretli platformlar ticari kaygılar taşıdığı için bazen güvenli olmayan içerikler sunabiliyorlar. Bu nedenle güvenli ve güncel içeriklere sahip olması dijital platformları kullanmamada göz önünde bulundurduğum önemli kriterlerdir.

K2: Okulda genellikle Milli Eğitim Bakanlığı tarafından ücretsiz olarak sunulan EBA'yı kullanıyorum. Çünkü güvenilir ve sunulan içerikler konu ve kazanımlara uygundur.

Fen bilgisi öğretmenlerinin “Dijital öğrenme platformlarının fen eğitimine etkisini nasıl değerlendirirsiniz?” sorusuna yönelik yanıtlarının frekans ve yüzde dağılımları Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Fen bilgisi öğretmenlerinin dijital öğrenme platformlarının fen eğitimine etkisine ilişkin yanıtları

Dijital öğrenme platformlarının fen eğitimine etkisini nasıl değerlendirirsiniz?	f	%
Olumlu Etkileri		
Soyut konuları somutlaştıracak görsel ve işitsel materyaller sunarak kalıcı öğrenmeler gerçekleştirilmesini sağlar.	19	79,2
Konu ve kazanımları eğlenceli hale getirerek daha kolay öğrenilmesini sağlar.	14	58,3
Öğrencilerin ilgi ve isteklerine uygun içeriklerle öğrenmeyi kolaylaştırır.	11	45,8
Animasyon, soru ve etkileşimli içeriklerle farklı zekâ türlerine sahip öğrencilere hitap etmeyi kolaylaştırıyor.	18	75,0
Öğrencilerin derste işlediklerini evde tekrar etme olanağı sağlar.	21	87,5
Öğrencilere kişisel öğrenme ortamları oluşturmalarına olanak sağlar.	9	37,5
Öğrencilerin farklı soru tarzlarını ve çözüm yollarını görmelerine olanak sağlar.	13	54,2
Ders sürecinde öğretmenlere yardımcı kaynak olabilir.	3	12,5
Olumsuz Etkileri		
Öğrencilerin tümünün dijital platformlara erişim imkanının olmaması fırsat eşitliğine aykırıdır.	17	70,8
Güncel olmayan içerikler sıkıcı oluyor.	21	87,5
İçeriklerin bir kısmı öğrencilerin gelişim ve yaş dönemlerine uygun değildir.	4	16,7
Metaverse, 3D sanal görüntüler gibi teknolojik gelişmelerin gerisinde kaldıkları için öğrencilerin ilgisini çekmede yeterli olamıyor.	7	29,2
Öğretmenin tahtayı yönetmesi gerektiği için sınıf yönetimini zorlaştırıyor.	2	8,3
Öğrencilerin “daha sonra platformdan dinlerim” düşüncesine sahip olması nedeniyle okuldaki ders sürecine uyum sağlamasını zorlaştırıyor.	3	12,5

Fen bilgisi öğretmenleri “dijital öğrenme platformlarının fen eğitimine etkisini nasıl değerlendirirsiniz?” olumlu ve olumsuz etkilerini belirleyen farklı cevaplar vermişlerdir. Öğretmenler öğrencilerin derste işlediklerini evde tekrar etme olanağı sağlar (%87,5), soyut konuları somutlaştıracak görsel ve işitsel materyaller sunarak kalıcı öğrenmeler gerçekleştirilmesini sağlar (%79,2), Animasyon, soru ve etkileşimli içeriklerle farklı zekâ türlerine sahip öğrencilere hitap etmeyi kolaylaştırıyor (%75,0), konu ve kazanımları eğlenceli hale getirerek daha kolay öğrenilmesini sağlar (%58,3), öğrencilerin farklı soru tarzlarını ve çözüm yollarını görmelerine olanak sağlar (%54,2), öğrencilerin ilgi ve isteklerine uygun içeriklerle öğrenmeyi kolaylaştırır (%45,8), öğrencilere kişisel öğrenme ortamları oluşturmalarına olanak sağlar (%37,5) ve ders sürecinde öğretmenlere yardımcı kaynak olabilir (%12,5) şeklinde olumlu cevaplar verirken; Güncel olmayan içerikler sıkıcı oluyor (%87,5), öğrencilerin tümünün dijital platformlara erişim imkanının olmaması fırsat eşitliğine aykırıdır (%70,8), metaverse, 3D sanal görüntüler gibi teknolojik gelişmelerin gerisinde kaldıkları için öğrencilerin ilgisini çekmede yeterli olamıyor (%29,2), içeriklerin bir kısmı öğrencilerin gelişim ve yaş dönemlerine uygun değildir (%16,7), öğrencilerin “daha sonra platformdan dinlerim” düşüncesine sahip olması nedeniyle okuldaki ders sürecine uyum

sağlamasını zorlaştırıyor (%12,5) ve öğretmenin tahtayı yönetmesi gerektiği için sınıf yönetimini zorlaştırıyor (%8,3) olumsuz yanıtları verdikleri görülmektedir.

Fen bilgisi öğretmenlerinin bazılarının yanıtları aşağıdaki gibidir:

- M1:** *Dijital öğrenme platformlarında yer alan görsel ve işitsel içerikler soyut ve karmaşık yapıları fen konularını somutlaştırarak öğrenilmesini kolaylaştırır. Bu içerikler aynı zamanda eğlenceli öğrenme ortamları oluşturarak, öğrencilerin ilgi, istek ve ihtiyaçlarına göre öğrenmelerini sağlayabilir. Bu platformların sağladığı avantajların yanında aynı zamanda herkesin internet erişiminin olmaması nedeniyle bu platformları kullanamamaları ve içeriklerin güncellenmemesi nedeniyle ilgi ve dikkat çekme düzeyinin düşmesi gibi dezavantajları da bulunmaktadır.*
- M4:** *EBA ve youtube kullanıyorum derslerimde. Bu platformlarda yer alan animasyon, soru ve etkileşimli etkinlikler öğrencilerin konuları somut bir şekilde öğrenmelerini, kavramlar ve konular arasında bağlantı kurmalarını sağlamaktadır. Öğrenciler aynı zamanda okulda öğrendikleri bilgileri evde tekrar ederken bu platformları kullanabilirler. Bunlar platformların olumlu özellikleridir. Ama bu platformların aynı zamanda olumsuzlukları da bulunmaktadır. Sürekli aynı içeriklerin kullanılması öğrencilerin ilgisinin düşmesine neden olabilmektedir. Aynı zamanda bazı içeriklerin öğrencilerin içerisinde bulunduğu gelişim dönemine uygun olmayabilir. Bunlar da olumsuz etkileri olarak söylenebilir.*
- İ7:** *Platformlarda yer alan uygulamalar öğrencilerin farklı soru tarzlarını ve çözüm yöntemlerini öğrenmelerini sağlayabilmekte ve aynı zamanda farklı duyu organlarına hitap ederek farklı zekâ türlerine sahip öğrencilerin öğrenmelerini kolaylaştırabilmektedir. Ama bu platformlarda yer alan içeriklerin güncellenmemesi ve metaverse, 3D görüntü teknolojileri gibi yeni teknolojik gelişmelerin geride kalması öğrencilerin ilgilerinin düşmesine neden olabilmektedir.*
- İ8:** *40 dakikalık ders süresince ders anlatmak öğretmenler açısından oldukça yorucu olabilmektedir. Bu platformlar öğretmenin derslerde belli aralıklarla dinlenmesine olanak sağlayabilmektedir. Aynı zamanda içerdiği farklı test ve etkinliklerle hem okulda yapılması zor olan etkinliklerin yapılmasına olanak sağlayabilmekte hem de öğretmenler yardımcı kaynak olarak kullanabilmektedir. Bu platformların dezavantajı ise içerikler güncellenmediği için öğrencilerin ilgisinin düşmesine neden olabilmekte ve bu durum sınıf yönetimini zorlaştırabilmektedir.*
- K4:** *Eğitim süreçlerinde teknolojik platformların aşırı kullanımının, öğretim kalitesi üzerinde olumsuz etkiler yaratabileceğini düşünüyorum. Eğitimin temel taşı olan öğretmenlerin, özellikle temel eğitim aşamasında öğrenciler için vazgeçilmez bir rol üstlendiği inkar edilemez. Teknolojinin sunduğu imkanlar ne kadar ileri düzeyde olursa olsun, öğrencilerin öğrenme sürecinde öğretmenlerin rehberliğine olan ihtiyacı vardır. Eğitim materyallerinin dijital platformlar aracılığıyla sunulması, eğer bu kullanım her ders ve sürekli bir şekilde gerçekleşirse, eğitim sürecinin sıradanlaşmasına ve öğrencilerin ilgisinin azalmasına yol açabilir. İlk etapta öğrencilerin ilgisini çeken dijital öğrenme*

platformları, zamanla rutin bir aktiviteye dönüşebilir ve bu durum öğrencilerin motivasyonunu olumsuz yönde etkileyebilir.

K5: *Dijital öğrenme platformlarının hem olumlu hem de olumsuz etkilerinin olacağını düşünüyorum. Animasyon ve oyun içerikleri öğrencilerin ilgisini artırarak ve konuları somutlaştırarak kalıcı öğrenmeler edinmesini sağlarken; içeriklerin güncellenmemesi hem sınıf yönetimini zorlaştırmakta hem de sıkıcı ve monoton bir ders sürecinin ortaya çıkmasına yol açabilmektedir.*

Fen bilgisi öğretmenlerinin “Dijital öğrenme platformlarını kullanırken hangi sorunlarla karşılaşıyorsunuz?” sorusuna yönelik yanıtlarının frekans ve yüzde dağılımları Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Fen bilgisi öğretmenlerinin dijital öğrenme platformlarını kullanma sürecinde yaşadıkları sorunlara ilişkin yanıtları

Dijital öğrenme platformlarını kullanırken hangi sorunlarla karşılaşıyorsunuz?	f	%
Akıllı tahtaların arızalı olması	18	75,0
İnternet bağlantısının yavaş olması	15	62,5
İçeriklerin güncel olmaması	20	83,3
Öğrencilerin internet bağlantısı olmaması nedeniyle okul dışında erişimlerinin kısıtlı olması	12	50,0
Öğretmenlerin öğrencilerin etkinliklere ilişkin başarılarını takip edememesi	4	16,7
Konu kazanım testlerine ilişkin geri dönüt sağlanamaması	9	37,5

Fen bilgisi öğretmenleri “dijital öğrenme platformlarını kullanırken hangi sorunlarla karşılaşıyorsunuz?” sorusuna İçeriklerin güncel olmaması (%83,3), akıllı tahtaların arızalı olması (%75,0), internet bağlantısının yavaş olması (%62,5), öğrencilerin internet bağlantısı olmaması nedeniyle okul dışında erişimlerinin kısıtlı olması (%50,0), konu kazanım testlerine ilişkin geri dönüt sağlanamaması (%37,5) ve Öğretmenlerin öğrencilerin etkinliklere ilişkin başarılarını takip edememesi (%16,7) yanıtlarını verdikleri görülmüştür. Fen bilgisi öğretmenlerinin bazılarının yanıtları aşağıdaki gibidir:

- M3:** *Dijital öğrenme platformlarını ders sürecinde kullanmamı engelleyen en önemli sorun okulun internet bağlantısının çok yavaş olması. Sürekli videolar donuyor ve bu durum öğrencilerin motivasyonunu bozuyor. Sonrasında öğrencileri susturmak ve derse yeniden adapte olmak çok zorlaşıyor.*
- M5:** *Bu platformların en önemli dezavantajı bence geri dönüt alınamamasıdır. Öğrencilerin platformda yer alan testlerden hangi soruları doğru hangi soruları yanlış yaptığı hakkında hem öğrenciye hem de öğretmene geri bildirim verilmesi öğretmenlerin ve öğrencinin konu eksikliklerini fark etmelerini ve dolayısıyla bu eksikliklerin giderilmesini sağlayabilir.*
- İ1:** *Dijital öğrenme platformlarında sürekli aynı etkinlikler yer alıyor ve çocukların büyük bir kısmı önceden bu etkinlikleri izlemiş oluyor. Bu etkinliklerin belli aralıklarla güncellenmemesi bir süre sonra bu uygulamaların ilgi çekiciliğini ve verimliliğini düşürüyor.*
- İ7:** *Dijital öğrenme platformları internet üzerinden erişilebilen uygulamalar olması nedeniyle birçok öğrenci okul dışında bu platformlara erişim sağlayamamaktadır. Bu durum öğrenciler arasında adaletsizliğin ortaya çıkmasına neden olmaktadır.*
- K2:** *Köy okulunda çalıştığım için akıllı tahtalarımızın arızaları uzun süre çözülemiyor ve bu durum derslerimizde dijital öğrenme platformlarını kullanmamızı engelliyor. Ayrıca öğrencilerin bir çoğunun internet erişimine sahip olmaması bu platformlara erişimlerini kısıtlıyor.*
- K8:** *Dijital öğrenme platformlarının hem olumlu hem de olumsuz etkilerinin olacağını düşünüyorum. Animasyon ve oyun içerikleri öğrencilerin ilgisini artırarak ve konuları somutlaştırarak kalıcı öğrenmeler edinmesini sağlarken; içeriklerin güncellenmemesi hem sınıf yönetimini zorlaştırmakta hem de sıkıcı ve monoton bir ders sürecinin ortaya çıkmasına yol açabilmektedir.*

SONUÇ

Teknolojinin hızla ilerlemesi, eğitim-öğretim alanında da hayatın diğer yönleri gibi çeşitli avantajlar sağlamaktadır. Eğitimde teknolojinin etkin kullanımı, ders içeriklerine uygun ve etkili bir entegrasyon gerektirir. Robotik, yapay zeka, artırılmış ve sanal gerçeklik gibi son teknolojik yenilikler, öğrenme süreçlerine dahil edilerek eğitim teknolojileri alanında önemli adımlar atılmaktadır. Bu yenilikler, hem okul içinde hem de okul dışında, dijital öğrenme platformları aracılığıyla yaygınlaşmaktadır ve bu platformlar, öğretmenler ve öğrenciler tarafından giderek daha fazla benimsenmektedir. Yapılan bu çalışmada, fen bilgisi öğretmenlerinin perspektiflerinden dijital öğrenme platformlarının fen eğitimine olan etkileri değerlendirilmiştir. Öğretmenler, dijital öğrenme platformları gibi teknolojilerin eğitim süreçlerine entegrasyonunda kritik bir rol üstlenmektedirler. Mevcut literatür incelendiğinde, fen bilgisi öğretmenlerinin öğretim metodlarına dijital öğrenme platformlarını dahil etme yöntemlerini inceleyen çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir.

Araştırmada etkileşimli tahta kullanımı, öğretmenler arasında en yaygın yöntem olarak öne çıkmakta (%70,8), bunu soru-cevap (%45,8), tartışma (%41,7) ve düz anlatım yöntemi (%37,5) takip etmektedir. Deney, ders kitabı ve örnek olay gibi geleneksel yöntemlerin yanı sıra, Web 2.0 araçları, testler ve kavram haritaları gibi daha yenilikçi araçlar da belirli oranlarda kullanılmaktadır. Ancak, grup çalışmaları ve görsel-işitsel materyaller gibi etkinliklerin kullanım oranları görece düşük kalmıştır. Bu veriler, öğretmenlerin sınıf içi etkinliklerde çeşitliliği benimsediklerini, ancak teknoloji entegrasyonunun ve öğrenci merkezli yaklaşımların daha fazla teşvik edilmesi gerektiğini göstermektedir. Timur ve İmer (2012) çalışmalarında fen ve teknoloji öğretmenlerinin büyük bir kısmının, derslerin başında öğrencilerin ders konusuna hazırlıklı olup olmadıklarını değerlendirmek için çeşitli yöntemler kullandıklarını ortaya koymuşlardır. Bu yöntemler arasında; öğrencilere sorular yönelmek, dersle ilgili temel kavramları sorgulamak, beyin fırtınası yapmak ve kavram haritaları oluşturmak yer almaktadır. Araştırmada ayrıca, öğretmenlerin önemli bir bölümünün ders anlatımını temel öğretim yöntemi olarak benimsedikleri ve bu yöntemi soru-cevap, deney yapma, gösterip yaptırma, eğitsel oyunlar, tartışma ve örnek olay incelemesi gibi çeşitli etkinliklerle zenginleştirdikleri belirlenmiştir. Soylu ve Bozdoğan (2019) fen bilgisi öğretmenlerinin derslerinde akıllı tahta kullanma durumlarını belirlemeyi amaçladıkları çalışmalarında 146 fen bilgisi öğretmenin görüşlerine başvurmuşlardır. Araştırma sonucunda öğretmenlerin büyük bir bölümünün (%42,5) her dersinde akıllı tahta kullandıklarını ifade ettikleri görülmüştür. Araştırma ulaşılan sonuçların benzer örneklem grupları ile yapılan araştırmalarda ulaşılan sonuçlarla benzerlik gösterdiği görülmektedir.

Araştırmada öğretmenlerin büyük bir kısmı, dijital öğrenme platformlarını internet üzerinden eğitim sunan ve konu anlatımlarını barındıran uygulamalar olarak tanımlamıştır. Ders anlatım videoları, çevrimiçi ve çevrimdışı eğitim uygulamaları, öğrencilerin derslerini desteklemek amacıyla geliştirilen uygulamalar ve okul dışı içerikleri içeren platformlar da öğretmenler tarafından belirtilmiştir. Görsel ve işitsel materyalleri içeren dijital uygulamaların yanı sıra, konu hakkında fikri olmayan öğretmenlerin varlığı, bu alandaki bilgi ve farkındalığın tam olarak yaygınlaşmadığını işaret etmektedir. Bu durum, dijital öğrenme platformlarının tanımının ve kullanımının eğitimciler arasında daha iyi anlaşılması ve yaygınlaştırılması gerektiğini göstermektedir. Öğretmenlerin büyük bir kısmı EBA ve Youtube gibi popüler platformları tanımakta ve bu platformların eğitimdeki kullanım potansiyelini kabul etmektedir. MEB Vitamin, Morpa Kampüs ve Okulistik gibi diğer

platformlar da önemli bir oranda tanınmıştır. Ancak, Doping Hafıza ve UzemGO gibi bazı platformlar daha az bilinirken, küçük bir yüzde hiçbir platformu tanımadığını belirtmiştir. Bu veriler, öğretmenler arasında dijital öğrenme platformlarına dair farkındalığın ve kullanımın yaygın olduğunu, fakat bu yaygınlığın tüm platformlar için eşit olmadığını göstermektedir. Eğitim teknolojilerinin etkin kullanımı için, öğretmenlerin bu platformlar hakkında daha kapsamlı bilgi sahibi olmaları ve sürekli profesyonel gelişim yoluyla kendilerini güncel tutmaları önem arz etmektedir. Yazıcı (2021), sınıf öğretmenlerinin dijital eğitim platformlarının matematik derslerine etkisine yönelik görüşlerini belirlemeyi amaçladığı çalışmada öğretmenlerin en fazla EBA platformunu kullandıkları, bunu Morpa Kampüs ve Okulistik uygulamalarını takip ettiğini belirlemiştir. Saklan ve Ünal (2017) fen bilgisi öğretmenlerinin EBA platformuna ilişkin görüşlerini belirlemeyi amaçladığı araştırmalarında 20 fen bilgisi öğretmenin görüşlerine başvurmuşlardır. Yarı yapılandırılmış görüşme formlarıyla öğretmenlerin görüşlerinin alındığı araştırmada, öğretmenlerin fen öğrenme-öğretme sürecinde teknolojinin önemli bir rol oynadığını, EBA platformunun fen eğitimi sürecinde birtakım kolaylıklar sağladığını ancak henüz beklentileri karşılayabilecek düzeyde olmadığını, platformda yer alan içeriklerin nispeten uygun olsa da geliştirilmesi gerektiğini düşündükleri belirlenmiştir. Araştırmada ulaşılan bu sonuç literatürde yer alan çalışmalarda ulaşılan sonuçlarla benzerlik gösterirken öğretmenlerin derslerinde EBA'yı çoğunlukla kullanmadıkları sonucuna ulaşan Arslan (2016) ve Yorgancı (2019)'nın çalışmalarıyla farklılaşmaktadır. Öğretmenlerin görev yaptıkları okulların teknolojik donanımlarının ve öğrencilerin sınıf düzeylerinin farklı olmasının bu farklılığın ortaya çıkmasında etkili olduğu düşünülmektedir. Altındağ ve Yadigaroglu (2023) fen bilgisi öğretmenlerinin EBA kullanım durumlarını belirlemeyi amaçladığı araştırmasında Aksaray İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı okullarda görev yapan 65 fen bilgisi öğretmenin görüşlerine başvurmuştur. Araştırma sonucunda katılımcıların büyük bir kısmının EBA platformunu ara sıra kullandıklarını ifade ettiklerini belirlemiştir. Araştırmada ayrıca EBA platformunun en yüksek kullanım oranının öğretmenlerin okulda derslerini anlatırken rahatça kullanabilmeleri nedeniyle genellikle EBA kullandıklarını ifade ettikleri belirlenmiştir.

Araştırmada fen bilgisi öğretmenlerinin yarısından fazlası, bu platformları aktif olarak kullanırken, bir kısmı kısmen veya hiç kullanmadığını belirtmiştir. Pozitif yönde, öğretmenler platformların soyut konuları somutlaştırma, dersleri eğlenceli hale getirme ve öğrenme materyallerini zenginleştirme gibi önemli katkılar sağladığını ifade etmişlerdir. Bununla birlikte, öğrencilerin ilgisini çekmeme, sınıf yönetimini zorlaştırma ve içeriklerin güncelliğini yitirmesi gibi olumsuz faktörler de platformların etkin kullanımını engelleyen unsurlar olarak öne çıkmaktadır. Bu bulgular, dijital öğrenme platformlarının eğitimdeki potansiyelini maksimize etmek için, içeriklerin güncel tutulması ve öğretmenlerin sınıf yönetimi becerilerinin geliştirilmesi gerektiğini göstermektedir. Ayrıca, bu platformların tüm öğrencilerin dikkatini çekecek şekilde tasarlanması ve çeşitli öğrenme ihtiyaçlarını karşılayacak içeriklerle donatılması önem taşımaktadır. Araştırmaya katılan fen bilgisi öğretmenlerinin büyük bir çoğunluğu, öğretim materyallerinin konu ve kazanımlarla uyumlu olmasını ve içeriklerin güncel olmasını öncelikli kriter olarak belirtmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından onaylı platformlar, öğrencilerin yaş ve gelişim düzeylerine uygun içerikler sunan platformlar da önemli ölçütler arasında yer almaktadır. Ücretsiz erişim imkanı sunan platformlar ise daha az sayıda öğretmen tarafından tercih edilmektedir. Bu veriler, öğretmenlerin dijital öğrenme platformlarına karar verirken eğitim içeriklerinin kalitesine ve

resmi onaya büyük önem verdiklerini, aynı zamanda maliyet faktörünü de göz önünde bulunduklarını göstermektedir. Eğitim teknolojilerinin etkin kullanımı için, bu kriterlerin dikkate alınarak platformların seçilmesi ve entegre edilmesi gerekmektedir. Araştırmada ayrıca fen bilgisi öğretmenlerinin büyük bir kısmı, bu platformların görsel ve işitsel materyallerle soyut konuları somutlaştırarak, konu ve kazanımları eğlenceli bir şekilde sunarak ve öğrencilerin ilgi alanlarına uygun içeriklerle öğrenmeyi kolaylaştırdığını belirtmiştir. Ayrıca, öğrencilere evde ders tekrarı yapma imkanı sunarak ve farklı zekâ türlerine hitap eden animasyon, soru ve etkileşimli içeriklerle öğrenme sürecini desteklediği vurgulanmıştır. Bununla birlikte, öğretmenler dijital platformlara erişimdeki eşitsizlikler, güncel olmayan içerikler ve öğrencilerin gelişim düzeylerine uygun olmayan materyaller gibi olumsuz etkileri de dile getirmişlerdir. Bu bulgular, dijital öğrenme platformlarının fen eğitimindeki potansiyelini tam olarak gerçekleştirebilmesi için, erişimdeki eşitsizliklerin giderilmesi, içeriklerin sürekli güncellenmesi ve öğrencilerin gelişim düzeylerine uygun hale getirilmesi gerektiğini göstermektedir. Araştırmada fen bilgisi öğretmenlerinin büyük bir kısmı, dijital platformları kullanma sürecinde akıllı tahtaların arızalı olması ve içeriklerin güncel olmaması gibi teknik ve içeriksel sorunlarla karşılaştıklarını ifade etmiştir. İnternet bağlantısının yavaşlığı ve öğrencilerin okul dışında internet erişimlerinin kısıtlı olması gibi altyapısal zorluklar da önemli sorunlar arasında yer almaktadır. Ayrıca, öğretmenlerin öğrencilerin başarılarını takip etme) ve konu kazanım testlerine ilişkin geri dönüt sağlama konularında da güçlükler yaşadıkları belirtilmiştir. Bu bulgular, dijital öğrenme platformlarının etkin kullanımı için altyapısal iyileştirmelerin, içerik güncellemelerinin ve öğretmenlerin öğrenci performansını izleme yeteneklerinin geliştirilmesinin önemini vurgulamaktadır. Eğitimde dijital dönüşümün başarılı olabilmesi için, bu tür sorunların çözülmesi ve öğretmenlerin bu platformları daha verimli kullanabilmeleri için gerekli desteklerin sağlanması gerekmektedir. Yazıcı (2021) araştırmasında sınıf öğretmenlerinin eğitim platformlarını çoğunlukla konu içeriklerinden yararlanmak, canlı ders yapmak, ödev vermek, eğitsel oyunlar oynatmak ve ölçme-değerlendirme uygulamalarından yararlanmak gibi amaçlarla kullandıklarını ifade ettiklerini belirlemiştir. Akşan Akşan Kılıçaslan, Tuğaç ve Eryılmaz Toksoy (2022) ilköğretim matematik öğretmenlerinin Pandemi sürecinde kullandıkları çevrimiçi öğrenme platformlarını belirlemeyi amaçladıkları çalışmalarında 28 matematik öğretmenin görüşlerine başvurmuştur. Yarı yapılandırılmış görüşme formları ile öğretmenlerin görüşlerinin alındığı araştırmada öğretmenlerin genellikle zoom, WhatsApp ve Telegram gibi platformları kullandıklarını; bilgiyi somutlaştırmak, öğrenme-öğretme sürecini zenginleştirmek, zaman kaybını azaltmak, öğrencilerin dikkatini çekmek ve kalıcı öğrenmeler edinilmesini sağlamak amacıyla dijital öğrenme platformlarını tercih ettiklerini ifade ettiklerini belirlemiştir. Ayrıca bu platformların kolay erişilebilir olması, kullanımının kolay olması ve MEB tarafından onaylanmasının tercih edilmesinde etkili olduğu belirlenmiştir. Çınar ve ark. (2011) araştırmasında dijital öğrenme platformlarının en fazla kalıcı öğrenmeler edinilmesini sağlamak amacıyla tercih edildiğini belirlemişlerdir.

Sonuç olarak öğretmenlerin dijital öğrenme platformlarını genel olarak olumlu bir şekilde değerlendirdiklerini ve bu platformların soyut kavramların somutlaştırılması, ders içeriğinin eğlenceli ve ilgi çekici hale getirilmesi gibi önemli katkılarda bulunduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, teknik sorunlar, içeriklerin güncelliği ve erişim eşitsizlikleri gibi zorluklar da platformların etkin kullanımını sınırlayan faktörler olarak belirlenmiştir. Araştırma, dijital öğrenme platformlarının eğitimdeki potansiyelini tam anlamıyla gerçekleştirebilmesi için, altyapısal iyileştirmeler, içerik güncellemeleri ve öğretmenlerin bu

platformları kullanma becerilerinin artırılması gerektiğini vurgulamaktadır. Sonuç olarak, dijital öğrenme platformlarının fen eğitimindeki etkinliğinin artırılması, bu platformların kapsamlı bir şekilde entegre edilmesi ve eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması ile mümkün olacaktır.

KAYNAKÇA

- Akşan Kılıçaslan, E., Tuğaç, M.N. ve Eryılmaz Toksoy, S. (2022). Çevrim içi öğrenme ortamlarında kullanılan platformlar ve dijital araçlar: İlköğretim matematik öğretmenleri gözüyle. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35(2), 407-425. <https://doi.org/10.19171/uefad.1080474>.
- Altındağ, A. ve Yadigaroglu, M. (2023). Fen bilimleri öğretmenlerinin EBA kullanma durumlarının belirlenmesi: Aksaray örneği. *Bayterek Uluslararası Akademik Araştırmalar Dergisi*, 6(2), 385-396.
- Arslan, Z. (2016). *Eğitim Bilişim Ağındaki Matematik Dersi İçeriğine İlişkin Öğretmen Görüşleri: Trabzon İli Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Cone, L., Brögger, K., Berghmans, M., Decuyper, M., Förtschler, A., Grimaldi, E., Hartong, S., Hillman, T., Ideland, M., Landri, P., Van De Oudeweetering, Player-Koro, C., Rensfeldt, A. B., Rönnberg, L., Taglietti, D. ve Vanermen, L. (2022). Pandemic acceleration: Covid-19 and the emergency digitalization of European education. *European Educational Research Journal*, 21(5), 845-868. <https://doi.org/10.1177/14749041211041793>.
- Creswell, J.W. (2016). *Nitel araştırma yöntemleri: beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni*, (Çev. Ed: Bütün, M. & Demir, S.B.), Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Çınar, M., Tüzün, H., Yıldırım, D., Akıncı, A., Kalaycı, E., Bilgiç, H. G. ve Yüksel, Y. (2011). Uzaktan eğitimde kullanılan eşzamanlı sanal sınıf araçlarının karşılaştırılması. *Akademik Bilişim Konferansı*, 451-456, İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Decuyper, M. ve Vanden Broeck, P. (2020). Time and educational (re-)forms—Inquiring the temporal dimension of education. *Educational Philosophy and Theory*, 52(6), 602–612. <https://doi.org/10.1080/00131857.2020.1716449>.
- Dovhyi, S., Stryzhak, O., Demianenko, V., Kalnoy, S., Lisovyi, O., Prykhodniuk, V., Savchenko, I. ve Guralyuk, A. (2020). WEB-program complex “Editor of Ontological Scenarios of Knowledge Base”: methodical recommendations on creation of electronic educational resources on the basis of use of cognitive services of a complex of formation of ontological scenarios. Kyiv, National Center “Junior Academy of Sciences of Ukraine”.
- Gillet, D., Vonéche-Cardia, I., Farah, J.C., Hoang, K.L.P. ve Rodriguez-Triana, M.J. (2022). Integrated model for comprehensive digital education platforms. In: *2022 IEEE Global Engineering Education Conference (EDUCON)*, 28-31, Tunis, Tunisia, doi: 10.1109/EDUCON52537.2022.9766795.
- Hillman, T., Rensfeldt, A.B. ve Ivarsson, J. (2020). Brave new platforms: A possible platform future for highly decentralised schooling. *Learning, Media and Technology*, 45(1), 7–16. <https://doi.org/10.1080/17439884.2020.1683748>.
- Lewis, S. (2020). Providing a platform for “what works”: Platform-based governance and the reshaping of teacher learning through the OECD’s PISA4U. *Comparative Education*, 56(4), 484–502. <https://doi.org/10.4324/9780203802243>.
- Mann, B., Li, W. ve Besnoy, K. (2021). Digital divides: K-12 student profiles and online learning. *Education Policy Analysis Archives*, 29. <https://doi.org/10.14507/epaa.29.6351>.
- Marshall, C. Rossman, G.B. (2014). *Designing qualitative research*, Sage, New York.

- Meier, E.B. (2021). Designing and using digital platforms for 21st century learning. *Education Tech Research Dev*, 69, 217–220, <https://doi.org/10.1007/s11423-020-09880-4>.
- Pangrazio, L. ve Selwyn, N. (2019). ‘Personal data literacies’: A critical literacies approach to enhancing understandings of personal digital data. *New Media & Society*, 21(2), 419-437. <https://doi.org/10.1177/1461444818799523>.
- Pangrazio, L., & Sefton-Green, J. (2021). Digital rights, digital citizenship and digital literacy: What’s the difference? *NAER: Journal of New Approaches in Educational Research*, 10(1), 15-27. <https://doi.org/10.7821/naer.2021.1.616>.
- Perrotta, C. Ve Pangrazio, L. (2023). The critical study of digital platforms and infrastructures: current issues and new agendas for education technology research. *Education Policy Analysis Archives*, 31(131), 1-20.
- Pluim, C., & Gard, M. (2018). Physical education’s grand convergence: Fitnessgram®, big-data and the digital commerce of children’s health. *Critical Studies in Education*, 59(3), 261–278. <https://doi.org/10.1080/17508487.2016.1194303>.
- Rivera-Vargas, P., Parcerisa, L. ve Fardella, C. (2023). Digital education platforms and schooling: new challenges and alternatives for educational equity and children’s rights. *Education Policy Analysis Archives*. 31(130), 4-12.
- Robertson, S. L. (2019). Comparing platforms and the new value economy in the academy. In R. Gorur, S. Sellar, & G. Steiner Khamsi, (Eds.), *World yearbook of education 2019* (pp. 169–186). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315147338-14>.
- Saklan, H. & Ünal, C. (2019). Dijital eğitim platformları arasında ebanın yeri ile ilgili fen bilimleri öğretmenlerinin görüşleri. *OMÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 38(1), 19-34. doi:10.7822/omuefd.431247.
- Saklan, H. ve Ünal, C. (2018). Teknoloji dostu fen bilimleri öğretmenlerinin eğitim bilişim ağı (eba) hakkındaki görüşleri. *NEF-EFMED*, 12(1), 495-526.
- Saura, G., Cancela, E. ve Parcerisa, L. (2023). Privatización educativa digital. Profesorado. *Revista de Currículum y Formación de Profesorado*, 27(1), 11-37. <https://doi.org/10.30827/profesorado.v27i1.27019>.
- Schleicher, A. (2021). The state of higher education One year into the COVID-19 pandemic. OECD. <https://doi.org/10.1787/83c41957-en>.
- Selwyn, N. (2015). Data entry: Towards the critical study of digital data and education. *Learning, Media and Technology*, 40(1), 64–82. <https://doi.org/10.1080/17439884.2014.921628>.
- Selwyn, N. (2021). The human labour of school data: Exploring the production of digital data in schools. *Oxford Review of Education*, 47(3), 353-368. <https://doi.org/10.1080/03054985.2020.1835628>.
- Soylu, Ü. İ. ve Bozdoğan, A. E. (2019). Fen bilimleri öğretmenlerinin akıllı tahta kullanım durumlarının belirlenmesi: Tokat ili örneği. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7 (13), 15-29.
- Stoilova, M., Livingstone, S., & Nandagiri, R. (2020). Digital by default: Children’s capacity to understand and manage online data and privacy. *Media and Communication*, 8(4), 197-207. <https://doi.org/10.17645/mac.v8i4.3407>.

- Stryzhak, S.D., Demianenko, V., Popova, M. ve Gayevska, O. (2021). Cognitive digital platforms of scientific education. *Interdisciplinary Studies of Complex Systems*, 19, 35-47, <https://doi.org/10.31392/iscs.2021.19.035>.
- Timur, B. ve İmer, N. (2012). Fen ve teknoloji öğretmenlerinin derste kullandıkları öğretim yöntem ve tekniklerinin incelenmesi. *X. Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi*. Niğde Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Niğde. http://kongre.nigde.edu.tr/xufbmek/dosyalar/tam_metin/pdf/.
- Van Dijck, J., Poell, T. ve De Waal, M. (2018). *The platform society: Public values in a connective world*. Oxford University Press.
- Williamson, B. (2016b). Digital education governance: Data visualization, predictive analytics, and ‘real-time’ policy instruments. *Journal of Education Policy*, 31(2), 123–141. <https://doi.org/10.1080/02680939.2015.1035758>.
- Williamson, B. (2019). Policy networks, performance metrics and platform markets: Charting the expanding data infrastructure of higher education. *British Journal of Educational Technology*, 50 (6), 2794–2809. <https://doi.org/10.1111/bjet.12849>.
- Williamson, B. ve Hogan, A. (2020). Commercialisation and privatisation in/of education in the context of Covid-19. *Education International*. <https://go.ei-ie.org/GRCovid-19>.
- Williamson, B., Eynon, R. ve Potter, J. (2020). Pandemic politics, pedagogies and practices: Digital technologies and distance education during the coronavirus emergency. *Learning, Media and Technology*, 45(2), 107–114. <https://doi.org/10.1080/17439884.2020.1761641>.
- Yazıcı, E.B. (2021). *İlkokul Matematik Dersinde Dijital Eğitim Platformlarının Sınıf Öğretmenleri Görüşlerine Göre İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yazıcı, E.B. ve Özerbaş, M.A. (2021). Sınıf öğretmenlerinin dijital eğitim platformlarını kullanma durumlarının incelenmesi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(1), 1-14, doi: 10.53629/sakaefd.1001477.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Yorgancı, F. (2019). *Ortaokul Matematik Öğretmenlerinin Eğitim Bilişim Ağı Projesinden Yararlanma Düzeyleri ve Proje Hakkındaki Görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Van.
- Zuboff, S. (2019). Surveillance capitalism and the challenge of collective action. *New Labor Forum*, 8(1), 10-29. <https://doi.org/10.1177/1095796018819461>.

II. DÜNYA SAVAŞI ÖNCESİ ALMANYA'NIN YILLIK TÜRKİYE POLİTİK RAPORLARI

Muzaffer DENİZ¹

Özet

II. Dünya Savaşı ile ilgili çok sayıda eser bulunmaktadır. II. Dünya Savaşı'nda Almanya'nın Türkiye politikasına dair az sayıda da olsa yayınlar mevcuttur. Bununla birlikte Alman arşivlerinde Türkiye konusu üzerinde çalışılan araştırma sayısı yetersiz olup Alman kaynakları büyük ölçüde taranmamıştır. Bunun yanı sıra Türk Dışişleri Bakanlığı arşivinin araştırmacılara açık olmaması da önemli bir sorun/etken olarak bu alanda kendini hissettirmektedir. Dünya II. Dünya Savaşı'na doğru giderken Almanya'nın Türkiye'nin iç ve dış politikası hakkında değerlendirmelerini içeren 1938 ve 1939 yıllarına ait raporların bu bağlamda alana katkı olacağı düşünülmektedir. Ayrıca bu dönem Türkiye'nin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ün ölümü ile Alman raporlarında özellikle vurgulanan, Atatürk sonrası Türkiye'nin yürüttüğü politikaların değişip değişmeyeceği, nereye evrileceği konusu da dikkat çekmektedir. Almanya özellikle Hitler'in iktidarı ele geçirmesi sonrasında Türkiye ile ekonomik, siyasal ve kültürel ilişkilerini artırmaya yönelmiştir. Bu bağlamda savaş öncesinde Türkiye'nin en büyük ticarî partneri olmuştur. Almanya bu ekonomik güç ve etkisinin siyasal alanda da yansımalarının olacağını/olması gerektiğini de hesaba katmıştır. Bu çalışmada yukarıdaki açıklamalar çerçevesinde Almanya'nın Türkiye değerlendirmeleri arşiv belgeleri ile ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: II. Dünya Savaşı, Alman raporları, Türkiye, İç ve dış politika

Abstract

There exists a substantial body of literature regarding World War II. Although there are a few publications concerning Germany's policy towards Turkey during World War II, the number of studies focusing on this topic within German archives is inadequate, and German sources have largely remained unexplored. Additionally, the inaccessibility of the Turkish Ministry of Foreign Affairs archive to researchers constitutes a significant issue in this field. It is believed that reports from 1938 and 1939, containing Germany's assessments of Turkey's domestic and foreign policies as the world approached World War II, will contribute to the field. Moreover, this period is noteworthy due to the death of Mustafa Kemal Atatürk, the founder of modern Turkey, and the subsequent German reports emphasizing the potential shifts in Turkish policies post-Atatürk. Following Hitler's rise to power, Germany aimed to enhance its economic, political, and cultural relations with Turkey, becoming Turkey's largest trading partner before the war. Germany anticipated that its economic influence would have corresponding political repercussions. This study seeks to elucidate Germany's assessments of Turkey through archival documents within the aforementioned context.

Keywords: World War II, German reports, Türkiye, Domestic and foreign policy

¹ Doç. Dr., Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van, Türkiye. muzaffer.deniz@windowslive.com, ORCID: 0000-0001-9331-7012.

GİRİŞ

Bu araştırma Berlin’de bulunan Alman Dışişleri Bakanlığı arşivinde incelenen belgeler üzerinde yapılmıştır. Dışişleri Bakanlığı arşivi araştırmacılara çok sayıda basılı ve görsel materyal sunarak araştırmacıların ilgi duydukları konu ve/veya dönemlerin aydınlatılması ve yorumlanmasında, bilgilerin işlenmesinde kullanılacak binlerce belgeyi barındırmaktadır. Bu çalışma, II. Dünya Savaşı arifesinde, büyük savaş hazırlığındaki Almanya’nın Türkiye değerlendirmeleri konusuna katkı sunmayı amaçlamıştır. Çalışma, Alman diplomatik misyonunun 1938 ve 1939 dönemine ait yıllık raporlarını kapsamaktadır. Bu raporlar bütüncül olarak değerlendirildiğinde, Almanya’nın, Türkiye’yi ekonomik olarak kendine daha çok bağlama ve bu araçla politik açıdan da etkisi altına alma isteğini gözlemek mümkündür.

Bahsedilen bu iki yıla ait içerisinde Türkiye’nin ekonomi, toplum, savunma, jeopolitik alanlarını da içeren iç ve dış politika başlıklarında düzenlenen ikişer raporun Türkçe çevirileri aynen verilmiştir. İstisnai olarak yalnızca, anlamı tamamlayıcı öğelere yer verilmiştir. Bu öğeler de araştırmacı tarafından parantez içerisinde cümlelere eklenmiştir. Bunun dışında yorum ve değerlendirmelere yer verilmemiş, açıklama gereken yerlerde dipnotlarla aydınlatıcı bilgiler eklenmiştir. Bu bağlamda çalışma, daha çok bir başvuru kaynağı olarak düşünülmüştür.

Bu açıklamalardan sonra incelenen döneme giden tarihsel süreçle ilgili ilk önce Almanya’da Nazi iktidarının tarihsel arka planına bakmak gerekir. Alman emperyalistleri ve Hitler diktatörlüğü işbirliği içerisinde 1933 yılında Almanya’da iktidarı ele geçirdikten sonra öncelikle Avrupa’da, sonrasında da küresel egemen güç olma politikalarını kapsamlı, aşamalı ve hızlı bir biçimde uygulamaya koydular. Hatta savaş yöntemlerine bu durumla örtüşen biçimde “Blitzkrieg/yıldırım savaşı” adını verdiler.

Alman emperyalizminin yukarıda belirtilen küresel amaçları içerisinde Türkiye’yi, bulunduğu konumunun yanı sıra İran ve Arap ülkelerini, Alman emperyalizmine bağlayacakları zengin ve ucuz hammadde depoları olarak görmekteydiler. Çünkü savaş durumunda Britanya filosu okyanus ötesinde olan yolları kapasa da Orta Doğu ve Balkanlar petrol, krom, bakır, mangan, yün ve tiftik ile Alman silah sanayini besleyecekti. Birinci Dünya Savaşında olduğu gibi, Alman generalleri, Büyük Britanya ve Fransa’nın Orta Doğu’daki konumunu ve Hindistan ile olan bağlantılarını Türkiye üzerinden tehdit etmeyi planlıyorlardı. Bunun ötesinde, Almanya’nın Orta Doğu’ya konuşlanması, Sovyetler Birliği’nin güneyinden saldırabilme olanağını da getiriyordu. Bu nedenle faşist Almanya, ekonomik açıdan eskisi gibi zayıf olan Türkiye’yi politik ve ekonomik araçlarla egemenlik alanı içine çekmeye çalışıyordu.

Birinci Dünya Savaşı sonrasında imzalanan anlaşmalar gereği kesilen ilişkiler 3 Mart 1924 tarihinde imzalanan dostluk antlaşması ve hemen sonrasında ilk Alman elçisi Rudolf Nadolny’nin Türkiye’ye gelip güven mektubunu sunmasıyla yeniden başlar. Bu gelişmeden bir süre sonra aynı yıl içinde Kemalettin Sami [Gökçen] Paşa Berlin’e giderek 8 Ekim 1924 tarihinde güven mektubunu Almanya’ya sunar. Bu şekilde başlamış bulunan Türk-Alman ilişkileri, Hitler’in iktidara geldiği 1933 yılına kadar düşük düzeyde ama dostane bir şekilde devam eder.²

Nazi iktidarı ile birlikte bu durum değişmiştir. Başbakanlık İstatistik Umum Müdürlüğü verilerine göre 1934 yılında Almanya’dan yapılan ithalât 29.348.992 TL iken 1938 yılında bu tutar iki kattan fazla artarak 70.410.832 TL olmuştur. Almanya’nın

² Deniz, Muzaffer. *Alman Belgelerinde Türk-Alman İlişkileri (1923-1931)*, İlgü Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul 2018, s. 22, 25.

Türkiye'nin dış ticaretindeki baskın gücünün bundan daha somut göstergesi ise Türkiye'nin toplam ithalâtının Almanya'dan yapılan ithalâta oranı ile İngiltere ve Fransa'dan yapılan ithalâta oranlarıdır. İlk gösterge olarak 1938 yılında Türkiye'nin toplam ithalâtı 149.386.689 olup Almanya'dan yapılan ithalat neredeyse toplam ithalatın yarısıdır. Diğer bir göstergeye göre de İngiltere'den 1934-1938 yılları arasındaki beş yılda yapılan ithalât 47.278.725 TL ve yine aynı dönemde Fransa'dan beş yılda yapılan ithalât toplamı 16.171.475 TL'dir. Bu verilere göre İngiltere ve Fransa'dan beş yılda yapılan toplam ithalât 63.450.200 TL olup Almanya'dan yalnızca bir yılda, 1938 yılında yapılmış olan 70.410.832 TL tutara bile ulaşamamıştır.³

Çalışmada incelenen diğer yıl olan 1939 yılına ait yine Başbakanlık İstatistik Umum Müdürlüğü verilerine göre Almanya Türkiye'nin dış ticaretindeki baskın gücünü artırarak sürdürmüştür. Buna göre, 1939 yılında Türkiye'nin toplam ithalâtı 118.248.934 TL olup Almanya'dan yapılan ithalat, toplam ithalatın yarısından fazla gerçekleşerek 62.142.000 TL'ye ulaşmıştır. Dış ticarete İngiltere ve Fransa'nın payı yukarıda verilen önceki dönemlerle benzer özellik göstermektedir. Bahsedilen yılda İngiltere'den yapılan ithalât yaklaşık 7.888.000 TL, Fransa'dan yapılan ithalât da yaklaşık 2.236.000 TL'dir.⁴ Bu yıllara ait ihracat verileri incelendiğinde bu veriler de benzer bir nitelik göstermektedir.

Dönemin ekonomi politikasının genel çizgisi ortaya konulacak olursa; incelenen dönemin öncesi ve sonrası da dahil olmak üzere 1933-1945 döneminde dış ticaret açığı/cari açık verilmemesi hükümetlerin en öncelikli ilkesi olmuş ve 1938 yılı dışında sürekli dış ticaret fazlası verilmiştir⁵. Almanya'nın dış ticaretteki baskın konumu ve bu konumunu daha da güçlendirmek için krediler ve başka araçlarla cazip öneriler sunmasına karşın Türk Hükümeti, cari açık ve borçlanma konusunda çok titiz davranmıştır. Bu duyarlılık Osmanlıyı sona erdiren dış borçların da önemli etken olduğu "yarı bağımsızlık" tarihsel deneyimin sonucu olarak değerlendirilebilir. İncelenen dönemde de ülkede karar verici konumda bulunanların büyük çoğunluğunun Osmanlı bürokrat, politikacı, asker ve aydınlardan oluşmasının rolü olduğu göz ardı edilmemelidir. Yukarıda verilen devletin istatistik verileri ile görevli kurum olan TC Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü'nün *İktisadî ve İçtimaî Türkiye/ Rakamlarla Türkiye'de Maliye* adlı yayınının önsözü aşağıdadır:

Cumhuriyet rejimi, memleketi; kasaları boş, elleri kapitülasyon, düyünü umumiye... gibi ağır zincirlerle bağlanmış; ayrıca sırtına da ezici yükler yükletilmiş bir halde, felaket ve iflâsı uçurumun tam kenarına sürüklenmiş bir vaziyette, tesellüm etmişti... İşte, Cumhuriyet rejimi tam bu sırada bütün kudret ve kuvvetiyle memleketin elinden tutmuş, onu felaket uçurumuna yuvarlanmaktan... kurtarmıştır.⁶

Yukarıda ifade edilen bütün açıklamalara karşın Almanya yine de Türkiye'yi hem ticarî partner hem de politik partner yapmak için çok gayret göstermiştir. Becerikli ve bir zamanlar Almanya'da başbakanlık görevini de yürütmüş olan ünlü siyasetçi Franz von Papen'i 1939 yılında Türkiye büyükelçisi olarak atamıştır. Bu atama, Almanya'nın Türkiye'ye verdiği önemi göstermektedir. Papen de bu görevini bütün enerjisini ve siyasi yeteneğini

³ TC Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, *Haricî Ticaret Yıllık İstatistik 1938*, Kısım 2, Mehmed İhsan Matbaası, Ankara 1939, s. III-IV, IX.

⁴ TC Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, *Haricî Ticaret Yıllık İstatistik 1939*, Kısım 1, Recep Ulusoglu Basımevi, Ankara (1940), s. I, IV.

⁵ Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi, *Türkiye Ekonomisi*, Ed. Metin Toprak, Nazım Çatalbaş, Eskişehir 2015, s. 229.

⁶ TC Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, *İktisadî ve İçtimaî Türkiye/ Rakamlarla Türkiye'de Maliye*, Sümer Matbaası, Ankara 1943, s. (1).

kullanarak hakkıyla yürütmüştür. Ancak bütün enerjisi, ikna kabiliyeti ve ustalığına karşın Türkiye'yi kendi tarafına çekmeyi, yani siyasi partner yapabilmeyi becerememiştir. Bu konuda ilerleme sağlayamayınca Türkiye'nin savaşta tarafsız kalmasını sağlayarak ticari ilişkileri geliştirmeye odaklanmıştır. İncelenen dönemde Türk-Alman ticareti büyük gelişme göstermiştir. Öyle ki Türkiye'nin dış ticaretine Almanya egemen olmuştur.

Ekonomik ilişkiler bu yönde evrilirken II. Dünya Savaşı yaklaştıkça Avrupa'nın Türkiye'ye ilgisi artar. İlk olarak Almanya, 1930'dan sonraki yıllar içinde, Türkiye'yi ekonomik nüfuz alanına bağlar. 1936'dan sonra Fransa ve İngiltere arayışına çalışır. 1936'da Boğazların askerden arındırılmış bölge olmasından vazgeçilir. İngiltere, 27 Mayıs 1938'de Türkiye'ye 16 milyon İngiliz lirası borç verir. Bundan yaklaşık altı ay sonra Alman Ekonomi Bakanı Funk ihtiyaç duyduğu kredinin Almanya tarafından sağlanması görüşmeleri için Türkiye'ye gelir. Funk, Hitler'in Türkiye ile bir ittifak Antlaşması yapmak istediğini belirtir. Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü Aras, bunun mümkün olmadığını vurgular ancak Türkiye'nin eski müttefiki Almanya'nın aleyhine hiçbir yükümlülüğe, tertibe girmez der. Bu sözlü güvence Almanya için yeterli olur ve 16 Ocak 1939'da Berlin'de 150 milyon Reichmark tutarında kredi anlaşması imzalanır⁷. İngiltere 13 Nisan 1939'da işgale uğradıkları takdirde Yunanistan ve Romanya'ya yardım vaat etmiştir. Bunu Türkiye'ye de önermiştir. 15 Nisan'da Türkiye bu öneriye şartlı olarak olumlu cevap vermiştir. Fransızlarla anlaşma konusunda ise Hatay engeli vardı. Yapılan görüşmelerle Hatay'ın Türkiye'ye bırakılması sağlanarak uzlaşma sağlanmıştır. Böylece Üçlü İttifak'ın temelleri atılmıştır. Sovyetler Birliği ile Ağustos 1939'da karşılıklı yardımlaşma anlaşması görüşmeleri olur. Bundan 15 gün sonra von Ribbentrop Moskova'ya gelir. Bu ziyaret, 23 Ağustos 1939'da Sovyet-Alman anlaşması ile sonuçlanır. Türk dışişleri bakanı da bunun ertesinde Sovyetlerin talep ettiği yardımlaşma anlaşmasını görüşmek üzere geline Moskova'dadır. Bu ziyaretten bir sonuç çıkmaz. Sonuç olarak daha bakanın Türkiye'ye dönmesi bile beklenmeden 19 Ekim 1939'da Ankara'da Fransa, İngiltere ve Türkiye arasında bir anlaşma imzalanır. Bu arada yürütülen İngiliz-Sovyet görüşmelerinden de olumlu bir sonuç çıkmamıştır. Böylece, Türkiye'nin tasarladığı güvenlik sisteminde Sovyetlerin yeri boş kalmıştır. Almanların o tarihte istedikleri şey, Batılı güvenlik sisteminin dışında kalan ve Batılı savaş gemilerinin Karadeniz'e girmesine izin vermeyen tarafsız bir Türkiye idi.⁸ 1936-1943 yılları arasında Ankara'da Birinci Müsteşar, İşgüder ve Elçi unvanları ile görev yapan Hans Kroll'un anılarına göre de Türkiye'nin başka şansı da yoktu:

Batılı devletler, Mihver güçlerinin etraflarını sarmaya yönelik politikalarının içine Türkiye'yi de alma projelerinin gerçekleşmesi için önlerine beklemedikleri kadar büyük bir şans çıktığını derhal anladılar... Türkiye açısından da Ankara, kuzey batı sınırını korumak istiyorsa bunu Mihver devletlerinin rakipleri olan güçlerle anlaşarak sağlayabilirdi. Türkiye o güne kadar büyük özenle sürdürdüğü tarafsızlık politikasını terk etmek zorunda olduğunu görüyordu. Ama, başka bir seçenek bulunmadığı da ortadaydı.⁹

⁷ *Resmî Gazete*, 12 Mayıs 1939, Sa. 4206: Türkiye ile Almanya Arasında Kredi Anlaşması (16 Ocak 1939, Berlin).

⁸ Yerasimos, Stefanos, *Az gelişmişlik Sürecinde Türkiye*, c. 3., çev. Babür Kuzucu, Belge Yayınları, İstanbul 1992, s. 143-156; Avcıoğlu, Doğan. *Milli Kurtuluş Tarihi*, c. 4, Tekin Yayınevi, İstanbul 1991, s. 134; Kunalp, Zeki, *İkinci Dünya Harbinde Türk Dış Siyaseti*, İstanbul Matbaası, İstanbul 1982, (s. 26-36)

⁹ Kroll, Hans. "Bir Diplomatın Türkiye Anıları (1936-1943)", Çev. Pulat Tacar, *Belleten*, Yıl 2011, c. 75, Sa. 272, s. 205-260.

Ancak yine de her iki ittifak da Türkiye'yi kendi saflarına çekme ya da Türkiye üzerinde egemenlik kurma savaşımı devam eder. Hatta New York Times 26 Haziran 1938 tarihli nüshasında bunu teyit eden “Devletler Türkiye'nin Teveccühünü Kazanmaya Çalışıyorlar” başlıklı bir yazı yayımlar¹⁰.

Bu bağlamda Almanya, Türkiye üzerindeki etkisini artırma planlarını sürdürmekteydi. Bu amaçla yürüttüğü ilişkiler sonucu savaş öncesine doğru Türk dış ticaretinde Almanya'nın payı yüzde ellilere yükselir. İki ülke arasında birçok ikili ticari anlaşmaları imzalanır. Almanya'nın bu çabası belgelere de yansır. Örneğin, Alman Dışişleri Bakanlığı'nın 29 Haziran 1938 tarihli bir memorandumunda “Almanya açtığı krediler ve dış ticaret faaliyetleri ile Türkiye üzerinde artan bir güce sahip olacak ve ekonomik açıdan Türkiye'yi gittikçe daha çok kendine bağlayacak; bu sayede bu ülkede Alman nüfuzu da artacaktır” denilmektedir. Ortaya çıkan bu durum Türkiye'nin de dikkatini çekmekte ve Türkiye'yi dış ticarete denge arayışlarına yöneltmektedir.

Yukarıda verilen bütün bilgilerden ulaşılan sonuç olarak dönemin Türkiye'ye yönelik Alman politikasının belirlenmesinde çeşitli kanal ve araçlardan gelen bilgiler işlenerek yıllık Türkiye raporları biçiminde ilgili birimlere aktarılmıştır. Bu raporların, karar verici konumdaki Alman kişi ve kurumlarına Türkiye ile ilgili planlama ve yürütecekleri politika ve uygulamalarında bu değerlendirmelerin önemli katkı sunmuş olması kuşkusuzdur.

1938 YILI RAPORLARI¹¹

I- Yıllık iç politika raporu (1938)

Alman Büyükelçiliği

Ankara, 14 Ocak 1939

Dışişleri Bakanlığına-Berlin

İçerik: Yıllık iç politika raporu (1938)

1938 yılında Türkiye'nin iç politik hayatının üzerine Atatürk'ün hastalığı ve daha sonra ölümünün gölgesi düştü. Onun durumu aydan aya kötüleşti, onun tarafından yüzyıllık geleneklere ve bu geleneklere bağlı sınıfların direnişine karşı kurulan politik sistemin hayatta kalıp kalmayacağına dair endişeler arttı. Ancak modern Türkiye'nin iç işlerine aşına olan çevreler, Atatürk rejiminden hiçbir şüphe duymadılar. Onlara göre, Atatürk'ün ölümüyle ülkede huzursuzluklar veya hatta devrim tarafından devrilen sınıfların silahlı isyanları olabileceği düşüncesi baştan beri gülünçtü. Bu nedenle bazı aydın ve politikacılar arasında kısmen endişeler ve korkular ifade edilmişse de bunlar, yalnızca Atatürk'ün yerine uygun bir halef bulunup bulunamayacağı sorununa dikkat çekmişlerdi. Bu düşüncede olanların kaygısı, Atatürk'ün ölümüyle ülkenin politik liderlik katmanı arasında Diadochi savaşları¹² yaşanarak iç istikrarının sarsılıp, kurulan düzenin devamının tehlikeye girebileceği düşüncesinden kaynaklanmaktaydı. .

Ancak tüm klaygıalr temelsiz çıkmıştır. Ülkenin politik liderlik katmanı, neredeyse tek bir ses olarak İsmet İnönü'nün seçilmesini destekleyerek ve böylece Atatürk'ün yerine layık bir kişiliği ön plana çıkararak örnek bir vatansever disipliniyle hareket etmiştir. Geçiş, en ufak

¹⁰ Bıyıklı, Mustafa. “Kaynakçalı ve Açıklamalı Atatürk Dönemi Türk Dış Politikası Kronolojisi”, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sa. 22, Aralık 2008, s. 347-388.

¹¹ Politisches Archiv des Auswärtigen Amts (PA/AA); Regal: 0, Karton: 4490, Bestand: Konstantinop./Ankara, Politische Übersichten 1936-1940, Band 2.

¹² Diadochi/Diadokhoi, Büyük İskender'in halefi niteeliğinde olan generalleri arasında, ölümünden sonra imparatorluğunu kimin yöneteceği konusunda yapılan bir dizi çatışma.

bir zorluk veya iç huzursuzluk olmadan gerçekleşmiştir. Yeni Başkan, ülkenin Atatürk'ün çizdiği yolda ilerlemeye kararlı olduğunu kesin bir şekilde belirtmiş, dolayısıyla Anayasa'da belirtilen ilkelerin daha otoriter veya daha liberal bir rejim yöneliminde değiştirilmesi yönünde bir beklenti oluşmamıştır. İsmet İnönü aynı zamanda, modern Türkiye tarihinin devrimci döneminin bittiğini ve şimdi normalleşme ve uzlaşma döneminin gelmesi gerektiğini ilk günden itibaren açıkça belirtmiştir.

Bu hedef, zaten 1938'de Yüzellilikler¹³ olarak adlandırılan kişilerin affı ile hazırlanır. İsmet İnönü, Atatürk'ün hoşnutsuzluğu nedeniyle kenara itilen politikacılardan bazılarını, örneğin; General Kazım Karabekir ve tanınmış gazeteci Hüseyin Cahit Yalçın gibi bazı simalara devlet ve kamuoyundaki önceki itibarlarına yeniden kavuşmalarına olanak sağlar. Aynı zamanda, bazı yasaların ve ilkelerin uygulanması sırasında, İsmet İnönü'nün daha uzlaşmacı bir ruh haliyle hareket ettiği ve özellikle köylü nüfus ve dine duyarlı tabakalarda (eskiden) kalan bazı hınçları ve haksızlıkları yavaşça ortadan kaldırmaya çalıştığı/çalışacağı düşünülebilir. Ancak, İsmet İnönü, resmî görevlerini kişisel zenginleşme amacıyla kötüye kullananlara veya yaşam tarzlarıyla halka kötü örnek oluşturduğuna inanılan herkese karşı ise hoşgörüsüz davranacaktır. Onun hükümette yaptığı bazı değişiklikler bu etkene dayanmaktadır.

Bazılarınca, Atatürk'ün hastalığının ülkenin iç yapısı ile hükümetin enerjisini felce uğratacağı bekleniyordu. Bu bağlamda (Atatürk'ün ölümünün hemen sonrası değiştirilen) Dışişleri ve İçişleri Bakanlarının yanı sıra Savunma, İktisat ve Eğitim Bakanlarının da değiştirileceği beklenebilirdi. Ancak bu öngörü gerçekleşmedi. Hasta Atatürk, hükümetin enerjisini sürdürme kararı için yeterli otoriteye sahipti. Atatürk'ün hastalığı sırasında bile öfkeli tepkileri hâlâ bakanlar tarafından korkulan bir durumdu. Bu nedenle gevşemeye izin verilmedi. Ülkenin ekonomik ve kültürel gelişiminin ve içerdeki düzenin sürdürülmesi için planlanan çalışmalar -beklenenin aksine- 1938 yılı içinde de (sorunsuz) sürdürülmüş gibi görünmektedir. İçinde bulunulan yılda, hükümetin öncelikli konuları arasında, sanayi ve ulaşım araçlarının geliştirilmesi yer almaktaydı. Özellikle deniz taşımacılığına (ticaret filosunun artırılması ve limanların modernizasyonu) odaklanılmıştı. Türk endüstrisinin daha fazla gelişimi için ayrıca yeni bir dört yıllık plan hazırlandı. Bu planlamalar için büyük ölçüde Almanya ile işbirliğine gidildi.

Türk hükümeti, ülkenin maden kaynaklarını daha etkili bir şekilde kullanmak ve Atatürk'ün talimatıyla ülkenin hızla donatılması gereken kaynakları uygulamak için özel bir plan açıkladı. Buna göre Türk hükümeti, -Elçilik tarafından tahmin edildiği gibi- 1937 yıllık iktisat raporunda bu planların uygulanması ve ülkenin hızlı bir şekilde donatılması için gerekli kaynakların bir kısmını yurtdışından temin edilmesine yer vermişti. Bu kaynaklar raporda öngörüye uygun olarak İngiliz-Türk kredi anlaşması ve daha sonra Almanya'dan alınan 150 milyonluk kredi anlaşması ile sağlandı. Yıl sonuna doğru, hükümet, ülkenin ekonomik yapısı için öncelikli olan tarım sektörüne daha fazla çaba gösterme kararı aldığını açıkladı.

¹³ Türk Kurtuluş Savaşı sonrası düşman iş birlikçisi olarak görülen ve 1 Haziran 1924'te TBMM kararıyla Türkiye'den sürgün edilen 150 kişi 16.07.1938 tarih ve 3961 sayılı *Resmî Gazete*'de yayınlanan 29.06.1938 tarih ve 3527 sayılı yasa ile İstiklâl mahkemeleri kararı ile mahkûm edilmiş olanlarla birlikte affedilmişlerdir. (Kurtuluş Savaşının daha ilk günlerinden itibaren, ulusal mücadeleye karşı tutum alan Yüzelliliklerin de içinde bulunduğu bazı asker sivil bürokratlar, gazeteciler, devlet adamları, Mudanya Mütarekesi ve 1 Kasım 1922'de Saltanat'ın kaldırılması sonrasında TBMM'nin tek egemen güç olması ile gelecek kaygısına düşmüş ve zaten ülkeden kaçmıştı.)

Ülke savunmasının geliştirilmesine özellikle önem verilen rapor döneminde, donanma ve hava kuvvetleri öncelikli olarak dikkate alındı. Çanakkale'deki tahkimat çalışmaları ilerlediği gibi, aynı şekilde, Selanik Paktı ile silahsızlandırılmasının kaldırıldığı Trakya'daki Türk-Bulgar sınırında yeni tahkimatlar da başladı.

Hem Alman hem de İngiliz kredileri büyük ölçüde askeri amaçlar için kullanılacaktı. Her yıl geleneksel olarak yapılan tatbikatlar geçen yıl ülkenin doğusunda, özellikle Kürt nüfusun yoğun olduğu bölgelerde gerçekleştirildi ve bununla, aynı zamanda, hâlâ süregelen huzursuzlukları bastırmak amaçlandı. Bu, şiddetli yöntemler kullanılarak gerçekleştirildi. Hükümet ayrıca, -sağdan veya soldan gelsin- yabancı ideolojilerin, Türk topraklarında yayılmasını acımasızca bastıracağından şüphe duymadığını belirtti. Bu doğrultuda komünist faaliyetlerle bağlantılı bazı vaka ve suçlular acımasızca cezalandırıldı.

Reich Türkiye Temsilcisi adına

II- Yıllık dış politika raporu (1938)

Alman Büyükelçiliği

Dışişleri Bakanlığına-Berlin

İçerik: Yıllık dış politika raporu (1938)

Ankara, 19 Ocak 1939

A100/39

Türkiye, haklı olarak 1938 yılını dış politika açısından başarı ve uluslararası güç ve etki alanının/uluslararası güç konumunun artışının yaşandığı ülkelerden biri olarak kabul edebilir. Sert diplomatik müzakerelerin ardından, Türkiye'nin 1938 yılında, Hatay olarak da bilinen Sandjak/Alexandrette sorununun çözümünü kendi lehine sağlamayı başarmıştır. Yüzölçümü ve nüfusu açısından küçük ancak stratejik ve ulaşım açısından önemli bir bölgenin fiili egemenliğini elde etmiştir. Türkiye bunu, hiçbir bedel ödemediği için, bu başarı daha da değerlidir. Ayrıca, Bulgaristan ve Balkan Birliği arasında imzalanan Selanik Anlaşması ile Trakya'daki askersizleştirilmiş bölgenin kaldırılmasını sağlayarak, bu bölgede Türkiye'nin tam denetimini sağlamış ve böylece Lozan Antlaşması'ndan kaynaklanan son sınırlamayı ortadan kaldırmayı başarmıştır. 1938 yılında Avrupa'da yaşanan yoğun siyasi gerginliklere rağmen Türkiye, doğrudan etkilemese ve çeşitli denemelere ve baskılara maruz kalmış olsa da stratejik konumunu ustalıklı kullanarak, tüm büyük devletler katında cazibesini sürdürmeyi başarmış, ancak hiçbirini ulusal çıkarları yönünde kazanamamıştır.

Türkiye son yıllarda Balkanlar ve Orta Doğu'da aktif katkı sağladığı bir ittifak sistemleri kurabilmişti. Ancak bunlardan Saadabad Paktı, savaş durumu için gerçekte çok bir önem ifade etmediği gibi Balkan Paktı da yavaşça çözülmeye başlayan bir yapı olarak öngörülmekteydi. Türk görüşüne göre ise bu yapıda bir sistem olsa da geçen yılki Avrupa krizinin doruğunda (bu ittifaklar) beklenmedik bir şekilde başarılı oldu. Türkiye, müttefikleriyle birlikte, büyük güçler arasında ortaya çıkabilecek bir çatışmanın, sınırlarından ve komşulardan mümkün olduğunca uzak tutulmasını sağlama amaç ve çabasını sürdürdü.

Türkiye, diplomasi çalışmaları ile Balkan Paktı'nda sorunların çözümünün sağlanmasına yaptığı katkıya ek olarak, Balkanlarda mevcut durumun korunmasına ilgi gösteren devletlerle yakın diplomatik işbirliği içinde olmuştur. Bu bağlamda, Orta Avrupa'dan gelen tehlikenin yeniden gözden geçirilmesini ve bu tehlikenin Balkanlar'a (Bulgaristan'a) yayılmasını engellemeyi başarmıştır. Bunun sonucunda, topraklarının Avrupa kısmı ile henüz tamamlanmadığı Boğazların güvenliği için oluşabilecek tehlikelerden kaçınabilmiştir.

Türkiye'nin, aynı çizgide, Bulgaristan'ı Balkan Paktı'yla daha normal/yakın ilişkilere taşımak için harcadığı iyi ve sabırlı çabalarıyla dikkate değer bir katkıda bulunduğu iddia

edebilir. Türkiye'nin, Selanik Paktı'nın imzalanmasında belirleyici bir rol oynadığını da iddia etme hakkı vardır.

Atatürk'ün ölümünün "taht varisleri" arasında iç politik sorunlara ve böylece ülkenin dış güç pozisyonunda sadece geçici bir zayıflığa yol açacağı kaygıları ülke liderliği tarafından bir disiplin içinde aşıldı. Böylece ülkenin ulusal prestijinin azalmasına veya iç politika sarsıntısına yol açmadan bu süreç atlatıldı.

Geçtiğimiz yıl, büyük güçler arasında İngiltere, Türk dış politikasında en fazla ayrıcalık elde eden ülke olmuştur. Özellikle Avrupa'da artan gerilimler göz önüne alındığında, Türk-İngiliz ilişkileri her iki tarafça özenle sürdürülmüştür. Zira Türkiye, İngiltere'yi hâlâ yalnızca genel barışın sürdürülmesi için değil, aynı zamanda, ülkesinin Akdeniz sınırlarının bütünlüğünün korunması bağlamında da en iyi garanti olarak görmektedir. Temel ekonomik çıkarlar göz önüne alındığında da her iki ülke yakın işbirliğini sürdürme konusunda aynı düşüncede olmuştur: İngiltere Almanya'nın Türkiye'de, bu kritik köprü ülkesinde, aşırı güçlü hale gelmesine izin vermeme politikasını izlemiş ve Türkiye'nin, Alman ekonomik ve buna bağlı olarak politik bağımlılığına düşmemesi için çaba harcamıştır. Ancak Türkiye, İngiltere ile mevcut yakın ve güvenilir ilişkilerine rağmen, eylem serbestliğini koruma konusunda titiz bir şekilde davranmış ve İngiltere tarafından uygulanan baskıyı başarılı bir şekilde reddetmiştir.

Fransa ile ilişkiler Hatay/Sancak sorunu çözüldükten sonra yıl boyunca giderek normalleşmiştir. Türkiye tarafından iptal edilen Türk-Fransız dostluk anlaşmasının yeniden onarılmasıyla Fransız prestiji kısmen dengelemiştir. Ancak yılın sonuna doğru, 1936'da imzalanan Fransız-Suriye anlaşmasının onaylanması konusundaki Fransa'nın tereddüt eden tutumu ve Suriye'nin Türk arzularından korunması gerektiği iddiasını içeren bu yeni politika değişikliğini haklı çıkarma girişimi, her iki ülkenin ilişkisini yeniden germiştir.

İtalya ile ilişkiler geçen yıl temelde değişmeden kaldı. İtalyan-İngiliz ilişkilerinin iyileşmesi, Etiyopya krizi çözüldükten ve Doğu Antlaşması imzalandıktan sonra Türk-İtalyan ilişkilerinde de bir gevşemeye neden oldu. Türkiye daha sonra İtalyan İmparatorluğu'nu tanımış ve İtalya'nın Boğazlar/Montrö Sözleşmesi'ne sonradan katılmasını sağlamayı başarmıştır. Bu sorunların çözülmüş olmasına karşın, Türkler arasında hâlâ İtalya'ya yönelik köklü güvensizlik duygusu devam etmiştir.

Sovyet Rusya ile olan ilişkiler, rapor yılı boyunca özellikle belirgin bir olay olmadan dostane bir şekilde devam etmiştir. Moskova'da beslenen umut, İnönü'nün devlet başkanı seçilmesinin Türk dış politikasında eski Rus rotasına dönüşü getireceği yönündeydi, ancak bu umut gerçekleşmemiştir. Türkiye büyük komşusuyla dostane ilişkiler sürdürmeyi hâlâ istediği ama ona bağlı olmamayı hedeflediği (politik) tutumunu sürdürmüştür.

Almanya'nın dünya çapındaki etkisinin artması Türkiye'de derin bir iz bırakmış ve genellikle samimi bir hayranlık uyandırmıştır. Bununla birlikte, Almanya'nın Orta ve Güneydoğu Avrupa'daki güç pozisyonunun artırması, düşmanlarımız ve özellikle İngiltere tarafından "doğuya yönelik Alman baskısı" ve dolayısıyla Türkiye'ye karşı büyük bir tehdit olarak sunulmuştur. Bu durum başlangıçta buradaki bazı çevreleri endişelendirmiştir. Ancak içinde bulunduğumuz yıl içerisinde bu tutum, Türkiye'nin ilişkilerini olumlu bir şekilde geliştirerek gerçekleşen gelişimi kabul etmenin daha akıllıca ve gerçekçi bir politika olduğu gerçeğiyle değiştirilmiştir. Temmuz 1938'de imzalanan ticarî anlaşma ve özellikle Reich Ekonomi Bakanı Funk'un ziyareti sırasında yapılan kredi anlaşması konusunda temel yaklaşım, Türkiye'nin tüm dünyanın görebileceği bir biçimde Almanya ile olan mevcut sıkı ekonomik ilişkilere, tüm uyarılara ve telkinlere rağmen bağlı kalmayı düşündüğünü açıkça

ortaya koymuştur. Ayrıca Türkiye, geçen yılın sonlarında Almanya ile iyi politik ilişkilere daha fazla vurgu yapmayı ve bu ilişkileri sadece özel görüşmelerde değil, herkesin görebileceği bir şekilde ve Almanya'nın isteklerine uygun bir tavır sergileyerek göstermeyi önemsemiştir.

Yılın sonuna doğru, Boğazlar Sözleşmesi'ne Almanya'nın katılımı konusundaki gecikmeli teklifi kabul etme niyeti, bu bağlamda temel bir öneme sahiptir.

Ayrıca çeşitli fırsatlarda, hatta basında, uzun yıllardan sonra ilk defa Almanya ve Türkiye arasındaki silah kardeşliği hatırlatıldı. Yetkili birçok kaynaktan, Türkiye'nin Almanya'ya karşı olası bir ittifakın ne barışta ne de savaşta bir parçası olmayı düşünmediği, ancak aynı zamanda Almanya ile bir ittifakı da kabul etmediği açıkça belirtildi. Bu politik işbirliğinin sınırlanmasına rağmen, Türkiye ile Almanya arasındaki ilişkilerin geçen yıl olumlu bir şekilde geliştiği ve her iki tarafın da ilgili şekilde sürdürülmesi durumunda daha umut verici bir genişleme beklenmesinin mümkün olduğu düşünülebilir.

Gesandter Kroll

1939 YILI RAPORLARI¹⁴

I- Yıllık iç politika raporu (1939)

Alman Büyükelçiliği

Dışişleri Bakanlığına-Berlin

İçerik: Yıllık iç politika raporu 1939

Ankara 12 Ocak 1940

e.o. A 194/40

Geçen yıl Türkiye'deki siyasi hayatın ağırlık noktası dış politika konularına odaklanmış olsa da, 1939 yılı iç siyasi olaylar açısından özel bir ilgiyi hak etmektedir. Çünkü 1939'un sonunda, Atatürk'ün ölümünden sonraki ilk yılın, onun eserinin sarsılmadan varlığını sürdürebileceğinin bir kanıtı olup olmadığı sorusu doğal olarak akıllarda yer bulacaktır. Geçen yılki büyükelçilik raporunda belirtildiği gibi, bu ülkenin iç işlerine aşına olanlar için Kemal Atatürk tarafından inşa edilen devletin ve kurduğu rejimin sadece Atatürk'ün varlığına dayalı olmadığından şüphe yoktu. Atatürk'ün yakın ve deneyimli işbirlikçisi İsmet İnönü'nün onun halefi olarak tek ve oybirliğiyle seçilmiş olması, yeni Türkiye'nin politik lider sınıfının, devletin varlığı için hayati anlarda ulusal disiplini ve sorumluluğu sürdürme yeteneğini göstermişti. Bununla birlikte, İnönü'nün iktidarının başlangıcında, sadece onun kişisel muhalifleri değil, ona tamamen sadık olan Türk çevrelerinde bile, ülkeyi beklenen dış politika ve belki iç politika fırtınalarından sakın bir şekilde yönlendirecek kadar güçlü bir kişilik olup olmadığı konusunda kaygılar vardı.

Çünkü Atatürk'ün ölümünün ardından ilk haftalarda onun büyük kişiliğine olan saygı ve kaybetmenin üzüntüsü, mevcut görüş ayrılıklarını ve farklı eğilimleri geri plana itecek kadar derindi. Ancak zaman içinde, Türk Devrimi'nin bazı yönlerine ve Atatürk'ün reform çalışmalarına karşı bazı memnuniyetsizliklerin yüzeye çıkacağı beklenebilirdi. Yeni devlet başkanının kişisel nedenlerle bazı önemli kadro değişiklikleri, bir dizi önemli kişiyi etkilemişti. Örneğin; önceki dönemde genel olarak sevilen Başbakan Celal Bayar, deneyimli ve akıllı Dışişleri Bakanı Rüştü Aras, hırslı ve etkin İçişleri Bakanı Şükrü Kaya, Savunma Bakanı Kazım Özalp gibi etkin ve güçlü kişiler önceki güçlü konumlarını kaybetmişti. Bu kişilerin yanı sıra, hayal kırıklıklarının ve durumundan memnun olmayanların birlikte hareket etme potansiyeli hükümete yönelik bir tehlikeyi barındırıyordu. Böyle bir gelişme, zaman

¹⁴ PA/AA, aynı yer.

içinde, gözden düşenleri, hoşnutsuzları bir araya getirerek bir muhalefetin çekirdeğini oluşturabilecekti. Bu güçler İsmet tarafından atanmış yeni politikacıların görevden alınması için eleştiriyi harekete geçebilecek bir muhalefeti oluşturma yeteneğine sahipti.

Bu nedenle, Atatürk'ün ölümünden sonra Türkiye'nin iç siyasal olaylarını zorlaştıran ve onun çizdiği yolda sakin ve engelsiz bir şekilde yürümeye devam edilmesini engelleyebilecek yeterli koşullar vardı. Buna karşın, geçen yıl ülke içerisinde siyasal açıdan belirgin bir muhalefet işareti görülmemesi oldukça dikkat çekicidir. Kemalist rejim, kurucusunun ölümünden bir yılın üzerinde bir süre geçtikten sonra bile, hâlâ, sağlam ve istikrarlı bir şekilde varlığını sürdürmektedir. Şu an için inşaatta herhangi bir çatlak görülmediği kabul edilmelidir. 1939 yılının Türkiye için sakin, düzenli bir gelişim veya gururlu başarılar yılı olmadığını da göz önünde bulundurmak gerekmektedir. Ancak ülke, dış politika açısından, sonuçları ağır olan önemli kararlarla karşı karşıya bulunmaktadır.

1939 yılı gelişmekte olan Türkiye'yi ekonomik olarak birçok zorlukla karşı karşıya bırakmıştır. Bu yıl içerisinde Türkiye'nin, Atatürk tarafından belirlenen ve yaklaşık 20 yıldır büyük bir başarıyla uygulanan geleneksel dış politika temelinden sapması, dış ekonomi politikasının yeniden düzenlenmesi ve savaşın etkileri nedeniyle uzun yıllar süren ekonomik refahın çöküşü ve son olarak yılın sonuna doğru meydana gelen deprem ve büyük sel felaketi gibi ulusal sıkıntılar yaşanmıştı. Bu olumsuz gelişmeler, ülkenin finansal ve ekonomik refahı, askerî kapasitesi ve en önemlisi halkın genel ruh hali üzerindeki olumsuz etkileriyle birleşerek Türkiye'yi yeterince zorlamıştır. Ancak tüm bunlar, açıkça görülen hoşnutsuzluk belirtileri olmadan, örnek bir ulusal disiplinle göğüslenmiştir. Bunda, "Prusyalı" İsmet'in sert idarî disiplini, bazı finansal skandalların açığa çıkarılmasındaki kararlılığı, tasarruf önlemleri, özellikle maaş kesintileri, çalışma saatlerinin uzaması gibi sıkı kurallar, bu sürecin sorunsuz atlatılmasına katkısı olmuştur. Ya değilse (İsmet'in) doğu kültürüne göre zaman zaman sıkıcı görünebilecek kuru ve mizahsız tavrı, Türklerin anlaşılabilirlik/kabul edilebilirlik sınırlarını zorlayabilirdi.

Çünkü Atatürk, sert davranışları, tahmin edilemezliği ve paşaların tuhafılarıyla bazı düşmanlıklar çekmiş olsa da onun döneminde "Yaşatmak ve Yaşatılmak" ilkesi geçerliydi. O, deneyimli bir politikacının sezgilerine ve büyük bir halk önderinin saygınlığına sahipti. Açık bir otokratik yönetimine rağmen, tüm bağlılarının, en azından hükümet işlerine/devlete katkıda bulunma inancını sürdürmelerini sağlamıştı.

Bu nedenle, İsmet'in yönetimini eleştirmek için elverişli noktaların eksik olmadığı bir dönemdi. Yeni devlet başkanı, Atatürk döneminin sıkı otoriter yönetiminden, liberal ve evrimsel bir yönetime evrilerek kişisel farkını belirgin bir şekilde ortaya koymak istedi. Özellikle basın özgürlüğünü genişletti. Bu nedenle, halkın geniş kesimlerinde mevcut olan "rahatsızlık" duygusunu ifade etmek için fırsat sunabildi.

Böyle bir eleştiriye rağmen veya en azından nadir durumlarda ve oldukça yumuşak bir şekilde ifade edildiğinde, Türk halkının İsmet'in yönetimi hakkında memnun olduğu veya en azından İsmet'in böyle bir düşünceye sahip olduğu sonucuna varılmamalıdır.

Her ne kadar herkes Cumhurbaşkanı'nın kişisel dürüstlüğünü, bitmek bilmeyen çalışkanlığını ve sıkı bir görev bilincini onaylayabilirse de yeni politika ve ülkedeki sorunlar, Türk halkının geniş kesimlerinde rahatsızlık hatta baskılanmış bir ruh hali yaratmıştır. Özel sohbetlerde bazen acı sözler sarf edilmektedir. Bunun dışarıdan görünmeyişinin ise özel nedenleri vardır. Türklerin büyük bir kısmı kırsal bölgelerde çiftçi olarak yaşadıklarından, yüzyıllar boyunca politikaya ve yönetime duyarsız bir tutum sergilemektedirler. Hükümet en fazla bir zorunlu kötülüktür. Türk atasözü olan "Beğenin Beğenmeyin, Her şey Allah'tan" bu

tutumu anlatmaktadır. Bereketli bir yıl olsun veya mahsul satılamaz hale gelsin, zamanlar iyi geçsin veya bir çiftçinin emeğini karşılansın, depremler veya savaşlar gelsin, sonuçta her şey Allah'ın takdiridir, anlayışındadır. Politika, büyük şehirlerdeki aydınlar ve özellikle gazeteciler, milletvekilleri ve yüksek memurların işi olan bir şeydir, yani bir "meslek" meseledir.

Bu (şehirli) çevreler, muhtemelen haklı bir şekilde, İsmet Paşa'nın demokratik davranışlarını aceleci adımlara sürüklememeye dikkat etmekteydiler. Çünkü İsmet'in hassas, intikamcı ve hesap soran bir kişi olduğunu ve gerektiğinde Atatürk'ün önceki yılları kadar acımasız bir şekilde hareket edebileceğini çok iyi bilmekteydiler.

Bu nedenle, büyüyen zorluklara ve gerçekten ciddi sınavlara rağmen İsmet'in yönetiminin tehlikede olup olmadığı sorusu akla geldiğinde, bu soru olumsuz yanıtlanmalıdır. En iyi ihtimalle, bir bakanlar kurulu değişikliği olabilir, ancak bizim için önemli olan, ülkenin dış politikasının büyük ölçüde değişmeyeceğidir. Çünkü dış politikada etkili ve aynı zamanda kabine içinde en güçlü kişi olan Dışişleri Bakanı Saraçoğlu'nu İsmet'in yakın bir gelecekte göndermeyeceği bilinmektedir. Ancak ülkede şu anda mevcut olan rahatsızlık, hükümeti dikkatli olmaya teşvik etmeye ve Türkiye'yi savaşa aktif bir şekilde dahil etmek gibi toplum nezdinde popüler olmayan bir karardan kaçınmaya yardımcı olabileceği tahmin edilmektedir.

Reich Türkiye Büyükelçisi adına

II- Yıllık dış politika raporu (1939)

Alman Büyükelçiliği

Dışişleri Bakanlığına-Berlin

İçerik: Yıllık dış politika raporu 1939

Ankara, 10 Ocak 1940

e.o. A 168/40

1939 yılı, yeni Türkiye'nin tarihine etkileri ağır olan kararların alındığı bir yıl olarak geçecektir. Türk dış politikasının temelini atan ve neredeyse 20 yıl boyunca sıkı bir şekilde uygulanan Atatürk'ün koyduğu temel ilkeye karşı, yani tüm büyük güçlerle dostça ilişki kurmak ama hiçbirine taraf olmamak ilkesine karşı, yeni Türk devlet başkanı İsmet İnönü Türkiye'nin batı demokrasilerinin kaderiyle bağdaştırmayı gerekli görür. Bu gerek üzerine İngiltere ve Fransa ile üçlü anlaşma yapacaktır. Atatürk'ün deneyimli ve dikkatli Dışişleri Bakanı Rüştü Aras'ın yerine eski Adalet Bakanı Şükrü Saraçoğlu'nu atar. Bu tür bir gelişme, 1939 yılının ilk aylarında, Türk ilişkilerini iyi bilen kişiler tarafından dahi haklı olarak imkansız olarak kabul edilebilirdi. Hatta her ciddi Türk politikacı, böyle bir tahminin Türk dış politikasının denenmiş ilkelere aykırı olduğunu düşünür ve kesin bir şekilde reddederdi.

Gerçekten de 1938/39 yılbaşında Türkiye'nin dış politika durumu böyle bir gelişmeyi tetiklemek için uygun değildi. Son yıllarda, derinlemesine değişikliklere uyum sağlama dışında, ülkenin dış politika pozisyonu önemli ölçüde değişmemişti. Tüm büyük güçlere karşı ilişkiler dostane veya en azından düzgün görünüyordu. İngiltere, son yıllardan beri İtalya-Habeşistan Savaşı'ndan bu yana, siyasî olarak en elverişli güç olarak konumunu sürdürmüş olsa da, Türkiye, İngiltere ile sözleşmeye dayalı bir ittifakın ötesine geçmemeye özen göstermişti.

Rusya'ya karşı ilişki geleneksel olarak dostane idi. İsmet İnönü'nün Rusya'ya yakın olduğu bilinenin etkisi altında, Atatürk'ün son hükümet yıllarında belirli bir ölçüde kaybolan sıcaklığı yeniden kazanmaya başlamış gibi görünüyordu. İngiltere'ye olan ilişkilerdeki özel sıcaklık, Hatay'ın Türkiye'ye katılmasına hâlâ direnmeyi sürdüren Fransa ile olan ilişkilerdeki soğuklukla dengelemişti.

Türkiye'nin İtalya ile ilişkileri herhangi bir akut gerilim olmaksızın, tüm olası güvensizliklere rağmen düzgün ve hatta 1938'de İtalyan İmparatorluğu'nun tanınması ve Türkiye'nin (iç savaş sürecindeki İpanya'damilliyetçi cephe) Franco ile diplomatik ilişkiler kurmasından sonra daha da iyileşme umutlarına sahipti.

Almanya ile olan ilişkiler ise ekonomik olarak, yeni Türkiye'nin kurulmasından bu yana henüz ulaşılmamış bir düzeye gelmişti. Çünkü Almanya ile karşılıklı ticaretin (ihracat ve ithalât toplamı) 300 milyon RM sınırını ilk kez aştığı görülüyordu. Yılın başında Almanya ile Türkiye arasındaki kredi anlaşmasının imzalanmasıyla Türkiye, dünya çapında görünür bir şekilde, hatta göze çarpan bir şekilde, işbirliğini sürdürmeyi değil, genişletmeyi amaçladığını ortaya koymuştu. Bu nedenle Türkiye'nin sonunda İngiliz ekonomik çevresine tamamen kaymasıyla ilgili düşmanlarımızın olası zaferlerini düzeltmiş oldu. Türk dış ekonomik ilişkiler politikasında Alman pazarına bu kadar geniş bir şekilde yönlendirmeye karar verilmesi, herhangi bir politik anlaşmazlığın olmamasını, hatta güvenilir bir politik ilişkiyi gerektirmektedir.

Gerçekten de iki ülke arasındaki verimli ekonomik işbirliğinin, yıl sonuna doğru politik ilişkilerine de hissedilir bir etkisi inkar edilemezdi. Yıllarca ertelenen sorunların çözümü şimdi tatmin edici bir şekilde bulunmuştu. Basında ve etkili siyasî figürlerin açıklamalarında, Alman-Türk silah kardeşliğinin anısı birçok yıl sonra yeniden canlandırıldı. Yetkili Türk kaynakları tarafından tekrar tekrar açıkça belirtildi ki Türkiye için Almanya'nın karşısında yer almaya yönlendirilen bir ittifaka katılma olasılığı hem barış zamanında hem de savaş zamanında söz konusu değildir.

Ancak Almanya'nın Çekoslovakya'ya müdahalesi ve Alman-Romen Ekonomi Anlaşması'nın imzalanmasıyla Türkiye'nin tutumunda belirli bir değişiklik başlamıştır. Özellikle Rusya ile ekonomik anlaşmaların imzalanması, Türk siyasetinde büyük bir sinir hali yaratmıştır. Çekoslovakya'nın koruyucu devlete dönüşmesi ve anlamlı bir şekilde Rusya ile ekonomik anlaşmaların imzalanması, Türk politika çevrelerinde büyük bir heyecana yol açtı.

Almanya ile yakın işbirliği içinde olan Türk çevrelerinde bile, Çek ve Moravya'nın ilhakını, daha önce etnik nedenlere dayalı Alman revizyon politikasından bir sapma olarak görülmüştür. Ayrıca "yaşam alanı" ilkesinin ilanı, savaş öncesi emperyalizme geri dönüş olarak görülmüştür. Türkiye, böyle bir politikanın Balkan Antantı'nın varlığına ciddi etkileri olacağını ve Karadeniz'e doğru iddia edilen Alman genişleme planlarının gerçekleştirilmesine yönelik bir onay ve belirleyici bir adım olduğunu düşünür. Bu ilk ve daha duygusal tepkiyi, daha sonra Alman politikasını Balkan ve Ortadoğu'ya yönelik planlarından kaynaklı güvensizlik takip etse de kısa sürede bu tepki, daha mantıklı ve anlayışlı bir tutuma evrilir. (Bu bağlamda) Balkanlar'da olası bir Alman ilerlemesinden duyulan kaygı, İngiltere'nin sıkı bir şekilde sürdürdüğü ittifak girişimine Türkiye'nin katılması için yeterli değildi. Bu yöndeki İngiliz çabalarına karşın Yunanistan ve Romanya'ya ek olarak Türkiye'ye de bir garanti dayatma çalışmalarına Türkiye kararlı bir şekilde direndi.

Türk Hükümeti, İngiliz Büyükelçisinin tekrarlanan girişimlerine karşılık, kendisini tehdit altında hissetmediğini ve "koruma altına alınmış devletler" arasına girmeye istekli olmadığını açıkça belirtti.

Ancak geçen yıl (1938) yedi Nisanda İtalya'nın Arnavutluk'taki eylemi tamamen yeni bir durum yarattı. Türkiye, bunu uzun süredir korkulan İtalyan saldırı planlarının bir onayı olarak gördü ve bu, Arnavutluk'un güçlü bir askeri üs haline getirilmesine dair hızlı gelişmelere dair haberlerle daha da güçlendi. Balkanlar'a yönelik İtalyan ilerleyişi ve Almanya'nın Çekoslovakya ve Romanya'daki önceki hareketleri, Türkiye için Mihver

devletlerinin Balkanları yaşam alanlarına dahil etmek ve Berlin-Roma Mihveri'ne ekonomik ve siyasi bağımlılık getirmek amacıyla uzun süredir planlanmış bir işbirliğinin bir parçası olarak görüldü. Bu durum, Türklerin karar verme sürecinde, İngiltere ve Fransa tarafından iddia edilen tehlikeler karşısında bir korunma arayışına katkıda bulunacağı şeklinde yorumlandı.

Bu nedenle 12 Mayıs 1939'da İngiltere ile Türkiye arasında ve 23 Haziran'da Fransa ile Türkiye arasında bir ön anlaşma yapıldı. Aynı gün Fransa'nın Hatay'ı Türkiye'ye bırakma karşılığında talep ettiği fiyatı ödemesi gereken Türkiye ile Türk-Fransız anlaşması yapıldı. Türk Hükümeti bu önemli kararı almaya karar vermeden önce, komşu Sovyetler Birliği'nin onayını alması gerektiğini düşünmüştü. Potemkin ile 28 Nisan-5 Mayıs tarihleri arasındaki ziyareti sırasında yapılan görüşmeler sonucunda, Sovyet Rusya'nın Türk dış politikasının yeni çizgisine itiraz etmediği, hatta onayladığı yönünde kesin bir izlenim oluşmuştu.

Ayrıca, Sovyet Rusya'nın yardımcı Dışişleri Bakanı ile yapılan görüşmeler sırasında Sovyetler Birliği'nin Avrupa'daki büyük güç gruplarının arasında tercihini yaptığı ve temelde İngiliz kuşatma cephesine katılmaya hazır olduğu konusunda bir inanca varılmıştı.

Geçtiğimiz yılın dış politika faaliyetinin bu bölümünde, Batılı devletlerle yapılan ön anlaşmalardan Alman-Rus uzlaşmasına kadar, Türkiye, Balkan Paktı ve Saadabad Paktı'nın üyelerini kendi yeni yolunda uzlaştırmaya çalıştı. Böylece bu iki pakt sisteminin gevşemesini önlemek ve hatta mümkünse Balkan ve Orta Doğu'daki dost devletleri yeni yolu doğrultusunda kazanmak istedi. Türkiye, ittifak anlaşmalarının tamamen savunma amaçlı olduğuna dair tüm taraflara güvence verme çabasıydı. Romanya Dışişleri Bakanı Gafencu'nun 11-13 Haziran tarihleri arasındaki ziyareti sırasında, Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki savaş durumuna yönelik taahhütlerini sınırlama karşılığında Balkanlar'ı anlaşmalardan çıkarmayı düşündüğü ima edildi. Ancak sonradan İngiltere ve Fransa'nın baştan itibaren Balkan bölgesini yardım taahhütlerine dahil etmekte ısrar ettikleri ortaya çıktı.

Sonunda (İngiltere ve Fransa ile) başlayan son anlaşma müzakerelerinde Türkiye, siyasî, askerî ve ekonomik alanlarda her seferinde daha fazla ve daha ileri taleplerle maksimum fayda sağlama girişiminde bulundu. Aynı zamanda kendi pozisyonları için kritik olan Moskova'daki Büyük Güçlerin müzakerelerinin sonuçlarını beklemek ve Avrupa krizinin daha fazla gelişmesini beklemek için zaman kazanmaya çalışıldı. Türk-İngiliz-Fransız müzakerelerinin güçlkle ilerlediği o günlerde Türkiye, Almanya ile Sovyetler Birliği arasında bir uzlaşmanın mümkün olabileceğini beklemiyordu. Alman-Rus anlaşması, Türkiye'yi sonradan yapılan tüm aksi iddialara karşın beklenmedik bir şekilde sarstı. Ancak savaş, şaşkınlığını üzerinden atmadan ve yeni durumu sakın bir şekilde düşünmeden önce patlak verdi ve Türkiye'yi İtalya'nın Almanya'nın yanında savaşa katılması durumunda önceki anlaşmalardan kaynaklanan yükümlülüklerini yerine getirip getirmemek konusunda bir soruyla karşı karşıya bıraktı.

İtalya'nın çatışmadan uzun süre uzak kalması olasılığına ciddi olarak kimse inanmıyordu. Zira yeni durumun İtalya'nın mevcut isteklerine uygun olacağına inanılıyordu. Ancak aynı zamanda İngiltere'nin, İtalya'ya, tarafsız kalması karşılığında kabul edemeyeceği koşullar öne süreceğine de inanılıyordu. Daha sonra gelişen olaylar Türkiye'yi yanılttı ve Batı Müttefikleri'nin yanında savaşa katılma kararından muaf bıraktı. Ancak İtalya'nın savaşa katılmasının ardından İngiltere ve Fransa ile yapılan sözleşmelerden doğan yükümlülüklerini yerine getirme niyetinde olduğu konusunda ciddi şüphe bulunmamaktadır. Tüm beklentilere rağmen savaşın Akdeniz ve Balkanlara yayılmadığı gerçeği, Türkiye'ye, Başbakanın 11 Eylül

1939'daki TBMM'de yaptığı açıklamasında belirtildiği gibi, çatışmadan uzak durma fırsatı verdi. Ancak bu açıklamada Türk hükümetinin İngiltere ve Fransa ile nihai bir anlaşma yapmak için müzakereleri en kısa sürede sonuçlandırma kararı da vurgulandı.

Türkiye ile Almanya arasındaki ilişki, Türkiye'nin Almanya ile doğrudan herhangi bir anlaşmazlık meselesi taşımadığı gerçeği üzerine kuruldu. Bu şekilde, savaşın yarattığı yeni durumda Türkiye'nin konumu, ileride değişmemek üzere belirlendi ve tekrar Rusya sorusuna yöneldi. Kızıl Ordu'nun Polonya'ya girişi, Sovyetler Birliği'nin tutumundaki anlaşılmaz değişimin neden olduğu güvensizliği ve şaşkınlığı daha da artırdı. Artık Romanya'nın hemen savaşa dahil edilmesi ve bu nedenle Balkanlar'da akut sorunlar yaşanacağı korkusu vardı. Ancak bu tehlike ortadan kalktığına, Türk Dışişleri Bakanı Saraçoğlu, ertelediği Moskova gezisine 21 Eylül'de başladı.

Saraçoğlu'nun Moskova'daki misyonu, sadece Türkiye tarafından değil, aynı derecede, hatta daha fazla, yeni müttefikleri İngiltere ve Fransa tarafından da belirleyici bir öneme sahipti. Çünkü Türkiye, bir yandan Batı Müttefikleri'ne açık bir şekilde destek vermesiyle ve diğer yandan ülkenin jeopolitik konumundan kaynaklanan Rusya ile olan dostluğunu sürdürme zorunluluğuyla birlikte Batı ile Doğu arasında bir köprü kuramazsa, karşı karşıya geldiği olağanüstü zor ve tatsız bir durumu hemen fark etti.

Türk Dışişleri Bakanı, Türkiye'nin Batı müttefiklerine olan bağlılığının başlatıcısı ve sadık bir destekçisi olarak kabul edildiği Moskova'da, kopan ilişkileri yeniden kurabileceğini umuyordu. Saraçoğlu'nun bu niyetlerle Moskova'ya gittiğinden şüphe yoktur. Ancak Kremlin'den, Rusya için olduğu gibi bizim için de bunun bir diplomatik oyun olmayıp, kesin bir karar olduğu net bir şekilde doğrulandığını öğrenilince büyük bir şaşkınlık yaşandı.

Ancak Türkiye, Sovyet Rusya'nın dış politikasındaki bu değişimin tarihî önemini çok geç anlayabildi. Bu bağlamda eski tarafsızlık politikasına geri dönebilmek için zamanın geçtiğini düşünmüş olabilir. Belki de zaman içinde, soğuk ilişkiler dönemini izleyen bir geçiş döneminden sonra Sovyetler Birliği ile eski dostluk ilişkilerini yeniden tesis etmenin mümkün olacağını düşündüler.

Üçlü ittifakın, şimdi tamamlanmış olan anlaşmaların imzalaması kaçınılmaz kabul ediliyordu. Aksi takdirde konjonktürdeki konumunu tamamen kaybetmek ve özellikle Hatay'ın ilhakını ve İtilaf Devletleri'nin finansal, ekonomik ve askerî yardımını tehlikeye atmak istemiyordu. Ayrıca, İngiltere ve Fransa'yı terk ettiğinde, gerçekten Rusya ve Almanya'nın yeniden güvenini kazanıp kazanamayacağını kim garanti eder? Bu nedenle, geleneksel dostun ani bir değişikliği karşısında bariz bir rahatsızlıkla 19 Ekim 1939'da İngiltere ve Fransa ile nihai anlaşmaların imzalanması için hareket edildi.

Türkiye, bu noktadan itibaren ulusal varlığını tehlikeye atan bir yola girdiğinin farkındaydı. Çünkü üç ittifak ortağı arasındaki dengesiz güç ilişkisi ve ülkenin coğrafî ve stratejik konumu göz önüne alındığında, Batı Müttefiklerinin, ittifak anlaşmalarının nihai olarak imzalanmasının ardından Türkiye'yi kendi amaçları için uysal bir araç haline getirmek için her türlü çareyi kullanacakları önceden tahmin edebilirdi.

Bu, 31 Ağustos 1939'da sona eren Almanya ile Türkiye arasındaki Clearing Anlaşması'nın¹⁵ yenilenmesine ilişkin görüşmelerde çok yakında ortaya çıkacaktı. Türkiye, Almanya ile ekonomik işbirliğini yenilemeye hazır olabilirdi. Ancak Batı Müttefikleri, Türkiye'nin acil olarak ihtiyaç duyduğu silah yardımı ve mali destek sağlama karşılığında Almanya ile ekonomik işbirliğini kesmeyi temel bir şart olarak koymuşlardı. Çünkü Türkiye

¹⁵ Kliring, ülkeler arasında ithalat ve ihracat işlemlerinde döviz kullanılmadan, mahsup ve takas yolu ile gerçekleştirilen dış ticaret türüdür.

ile Müttefikler arasındaki anlaşma ve özellikle bu anlaşma için önceden yapılan yardımlar, özgün amacını, yani doğu ve batı kuşatma bloğundaki güvenlik halkasını tamamlamayı, Rusya'nın bu halkadan çıkmasıyla kaybetmişti. Şimdi, en azından (jeopolitik) konumundan kaynaklanan askeri, ekonomik ve siyasi alanda elde edilebilecek avantajları toplamak isteniyordu. Türkiye'nin bu tutumu, ekonomik açıdan Almanya'ya karşı ekonomik ablukaya katılmasını içeren ve bizim için gerekli olan tedarik imkanlarını kesmeye yönelikti.

Politik açıdan, Türkiye'yi Balkan Paktı üyeliği ve Saadabad Paktı gibi anlaşmalarla aracılık etmeye zorlamışlardı. Bu şekilde, bu devlet gruplarını da zaman içinde İngiliz-Fransız cephesine katılmaya ikna etmeye çalıştılar. Türkiye'nin Bulgaristan'a önerdiği, nötr bir Balkan bloğuna katılma teklifi, ancak bu nötrlüğün aslında İngiliz-Fransız koalisyonuna yönelik bir kamuflaj olduğunu gösteriyordu. Saadabad Devletleri'nin bir konferans düzenlemek için yaptığı girişimler, aynı yönde hareket etmeyi amaçladı, ancak başarısızlıkla sonuçlandı ve Türk hükümetine Balkan ve Orta Doğu ülkelerinin, Türkiye gibi İngiltere'nin arabasına koşulmak istemediğini farkettiler. Ülkenin her geçen gün büyüyen ekonomik zorlukları, yıllardır Almanya ile olan ekonomik işbirliğiyle sıkı bir şekilde çalışan ticaret politikası hünerlerinin yapay bir ürünü olmadığını, her iki ülkenin yapısında köklenmiş bir karşılıklı tamamlama yeteneği olduğunu ortaya koyuyordu. Bu yeteneğin Batı Müttefiklerinin güzel ve cazip vaatleri ile kolayca değiştirilemeyeceğini gösteriyordu.

Bu nedenle, geriye dönüldüğünde, 1939'un Türk tarihine etkileri açısından kritik bir yıl olduğu ve Türkiye sadece yeni dış politika yolunun ülkeyi nereye götüreceğini bilmeden, hiçbir yöne bağlı olmayan, hareketsiz ve böylece büyük güçler arasındaki mevcut konumundan uzaklaştığı hissiyle bakabilir. 1939 yılı Türkiye-Almanya ilişkileri açısından, Türkiye'yi Almanya'ya karşı savaşa aktif bir şekilde katılması için zorlayan düşmanlarımız için başarılı olabilecek bir yıla evrilebilir. Türkiye, hâlâ tam hareket özgürlüğüne sahip olsaydı, kuşkusuz her türlü çabayı sarf eder ve gelecekte de mümkün olduğu kadar çatışmadan uzak kalmaya çalışır ve İngiliz-Fransız planlarının aracısı olmamak için kendini kullandırmazdı. Çünkü ülkenin bu savaşa katılmasının, bir şey kazandıracak değil, her şeyi zorlaştıracak kadar sıkıntılı olduğu, Polonya gibi her şeyi kaybetme riski taşıdığı bir gerçektir. Son haftalardaki ekonomik görüşmeler en azından Türkiye'nin veya Türk Hükümeti içinde etkili olan akımların, Batı Müttefikleri'nin baskısına rağmen ülkenin kaderini bağlamak için koşulsuz ve kesin bir şekilde mecbur olmadığını göstermiştir.

Türk politikasının geleneksel olarak dikkatli, soğukkanlı ve dengeli bir özelliği de Avrupa'da büyük güç grupları arasındaki mücadelenin sonucu tamamen netleşmeden, şu anda, tek taraflı ve kesin bir şekilde taraf olmayı reddetmesine uygun düşmektedir. Bununla birlikte, Türkiye'nin, Avrupa'daki bu mücadele hakkında şu anda seküler hedefler, daha derin nedenlerin anlaşılması ve çatışmanın gerçek nedenlerini yanlış anlamasını göz ardı etmemek gerekir. Türkiye, kıtadaki genç ve dinamik güçlerin ilerlemesini, küçük milletlerin bağımsızlığına ve bağımsızlığına yönelik bir tehdit olarak görüyordu. Bu, aynı zamanda kendisi tarafından büyük fedakarlıklar ve sadece yaklaşık olarak 20 yıl önce kazanılan ulusal bir devlet olarak bağımsızlığını da tehdit ediyordu. Türkiye, Almanya'nın zaferini elde etmesinden kaynaklanan bir tehditi algıladı. Ancak Almanya'nın zaferiyle İtalya'nın konumunun güçlenmesi ve böylece İtalya'dan gelen potansiyel tehlikenin artması ve daha da önemlisi, Sovyetler Birliği'nin geleneksel Rus savaş politikasına dönmesi nedeniyle yaşadığı alanın doğrudan tehlikede olduğunu değerlendiriyordu.

Bu nedenle, Türk dış politikasının gözü yeni yılda (1940) öncelikle Moskova ve Roma'ya çevrilecektir. (Politikamızın) başarılı olunması durumunda Türkiye'ye, ne Roma ne de Moskova tarafından tehdit edilmediğini, aksine bir zaferde yer almanın, adil ve sürdürülebilir bir Avrupa düzeni için savaşan yaratıcı güçlerin yanında yer almanın avantajlarını gösterebiliriz. Türkiye'ye, eski ve artık geçerli olmayan zamanın oyuncularının hiçbir şeyi korkutmadığına ve Almanya tarafında yer alınması durumunda ise kazanacak bir şeyleri olduğuna dair bir inanç kazandırılabilir. Alman diplomasisi bu amaç için değerli bir araç olabilir. Bu durumda, beklenen, Batı'nın Türkiye'yi aktif bir şekilde yanlarında yer almaya zorlayan baskısına karşı Türkiye mümkün olduğunca direnmek için elinden geleni yapacaktır.

Reich Türkiye Büyükelçisi adına

SONUÇ

Alman Dışişleri Bakanlığı arşivi araştırmacılara açık olup çok sayıda belge sunabilmektedir. Türk Dışişleri Bakanlığı arşivlerinin araştırmacılara açık olmaması nedeniyle Alman arşivleri özellikle Türk-Alman ilişkilerinin araştırılıp incelenmesinde özel bir önem arz etmektedir. Yalnız, burada şöyle bir tehdit yatmaktadır. Bu belgelerin -doğası gereği- Alman ilgi, bakış açısı ve çıkarlarına göre düzenlendiği, bilgi, yorum ve değerlendirmelerde de bunun öne çıkacağı göz ardı edilmemelidir. Bu anlamıyla belgelerdeki bilgi, değerlendirme ve yorumların tarafsız olması beklenemez. Bununla birlikte II. Dünya Savaşı arifesinde, bu büyük savaş hazırlığındaki Almanya'nın bakış açısını araştırmacılara ve konuya ilgi duyanlara sunar.

Yukarıda anlatılanlar bağlamında bu çalışmada şu sorulara karşılık verecek belgeler yer almıştır: Almanya'nın Türkiye'deki ekonomik çıkarları nelerdir? Politik açıdan nasıl bir taktik izlemektedirler? Askerî planları arasında Türkiye ile ilgili hangi amaç ve niyetleri var? Türkiye'nin diğer devletlerle olan politik ve ekonomik ilişkilerine dair düşünceleri nelerdir? Türkiye coğrafyası ve jeopolitiğinin Almanlar için önemi nedir? Türkiye hakkında bilgi kaynakları nelerdir? Bu bilgileri nasıl işlemektedirler? Güçlü Almanya'nın tehdidi ya da işbirliğine yakın olma konusunda neler düşünmektedirler? Alman teknik, askerî, ekonomik ve finansal gücü ile ilgili Türk tutumu hakkındaki değerlendirmeleri nelerdir? Alman işbirliği ve yardımına karşı tutumları ile gelecekteki olası tepkileri nelerdir? Genel olarak Türkiye'yi ve hükümet karar ve politikalarını nasıl okumaktadırlar?

Bu raporlarda yer alan bütün saptama, yorum ve değerlendirmelerin gerçek durum ya da olguyla tam olarak örtüştüğünü söylemek mümkün değildir. Değerlendirme yapanın yeteneği, (o dönemdeki) ruhsal durumu, dünya görüşü gibi etkenlerle bazı değerlendirmelerin hatalı olarak raporlara geçme olasılığı göz ardı edilmemelidir. Ancak bu raporları düzenleyen görevlilerin alanlarında uzman olduğu ve bu nedenle değerlendirmelerin büyük bölümünün gerçeklerle örtüştüğü de unutulmamalıdır. Bu bağlamda 1939 Yıllık İç Politika Raporu'ndan iki örnek aşağıda verilmiştir.

Bunlardan ilki gerçeklerle örtüşmektedir: *Yeni devlet başkanı (İnönü), Atatürk dönemi ve sıkı otoriter yönetimden dışarıya doğru liberal ve evrimsel bir yönetimle farkını belirgin bir şekilde ortaya koymak istedi. Özellikle basın özgürlüğünü genişletti. Bu nedenle, halkın geniş kesimlerinde mevcut olan "rahatsızlık" duygusunu ifade etmek için fırsat sunabildi.*

İkincisi ise isabetli bir değerlendirmedir: *Türklerin büyük bir kısmı, sonuçta çoğunlukla kırsal bölgelerde çiftçi olarak yaşadıklarından, yüzyıllar boyunca siyasete ve yönetmeye duyarsız bir tutum sergilemektedirler.. Politika, aslında büyük şehirlerdeki aydınlar ve özellikle gazeteciler, milletvekilleri ve yüksek memurların işi olan bir şeydir.*

Bu dönemde Almanya'nın Türkiye üzerinde önce ekonomik nüfuz kurması ve ardından buna koşut politik nüfuz kurarak Türkiye'yi müttefiklerden ayırıp mihvare çekmek istemiştir. Ancak İnönü'nün izlediği politika ne pahasına olursa olsun, bu savaşın dışında kalmaktan şaşmamıştır. Bu anda, Türk dışişlerinin duayenlerinden Kâmrân İnan'ın şu sözlerinin altı çizilmelidir: *Ancak unutmamak lâzım, barışın da bir fiyatı vardır. O fiyat çizgisinin millî açıdan çok iyi çizilmesi, dış dünyaca da bilinmesi lâzımdır. Her şeyi kabul edebilir ve sineye çekebilir imajı çok tehlikelidir. En etkili vazgeçirici kuvvet, kararlılıktır.. Dış politikada önemli bir konu da müzakere tekniği, kabiliyet ve tecrübedir. İnönü'nün bu konuda hakkını teslim etmek gerekir. Bu konuda Mudanya ve Lozan'da da yetenekli olduğunu göstermiştir. Bu değerlendirme Alman yıllık raporlarında da kendine yer bulmuştur.*

1938 ve 1939 yılında içerisinde ekonomi, toplum, savunma, jeopolitik alanları da içeren iç ve dış politika başlıklarında düzenlenen bu dört rapor bütüncül olarak değerlendirildiğinde, Almanya'nın, Türkiye'yi ekonomik olarak kendine daha çok bağlamak ve bu araçla politik açıdan da etki altına almak isteğini gözlemek mümkündür.

KAYNAKÇA

- Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi. (2015). *Türkiye Ekonomisi*. M.-Çatalbaşı, N (Ed.)
- Avcıoğlu, D. (1991). *Milli Kurtuluş Tarihi*. (c. 4). Tekin.
- Bıyıklı, M. (2008). Kaynakçalı ve Açıklamalı Atatürk Dönemi Türk Dış Politikası Kronolojisi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (22), 347-388.
- Deniz, M. (2018). *Alman Belgelerinde Türk-Alman İlişkileri (1923-1931)*. İlgü Kültür Sanat.
- Kroll, H. (2011). Bir Diplomatın Türkiye Anıları (1936-1943). (P. Tacar, Çev.). *Bellekten*, 75(272), 205-260.
- Kuneralp, Z. (1982). *İkinci Dünya Harbinde Türk Dış Siyaseti*. İstanbul Matbaası.
- Politisches Archiv des Auswärtigen Amtes (PA/AA); Regal: 0, Karton: 4490, Bestand: Konstantinop./Ankara, Politische Übersichten 1936-1940, Band 2.
- Resmî Gazete*. 12.05.1939, Sa. 4206.
- Resmî Gazete*. 16.07.1938, Sa. 3961.
- TC Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü. (1939). *Haricî Ticaret Yıllık İstatistik 1938*. Kısım 2, Mehmed İhsan Matbaası.
- TC Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü. (1940). *Haricî Ticaret Yıllık İstatistik 1939*. Kısım 1, Recep Ulusoğlu Basımevi.
- Yerasimos, S. (1992). *Az gelişmişlik Sürecinde Türkiye*. (c. 3). (B. Kuzucu, Çev.). Belge.

YAYIN İLKELERİ

Hakkari Review aşağıda belirtilen yayın ilkeleri çerçevesinde faaliyet yürütür.

1. Hakkari Review, yayın süreçlerinin her aşamasında BM Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarından Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin sağlanmasına yönelik amacı gözetir.
2. Hakkari Review'e gönderilen her çalışma öncelikle Editörler Kurulu tarafından ön incelemeye tabi tutulur. Ön inceleme kapsamında çalışma, dergi yazım kurallarına uygunluk gibi şekil şartları yanı sıra dergi kapsamına uygunluk, ilgili bilim alanına özgün katkı, ilan edilmiş etik ilkelere uygunluk gibi içerik şartları açısından değerlendirilir.
3. Ön inceleme sonucunda reddedilen çalışma gerekçesi ile birlikte, çalışmanın sisteme yüklenmesini takip eden on beş gün içerisinde sorumlu yazara iade edilir.
4. Ön inceleme sonucunda hakem incelemesine gönderilmesine karar verilen çalışmalar konu ve ilgili bilim alanına uygun ve en az birisi kurum dışından olmak üzere iki hakeme gönderilir.
5. Hakem değerlendirme süreci hakem ve editörler için ilan edilen Etik ilkeler çerçevesinde yürütülür.
6. Hakemlere değerlendirmeleri için bir ay süre tanınır. İhtiyaç duymaları halinde ek süre verilebilir.
7. Süre sonunda dönüş yapmayan veya incelemeyi kabul etmeyen hakem(ler) yerine yeni hakem(ler) belirlenir.
8. Hakem değerlendirmeleri sonucu iki hakemin de aynı yönlü görüş bildirmeleri durumunda karar, hakem raporları ile birlikte yazara iletilir.
9. Hakem değerlendirmeleri sonucunda iki farklı görüş olması durumunda üçüncü bir hakem daha görevlendirilir. Nihai karar üçüncü hakem raporu doğrultusunda verilir. Her ne sebeple olursa olsun görevlendirilen yeni hakem(ler) de yukarıda belirtilen sürelerle tabidirler.
10. Hakem değerlendirmeleri sonucunda yayınlanması kabul edilmeyen çalışmalar sorumlu yazara, gerekçesi ile birlikte iade edilir.
11. Hakem değerlendirmesi sonucunda yayınlanması kabul edilen çalışmalar, düzenlenmiş hali ile sisteme yüklenir. Düzenlenen versiyonun son etik intihal oranı %20 üzerinde çıkması durumunda çalışma editör kurulu tarafından reddedilir.
12. Kabul edilen çalışmalar "Son Kabul Şablonu" doğrultusunda gerekli düzenlemeleri yapmak üzere sorumlu yazara iletilir.
13. Bütün süreçleri tamamlanmış çalışmalar yayın sırasına alınır ve takip eden ilk sayıda yayınlanır.

ETİK KURALLAR

Hakkari Review’de uygulanan yayım süreçleri, tüm ilgilileri kapsar şekilde, aşağıda belirtilen Committee on Publication Ethics (COPE) tarafından yayınlanan rehber doğrultusunda hazırlanan etik kurallar çerçevesinde yürütülmektedir.

Yazar(lar)ın Etik Sorumlulukları:

1. Yazar(lar)ın gönderdikleri çalışmaların özgün nitelikte olması ve daha önce herhangi bir yerde yayınlanmamış veya yayınlanmak üzere gönderilmemiş olması gerekmektedir.
2. Yazar(lar)ın çalışmalarında aşağıda belirtilen bilimsel araştırma ve yayım etiğine aykırı eylemlerden kaçınmaları gerekmektedir.
 - a. *İntihal*: Başkalarının fikirlerini, metotlarını, verilerini, uygulamalarını, yazılarını, şekillerini veya eserlerini, bilimsel etik kurallarına uygun biçimde atıf yapmadan kısmen veya tamamen kendi eseriymiş gibi sunmak.
 - b. *Sahtecilik*: Araştırmaya dayanmayan veriler üretmek, sunulan veya yayınlanan eseri gerçek olmayan verilere dayandırarak düzenlemek veya değiştirmek, bunları rapor etmek veya yayımlamak, yapılmamış bir araştırmayı yapılmış gibi göstermek.
 - c. *Çarpıtma*: Araştırma kayıtları ve elde edilen verileri tahrif etmek, araştırmada kullanılmayan yöntem, cihaz ve materyalleri kullanılmış gibi göstermek, araştırma hipotezine uygun olmayan verileri değerlendirmeye almamak, ilgili teori veya varsayımlara uydurmak için veriler veya sonuçlarla oynamak, destek alınan kişi ve kuruluşların çıkarları doğrultusunda araştırma sonuçlarını tahrif etmek veya şekillendirmek.
 - d. *Mükerrer yayım*: Bir araştırmanın aynı sonuçlarını içeren birden fazla eseri doçentlik sınavı değerlendirmelerinde ve akademik terfilerde ayrı eserler olarak sunmak.
 - e. *Dilimleme*: Bir araştırmanın sonuçlarını araştırmanın bütünlüğünü bozacak şekilde, uygun olmayan biçimde parçalara ayırarak ve birbirine atıf yapmadan çok sayıda yayım yaparak belirli sınav değerlendirmelerinde ve akademik teşvik ve terfilerde ayrı eserler olarak sunmak.
 - f. *Haksız yazarlık*: Aktif katkısı olmayan kişileri makale yazarlarına eklemek, aktif katkısı olan kişileri yazarlar arasına dâhil etmemek, yazar sıralamasını gerekçesiz ve uygun olmayan bir biçimde değiştirmek, aktif katkısı olanların isimlerini yayım sırasında veya sonraki baskılarda eserden çıkarmak, aktif katkısı olmadığı halde nüfuzunu kullanarak ismini yazarlar arasına dâhil ettirmek.
 - g. *Duplikasyon*: Bir araştırmanın aynı sonuçlarını birden fazla dergiye yayım için göndermek veya yayımlamak. (Yayım içeriğinin birden fazla uzmanlık alanını ilgilendirdiği veya yayımın farklı bir dilde yayımlanmasında yarar görüldüğü durumlarda her iki yayım kuruluşundan onay almak koşuluyla yayım tekrarı kabul edilebilir.)
 - h. *Diğer etik ihlali türleri*: Destek alınarak yürütülen araştırmaların yayımlarında destek veren kişi, kurum veya kuruluşlar ile onların araştırmadaki katkılarını açık bir biçimde belirtmemek, insan ve hayvanlar üzerinde yapılan araştırmalarda etik kurallara uymamak, yayımlarında hasta haklarına saygı göstermemek, hakem olarak incelemek üzere görevlendirildiği bir eserde yer alan bilgileri yayınlanmadan önce başkalarıyla paylaşmak, bilimsel araştırma için sağlanan veya ayrılan kaynakları, mekânları, imkânları ve cihazları amaç dışı kullanmak, tamamen dayanaksız, yersiz ve kasıtlı etik ihlali suçlamasında bulunmak.

3. Etik kurallar çerçevesinde; Hakkari Review’de değerlendirilmeye alınabilmesi için aşağıda belirtilen çalışmalar için Etik Kurul İzni alınması gerekmektedir.
 - a. Anket, mülakat, odak grup çalışması, gözlem, deney, görüşme teknikleri kullanılarak katılımcılardan veri toplanmasını gerektiren nitel ya da nicel yaklaşımlarla yürütülen her türlü araştırmalar,
 - b. İnsan ve hayvanların (materyal/veriler dâhil) deneysel ya da diğer bilimsel amaçlarla kullanılması,
 - c. İnsanlar üzerinde yapılan klinik araştırmalar,
 - d. Hayvanlar üzerinde yapılan araştırmalar,
 - e. Kişisel verilerin korunması kanunu gereğince retrospektif çalışmalar
4. Bu çerçevede Hakkari Review’de değerlendirmeye alınacak çalışmalarda, gerektiğinde belgelendirilmek üzere;
 - a. Olgu sunumlarında “Aydınlatılmış onam formu”nun alındığının belirtilmesi,
 - b. Başkalarına ait ölçek, anket, fotoğrafların kullanımı için sahiplerinden izin alınması ve belirtilmesi,
 - c. Kullanılan fikir ve sanat eserleri için telif hakları düzenlemelerine uyulduğunun belirtilmesi gerekmektedir.

Hakem(ler)in Etik Sorumlulukları:

1. Hakem(ler) sadece uzmanlık alanı ile ilgili çalışmalarını değerlendirmeyi kabul etmelidir.
2. Değerlendirmelerini objektif ve açık bir biçimde yapmalı, kendi kişisel çıkarları/görüşleri doğrultusunda hareket etmemelidir.
3. Değerlendirme sürecinde çıkar çatışması ile karşı karşıya olduğunu düşünürse, çalışmayı incelemeyi reddederek editörü bilgilendirmelidir.
4. Değerlendirme sürecini gizlilik ilkesi çerçevesinde yürütmeli, kendisine ulaştırılan çalışmanın kişiye özel olduğunu göz önünde bulundurup üçüncü şahıslarla paylaşılmamalıdır.
5. Hakem olarak atandığı çalışmadan kendi çalışmalarını için bilgi aktarımı yapmamalı, herhangi bir akademik/kişisel çıkar gözetmemelidir.
6. Değerlendirmesini yapıcı bir dille yapmalı, hakaret içeren aşağılayıcı kişisel yorumlardan kaçınmalıdır.
7. Ret kararı verecekleri çalışmalar için açık ve ayrıntılı gerekçeler bildirmelidir.
8. Değerlendirmeyi kabul ettiği çalışmayı zamanında ve yukarıda belirtilen etik sorumluluklar çerçevesinde gerçekleştirmelidir.

Editör(ler)in Etik Sorumlulukları:

1. Çalışmaları ön inceleme sonucu kabul edip hakemlere göndermek ya da reddetmek sorumluluk ve yetkisine sahip olan editörler bu sorumluluk ve yetkisini yerinde ve zamanında kullanması yanı sıra;
 - a. Çalışmanın özgün ve alanına katkı sağlaması, derginin yayın politikası, yazım kuralları ve düzeyi gibi ölçütlerden hareket etmesi, çalışma ile ilgili çıkar çatışması içinde olmaması zorunludur.
2. Hakem atanmasına karar verilen çalışmalara ait olduğu bilim alanına ve konusuna uygun hakem belirlemelidir. Bunu yaparken;
 - a. Yazar(lar) ve hakemler arasında çıkar çatışması olup olmadığını gözetmek,
 - b. İki taraflı kör hakemlik gereği yazar ve hakem bilgilerini karşılıklı olarak gizli tutmak,
 - c. Hakemleri tarafsız, bilimsel ve nesnel bir dille çalışmayı değerlendirmeleri konusunda teşvik etmek,
 - d. Nezaketsiz ve bilimsel olmayan değerlendirmeleri engellemek,

-
- e. Hakemleri, sonraki değerlendirme süreçlerinde görev verip vermeme kararlarını belirlemek üzere; değerlendirmelerini süresi içinde yapma, raporlarındaki zen ve hakem(ler) için belirlenmiş etik ilkelere uyup uymama gibi ölçütler açısından değerlendirmek,
 - f. Değerlendirme sürecinde hakemlerin ihtiyaç duyduğu bilgi ve kuralları sağlamak zorundadırlar.
3. Bunun yanı sıra editör(ler) görevlerini yaparken;
 - a. Buldukları konumu kendi bireysel ve akademik çıkarları doğrultusunda kullanmamalıdır.
 - b. Yazar(lar) ve hakem(ler) arasında ayrımcılık yapmadan ilişkilerini şeffaf ve objektif bir biçimde sürdürmelidir.
 - c. Ret verecekleri aday makaleler için açık ve ayrıntılı gerekçeler bildirmelidir.
 - d. Bilimsel araştırma, yayın ve hakem etiklerini de göz önünde bulundurmalıdır.

YAZIM KURALLARI

1. Çalışmanın sayfa yapısı üst, alt, sağ ve soldan 2.5 cm olmalıdır.
2. Çalışma metni, Başlıklar da dâhil olmak üzere, Times New Roman, 12 punto ve tek satır aralığında, dipnotlar ise Times New Roman 10 punto ve tek satır aralığında yazılmalıdır.
3. Paragrafın girintisi 1.25 cm olmalıdır. Metin içinde paragraflar arası boşluk önce ve sonra 0nk şeklinde olmalıdır.
4. Çalışmanın Başlığı ve Diğer Dillerdeki Başlığı, Özet ve Abstract hariç tüm başlıklar (Ana ve alt başlıklar dâhil), metin ve dipnotlar iki yana yaslı şekilde yazılmalıdır.
5. Her çalışma için bir Kapak sayfası hazırlanmalı ve "**Çalışma Adı Kapak**" şeklinde isimlendirilerek ayrı bir dosya olarak sisteme yüklenmelidir.
6. Kapak sayfasında sırasıyla; Çalışmanın yazıldığı dildeki Başlığı, Diğer dillerdeki Başlığı, Yazar/Yazarların İsimleri, (kurumları, mail adresleri ve ORCID bilgilerini içerecek şekilde) ortalanmış bir şekilde yer almalıdır. Birden fazla yazarlı makalelerde Sorumlu Yazar açıkça belirtilmelidir.
7. Çalışma metni ayrı bir dosya olarak hazırlanmalı ve "**Çalışma Adı Metin**" şeklinde isimlendirilerek ayrı bir dosya şeklinde sisteme yüklenmelidir. Çalışma metninde yazar/yazarların isimlerine yer verilmemeli, ayrıca yazar/yazarların kimliklerini çağrıştıracak ifadeler (kendine referans, teşekkür gibi) makalenin yayına kabul edilmesi durumunda sonradan eklenmek üzere metinden çıkarılmalıdır.
8. Kapak ve Metin dosyası yanı sıra **Telif Hakkı Devir Formu** ve Etik Kurul izni gerektiren çalışmalarda Etik Kurul Kararının da sisteme yüklenmesi gereklidir.
9. Çalışmanın Başlığı bütün harfleri büyük, koyu ve ortalanmış bir şekilde yazılmalıdır.
10. Başlıktan sonra çalışmanın yazıldığı dilde Özet yer almalıdır. Türkçe yazılmış makalelerde Özet Türkçe, diğer dillerde yazılmış makalelerde ise Özet makalenin yazıldığı dilde olmalıdır.
11. Özet Times New Roman 10 punto yazı karakterinde tek satır aralığında ve İtalik şekilde yazılmalıdır. Makalenin Özeti 150-500 kelime arasında olmalıdır.
12. Özet'in ardından en fazla 5 kelimededen oluşan Anahtar Sözcükler yer almalıdır.
13. Makalenin diğer dillerdeki başlığı (çalışma Türkçe ise İngilizce, diğer dillerde ise Türkçe), Abstract ve Keywords de Times New Roman 10 punto yazı karakterinde tek satır aralığında ve italik şekilde yazılmalıdır. Abstract 150-500 kelime arasında olmalıdır.
14. Çalışmanın Ana Başlıkları koyu, tamamı büyük harflerle Paragraf girintisi 1.25 cm olacak şekilde; alt başlıklar ise sadece ilk harfleri büyük, Paragraf girintisi 1.25 cm olacak şekilde yazılmalıdır. Birinci düzey alt başlık koyu, ikinci düzey alt başlık koyu italik, üçüncü düzey alt başlık ise italik şekilde yazılmalıdır. Alt başlıklara numara verilmemelidir.
15. Giriş bölümü yeni bir sayfadan başlamalı, sonraki Ana Başlıklar ve alt başlıklar sayfa atlanmaksızın devam etmelidir.
16. Ana Başlıklardan önce 12nk, diğer düzeylerdeki başlıklar ile Tablo ve Şekil adlarında ise önce 6nk şeklinde olmalıdır.
17. Sonuç ve Kaynakça bölümleri yeni bir sayfadan başlamalıdır.
18. Her çalışmanın sonunda yeni bir sayfadan başlayacak şekilde ve 750-1000 kelime arasında Extended Abstract (Genişletilmiş Özet) yer almalıdır. Genişletilmiş özet Türkçe yazılmış çalışmalarda İngilizce, diğer dillerde (Arapça, İngilizce, Almanca vb.) yazılmış çalışmalarda ise Türkçe yazılmalıdır. Genişletilmiş özetinde çalışmada kullanılan yöntem, bulgular ve sonuçlara yer verilmeli, ihtiyaç duyulması halinde başlıklar kullanılmalıdır.
19. Makaleler, 10000 sözcüğü geçmemelidir.
20. Türkçe makalelerde Türk Dil Kurumu'nun sözlükleri ve yazım kılavuzu dikkate

alınmalı ve mümkün olduğunca Türkçe sözcükler kullanılmalıdır.

21. Alana özgü yabancı dildeki kavramın/terimin Türkçe karşılığı kullanılırken ilgili kavramın/terimin ilk kullanıldığı yerde yabancı dildeki karşılığı parantez içinde verilmelidir.
22. Metin içi atıflarda esas olarak APA 7 sistemi tercih edilmekle birlikte yazar/yazarlar metinlerinde bütünlüklü bir standart takip etmeleri kaydıyla MLA ve ISNAD atıf sistemlerinden herhangi birisini de kullanabilirler.
23. APA 7 sisteminde metin içi atıflarda gerekli kurallara dikkat edilmesi gerekmektedir.